

บทที่ 4

เรื่องสั้นลาวระหว่าง พ.ศ. 2519-2530: เรื่องสั้นลาวยุคสังคมนิยม

เรื่องสั้นลาวในยุคสังคมนิยมเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ประเทศลาวได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์พร้อมกับมีรัฐบาลชุดใหม่ซึ่งเคยมีอำนาจปกครองในเขตปลดปล่อยนำระบอบสังคมนิยมเข้ามาบริหารประเทศส่งผลให้เรื่องสั้นลาวในยุคที่ 3 เป็นเรื่องสั้นแนวสังคมนิยม (Social Realism)

4.1 สภาพสังคมนลาวยุคสังคมนิยม

การต่อสู้ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้รับชัยชนะอย่างสมบูรณ์ ผู้นำของรัฐบาลฝ่ายราชอาณาจักรลาวกับพรรคประชาชนปฏิวัติลาวรวมทั้งฝ่ายเป็นกลางตกลงหยุดยิงและร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสม ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีสุวรรณภูมิ การถอนทหารของสหรัฐอเมริกาและการตัดงบประมาณช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศลาวทำให้ผู้นำลาวฝ่ายขวาในเวียงจันทน์ไม่อาจต่อสู้กับฝ่ายทหารของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้อีก พรรคจึงประกาศสัมพันธไมตรีกับรัฐบาลพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้เปิดเดินขบวนขับไล่องค์การต่างๆของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งขับไล่ข้าราชการและนักการเมืองที่ขัดค้านข้อเสนอสันติภาพของพรรคจนทำให้นักการเมืองและทหารระดับสูงของลาวฝ่ายขวาหลบหนีออกนอกประเทศ พรรคประชาชนปฏิวัติหรือขบวนการฝ่ายประเทศลาวจึงแต่งตั้งสมาชิกของตนและฝ่ายกลางที่สนับสนุนเข้าแทนที่จนกลายเป็นเสียงส่วนใหญ่ในรัฐบาลผสมและสามารถยึดอำนาจการปกครองประเทศได้สำเร็จในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 โดยสถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ล.) ภายใต้การปกครองแบบสังคมนิยมนำโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ส่วนทางด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา สละราชสมบัติในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2518 เพื่อให้ประชาชนลาวมีอำนาจในการปกครองประเทศอย่างสมบูรณ์ (เสิดา สอนศรี, 2514: 430-431)

ประเทศลาวพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีกับต่างประเทศ ขณะที่ประเทศลาวกำลังสร้างความสัมพันธ์กับไทยและจีน รัฐบาลอเมริกาก็ปรับปรุงความสัมพันธ์กับลาว เพื่อขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลลาวในการค้นหาทหารอเมริกาที่สูญหายไปในช่วงสงครามอินโดจีน รัฐบาลลาวอนุญาตให้คณะผู้ค้นหาจากอเมริกาเดินทางมาจุดจุดตกของเครื่องบินลำเดียว ซี 130 ที่ตกในตอนใต้ของลาวและรัฐบาลตกลงให้บุคลากรของนักบิน (พยนต์ ทิมเจริญ, 2528: 85) และส่งมอบโครงกระดูกจำนวน 13 ชุดให้แก่สหรัฐ คณะผู้แทนระดับสูงของสหรัฐหลายชุดเดินทางมาเยือนลาวเพื่อต้องการค้นหาทหารที่สูญหายในลาวซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอีกและเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและลาวให้ดีขึ้น

เศรษฐกิจระบอบทุนนิยมล่มสลาย ขณะที่ผู้นำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวไม่เคยมีประสบการณ์และเผชิญกับภัยเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาก่อนจึงไม่มีทางเลือกใดที่ดีไปกว่าการนำเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาบริหาร ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวทางพรรคเคยใช้ในเขตปลดปล่อยมาก่อน ในช่วงแรกรัฐบาลรื้อถอนระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หลังจากนั้นพยายามเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาคเกษตรโดยจัดตั้งนิคมการเกษตร การทำนารวมทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นเศรษฐกิจสังคมนิยมเต็มรูปแบบ นอกจากนี้รัฐบาลจัดตั้งอุตสาหกรรมและการค้ารวมทั้งจัดตั้งร้านสหกรณ์จำหน่ายสินค้าให้กับประชาชน (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535: 143)

รัฐบาลมีนโยบายลดล้างความไม่รู้หนังสือให้หมดสิ้นไปจากสังคมลาว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองประชาชนลาวอ่านหนังสือไม่ออกประมาณร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด ด้วยเหตุนี้เมื่อเปลี่ยนการปกครองเป็นสังคมนิยมได้เพียงหนึ่งปี รัฐบาลจึงประกาศนโยบายดังกล่าวจนถึงปี พ.ศ. 2524 ปัญหาดังกล่าวเริ่มดีขึ้นตามลำดับ

ระบอบการปกครองใหม่พยายามใช้มาตรการการศึกษาเพื่อลดล้างความเชื่อถือแบบมหาย เช่นการฆ่าสัตว์ เช่นสังเวฬุ การทำพิธีขอฝนและพิธีกรรมล้าหลังต่างๆ นอกจากนั้นลาวยุคสังคมนิยมยังเลือกสรรเฉพาะมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าพอจะผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสังคมนิยมโดยหลักการให้สื่อบริการต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ และศิลปะทุกรูปแบบต้องพยายามสร้างสรรค์วัฒนธรรมของชาติเพื่อให้ประเทศลาวเป็นสังคมยุคใหม่ (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535: 141-142)

รัฐบาลใหม่ปฏิรูปองค์การศาสนา คริสตศาสนาถูกยกเลิกทันทีด้วยการจับไล่พระในคริสตศาสนาออกนอกประเทศ ส่วนโบสถ์ทางคริสตศาสนานำมาใช้เป็นที่ทำการที่ประชุมหรือโรงเรียนตลอดจนสถานที่สัมนนาของรัฐบาล (สถานที่สำหรับอบรมผู้กระทำผิดหรือมีทัศนคติทางการเมืองไม่สอดคล้องกับระบอบสังคมนิยม) ส่วนพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนลาวส่วนใหญ่นับถือรัฐบาลยังให้คงอยู่เช่นเดิม ประชาชนไปวัดทำบุญได้ตามปกติ ส่วนการถือผีถ้ายังมีผู้กระทำอยู่จะถูกเรียกตัวไปอบรมสั่งสอนเพราะตามนโยบายของรัฐบาลถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องงมงาย (บุญปลูก ส่วนพงษ์, 2521: 267-268)

สำหรับหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีความรู้จะต้องเป็นผู้รักษาติให้การศึกษาแก่ประชาชนที่ยากไร้ตามหลักการของพระพุทธศาสนาแต่สาระเนื้อหาของคำสอนนั้นต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นชนชั้นนำทางปัญญากลุ่มหนึ่งของสังคมนิยมใช้เรียนแต่เฉพาะคัมภีร์ศาสนา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพียงอย่างเดียวแต่จำเป็นต้องให้ความสนใจวิชาประวัติศาสตร์และการเมืองอย่างจริงจัง ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีหน้าที่ช่วยรัฐบาลในการรณรงค์ทางการเมืองเพื่อให้ความรู้แก่สังคมนิยมเห็นว่าระบอบสังคมนิยมลาวไปกันได้กับหลักการของพุทธศาสนาเช่น การปฏิบัติพิธีกรรมต่างๆตามประเพณีนิยมและการศึกษาก็ยังคงอยู่อย่างพร้อมมูลจะแตกต่างจากระบอบเก่าตรงที่พระสงฆ์ลาวยุคใหม่จะปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ๆในแนวทางที่จะส่งเสริมให้ลัทธิสังคมนิยมเดินทางไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ (ภูวคณ ทรวงประเสริฐ, 2535: 139)

รัฐบาลมีนโยบายทำลายสิ่งที่ไม่ความบันเทิงแบบไร้ประโยชน์เช่น ทำลายนิยายประเภทพาฝัน หนังสือและวารสารที่ไม่ให้ประโยชน์กับสังคมและประชาชน ตลอดจนภาพเปลือยและสิ่งที่ยังบอกถึงสังคมตะวันตก พร้อมกันนั้นรัฐบาลทำลายการพนันต่างๆ กำจัดพวกฮิปปี โสเภณีรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆเพราะถือว่าสิ่งดังกล่าวล้วนเป็นโรคระบาดทางสังคม (Social Plagues) ดังนั้นสถานเริงรมย์ที่ตั้งขึ้นใหม่ในตัวเมืองใหญ่เช่นในเวียงจันทน์เป็นร้านอาหาร มีสุรา เบียร์ น้ำอัดลม ภายในบาร์มีรางวัลตามลักษณะชาติเป็นการรางวัลสามัคคีผู้ร่ำจะร่ำกับผู้หญิงที่คนพาไป ราคาสิ่งของที่จำหน่ายในร้านสูงกว่าสหกรณ์เป็นสองเท่า ฉะนั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องจึงเป็นบุคคลของรัฐบาล ส่วนประชาชนลาวทั่วไปไม่มีโอกาสได้เที่ยวในสถานที่ดังกล่าวเพราะไม่มีเงิน ถ้ามีเงินมากพอก็ไม่มีการกล้าเข้าเพราะจะถูกเพ่งเล็งว่าเป็นคนฟุ่มเฟือยและถูกสงสัยว่าได้เงินจากสังคมนิยม (บุญปลูก ส่วนพงษ์, 2521: 299-300)

4.2 นักเขียนเรื่องสั้นลาวยุคสังคมนิยม

ในช่วงนี้นักเขียนลาวทุกคนเป็นข้าราชการและเขียนหนังสือตามนโยบายที่รัฐกำหนดจึงเป็นภารกิจของนักเขียนลาวยุคนี้ นักเขียนจึงมีหน้าที่สนับสนุนและประชาสัมพันธ์นโยบายของรัฐบาลสังคมนิยม ดังนั้นนักเขียนลาวในยุคสังคมนิยมขาดเสรีภาพในการเขียน นักเขียนส่วนหนึ่งเขียนเรื่องสั้นตามนโยบายของรัฐแต่นักเขียนบางส่วนที่ไม่ยอมรับนโยบายของรัฐบาลขณะเดียวกันก็ไม่โจมตีรัฐบาล เพราะเขารู้สึกว่าการเขียนเรื่องเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลเป็นความรู้สึกเหมือนถูกบังคับให้เขียนจะเห็นได้จากเรื่องสั้นของ *วิเศษ แสงศึกษา* เรื่อง “ของขวัญวันเกิด” ตัวละครเป็นนักเขียนมีความขัดแย้งกับระบอบการปกครองใหม่ เขาเห็นว่าการเขียนในยุคสังคมนิยมจำกัดสิทธิในการขีดเขียน ตัวละครเอกของเรื่องได้รับความคิดค้นกล่าวจากหนังสือที่เขียนโดยนักเขียนอเมริกัน

นักเขียนยุคสังคมนิยมมีทั้งนักเขียนรุ่นเก่าและนักเขียนรุ่นใหม่ นักเขียนรุ่นเก่าที่มีผลงานปรากฏตั้งแต่ช่วงที่ 2 เท่าที่ค้นพบมีเพียงหนึ่งคน ได้แก่ *อุทิน บุนยวง* ในสมัยที่ผ่านมาเขาใช้นามปากกาว่า *แสง พุฒาเงิน* ช่วงที่ 2 พบว่างานเขียนของอุทิน มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์สังคมนิยม มาถึงงานในยุคสังคมนิยมเขาก็เขียนตามนโยบายที่รัฐกำหนดบางส่วนเท่านั้น งานของเขาส่วนมากยังคงวิจารณ์สังคมนิยมเก่าเช่นเดิม ดังนั้นงานของอุทิน ไม่ได้เป็นเสียงเดียวกับรัฐบาลทั้งหมด

วิเศษ แสงศึกษา เป็นนักเขียนรุ่นใหม่เพิ่งปรากฏเรื่องสั้นในยุคที่ 3 นี้ ผลงานที่ปรากฏนอกเหนือจากเรื่องสั้นยังมี กวีนิพนธ์ บทความ งานแปล ตีพิมพ์ตามวารสารต่างๆ อย่างต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี เรื่องสั้นที่รวมเล่มชุดแรกชื่อ *ดองสองชั้น* (ຄອງສອງຊັ້ນ)

บุนทะนอง ชมไซฝน เป็นนักเขียน นักแปล นักข่าว นักแต่งเพลง เขาเคยทำหน้าที่สำคัญหลายอย่างในยุคสังคมนิยมเช่นบรรณาธิการวารสาร “หนุ่มนครหลวง” “เวียงจันทน์ธุรกิจ-สังคม” “หนุ่มลาว” “แม่หญิงลาว” “วัยหนุ่ม” และ “วรรณศิลป์” เป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้ง “สโมสรนักเขียนหนุ่ม” และ “สมาคมนักประพันธ์ลาว” ผลงานเขียนมีทั้งนวนิยาย เรื่องสั้นและบทกวี รวมทั้งหมด 13 เล่ม รวมเรื่องสั้นที่เขียนในช่วงนี้ได้แก่ รวมเรื่องสั้นชุด *ปิ่นและดอกไม้* (บุนทะนอง ชมไซฝน, 2538: 72)

4.3 แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องตำนานลาวยุคสังคมนิยม

- 4.3.1 สหกรณ์เกษตร: ทางเลือกใหม่ของประชาชนลาว
- 4.3.2 ความขัดแย้งระหว่างความรักและหน้าที่
- 4.3.3 ความขัดแย้งระหว่างสังคมเก่ากับสังคมใหม่
- 4.3.4 การพัฒนาประเทศ: ซากเดนจากสังคมเก่า
- 4.3.5 ความรักชาติและมรดกทางวัฒนธรรม

4.3.1 สหกรณ์เกษตร: ทางเลือกใหม่ของประชาชนลาว

รัฐบาลเริ่มจัดตั้งนิคมการเกษตรและการทำนารวมขึ้นทั่วประเทศเพื่อให้เศรษฐกิจเป็นสังคมนิยมเต็มรูปแบบ รัฐบาลตั้งทุกหน่วยงานและแผนการของรัฐสร้างนิคมขึ้น โดยให้ข้าราชการในสังคมเก่าหมุนเวียนกันออกไปสร้างนิคมสัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้ง มีทั้งนิคมทำนา นิคมปลูกผักและนิคมเลี้ยงสัตว์ ส่วนในบริเวณบ้านของตนเองให้ปลูกพริกปีละ 50 ต้น เลี้ยงเป็ดไก่อย่างละ 5 ตัว หมู 1 ตัว โดยใช้ทุนทรัพย์ของตนเองและเมื่อผลิตแล้วจะขายไม่ได้ ผลผลิตที่ได้ต้องเป็นของรัฐบาลหรือเป็นส่วนรวมสำหรับนิคมนั้นและของที่ผลิตได้ต้องขายให้ประชาชนในนิคมนั้นก่อน ถ้าเหลือจึงจะเอาไปขายให้ที่อื่นโดยรัฐเป็นผู้จัดการ ส่วน “นารวม” ในแต่ละหมู่บ้านจะมีนารวมหรือนาสามัคคีของรัฐ ผู้ที่ไม่มีนาจะต้องไปทำงานในนารวม โดยจัดคน 3 – 7 หลังคาเรือนทำนาร่วมกัน ผลผลิตที่ได้แบ่งส่วนเท่าๆกัน โดยไม่คำนึงว่าใครจะมีที่นา วัว ควายเท่าใดแต่ทั้งนี้จะได้หลังจากรัฐได้เก็บภาษีแล้ว (บุญปลูก ส่วนพงษ์, 2521: 286-287)

รัฐบาลต้องการให้ประชาชนร่วมมือกันทำงานและผลิตผลงานเพื่อบริโภคภายในท้องถิ่นโดยรัฐบาลพยายามชักชวนให้ประชาชนสละที่นาส่วนบุคคลมอบให้กับรัฐบาล รัฐจะทำหน้าที่จัดสรรที่ดินทำกินเหล่านั้นให้ประชาชนได้มีงานทำอย่างเท่าเทียมกันและจัดตั้งสหกรณ์เกษตรขึ้นเพื่อให้บริการกับประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง พร้อมทั้งพยายามชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์เกษตร

เรื่องสั้นที่เชิญชวนให้ประชาชนหันมาเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของสหกรณ์เกษตรซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศได้แก่เรื่อง “หลักขุมแก้ว” (หลักขุมแก้ว) ของ *วิเศษ แสงศึกษา* “เมื่อผัวกับเมียเป็นสหายกัน” (เมื่อผัวกับเมียเป็นสหายกัน) “ทุ่งอีแร้ง” (ทุ่งอีแร้ง) “แอกผัว”(แอกผัว) “มุลแม่” (มุลแม่) ของ *ขุนทะนง ชมไชผน* เรื่องสั้นดังกล่าวต่างก็แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างความเป็นปัจเจกบุคคลกับความเป็นส่วนรวม

เรื่อง “หลักขุมแก้ว” (หลักขุมแก้ว) เป็นเรื่องราวของชายหนุ่มหญิงสาวคู่หนึ่งซึ่งรักกันแต่มีความคิดที่แตกต่างกันจึงเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันทางความคิดระหว่างบุคคลทั้งสอง กล่าวคือ “สาตี” ฝ่ายชายมีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม เขาทำงานให้กับรัฐเพราะเห็นว่าการทำงานเพื่อส่วนรวมมีผลให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า เมื่อชาติเจริญทุกคนในประเทศก็มีชีวิตที่ดีขึ้น ส่วน “ดวงแก้ว” ฝ่ายหญิงต้องการให้ “สาตี” ออกจากราชการแล้วหันมาทำธุรกิจส่วนตัวเพราะการทำธุรกิจส่วนตัวได้ค่าตอบแทนมากกว่าได้รับเงินเดือนจากรัฐบาล ความขัดแย้งคลี่คลายโดย “ดวงแก้ว” กลับใจหันมายึดถือแนวทางของรัฐบาล *วิเศษ แสงศึกษา* ต้องการชักนำให้ประชาชนลาวที่ลุ่มหลงในลัทธิเอกชนแบบในสังคมเก่าคือสังคมในยุคสงครามอินโดจีนเปลี่ยนความคิดมาดำเนินชีวิตตามวิถีทางแห่งสังคมนิยมร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

วิเศษ เสนอแนวคิดโดยผ่านความขัดแย้งทางความคิดระหว่างหญิงชายคู่หนึ่ง “สาตี” ชายหนุ่มทำงานให้รัฐบาลทำหน้าที่เป็นผู้หาแร่และเป็นหัวหน้าคนงานดูแลบ่อแก้วซึ่งเป็นแร่อันมีค่าที่ประชาชนมักจะลักลอบขุดไปขายให้นายทุนฝั่งไทย “สาตี” ได้รับเงินจากรัฐบาล 300 กีบต่อเดือน เหตุที่สาตีได้รับเงินตอบแทนจากเพียงน้อยนิดส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในใจของ “ดวงแก้ว” คนรักของสาตี นางเป็นห่วงอนาคตของตนเองคือถ้าทั้งสองแต่งงานกันเงินคงไม่พอใช้จ่ายและเงินเพียงน้อยนิดคงไม่พอเลี้ยงลูก นางจึงพยายามหว่านล้อมสาตีให้ลาออกจากราชการแล้วหันมาทำงานส่วนตัวโดยขุดแร่จากบ่อไปขายให้กับนายทุน การที่นางมีความเห็นดังกล่าวก็เพื่อหวังจะทำให้ฐานะทางการเงินดีขึ้น ความคิดของ “ดวงแก้ว” ยังเป็นความคิดแบบคนในสังคมเก่า นางไม่ยอมรับนโยบายใหม่ของรัฐบาลสังคมนิยมและนโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งในใจของ “ดวงแก้ว” เป็นความขัดแย้งระหว่างการทำงานเพื่อส่วนตัวเพื่อหวังความร่ำรวยกับการทำงานเพื่อส่วนรวม

นักเขียนให้ภาพเปรียบเทียบระหว่างพนักงานของรัฐอย่าง “สาตี” ซึ่งเป็นคนรักของ “ดวงแก้ว” และ “น้อยปิง” ชายหนุ่มอีกคนหนึ่งที่มาหลงรักดวงแก้วมีฐานะดีและทำงานส่วนตัวคือดักถอบชุดแร่ส่งขายให้นายทุนต่างชาติ ดวงแก้วคิดว่าถ้าสาตีไม่ลาออกจากราชการนางจะตัดใจแต่งงานกับน้อยปิง *วิเศษ แสวงศึกษา* ให้ภาพเปรียบเทียบระหว่างชายหนุ่มทั้งสอง โดยผ่านคำพูดของดวงแก้วว่า

“ ทลีอ้ายแต่มอว เวิน 300 กีบมันบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง,
 ลุกเต้าทีจะลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง,
 อ้ายบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง,
 บ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง,
 อ้ายบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง, อิมแต่มล้าลอย. อ้ายกิน
 เริอนอยู่, ลิดอี... อ้ายมีบ่ลวงบ่ลวง.
 สอนอ้าย... เกิดเป็นวันมันบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง
 บันดูเอ็งอ้ายจ้กอรอน, บาดได้บ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง
 ออจลัด... อ้ายมีบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง, อ้ายเอ็งอ้ายอว
 “ ทอชมัน” แต่โตจ้กแล้วอ้ายได้แต่จ้กอี, แบกตามจิม
 บาดาม... อ้ายเป็นบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง,
 สอนบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง, อ้ายเอ็งอ้ายเอ็ง
 บ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง, บ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง 3 ปาก.
 อ้ายเอ็งอ้ายเอ็งบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง
 สอนบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง,
 เป็นบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวงบ่ลวง ” (วิเศษ
 สะแตอวสิทสา, 1985: 84-85)

(“หรืออ้ายเห็นว่าเงิน 300 กีบ นั้นเพียงพอสำหรับยาไล่ครอบครว ลูกเต้า
 ทีจะเรียงแถวกันออกมา อ้ายสาตีคูตัวอย่างอ้ายน้อยปิงเถอะ เขาไม่มีขนั้นขนั้น
 ในชีวิต เขาไม่เคยเข้านั่งในห้องเรียนพอกันอุ่น เขาไม่มีใบประกาศแต่ปากเขา
 เมื่อมันร่ำรวย มีข้าวกิน มีเรือนอยู่ มีรถขับ เขามีพร้อม ส่วนอ้ายเกิดเป็นวันพัน
 เป็นมือ มีแต่ขนแร่แก้วและบัญชาเครื่องจักรร้อน เมื่อได้แก้วเป็นชิ้นเป็นอันก็
 กลับมอบให้รัฐ” ... “อ้ายมีใบประกาศชั้นสูงจากเซ็กโกฯ เขาเรียกอ้ายว่า “หัว
 หน้า” แต่ความจริงแล้วอ้ายได้แต่แม่จี้แร่แบกหามจนบ่ลวง... อ้ายเป็นพนักงาน
 ดังค์รัฐ ส่วนน้อยปิงนั้นตั้งกัตัวเอง อ้ายทำงานเพื่อประชาชนทั้งประเทศ

น้อยปี้งทำงานเพื่อคนไม่ถึง 3 ปาก อ้ายทำงานด้วยดินมือและมันสมอง ส่วนน้อยปี้งเป็นเลือนอนกิน เป็นนายหน้ารับส่งแก้วเข้ามือนี่คืออยู่ริมคอนปุงเบื่อนั้น”)

วิเศษ เปรียบเทียบตัวละครทั้งสองเพื่อให้เห็นความขัดแย้งระหว่างหน้าที่การทำงานที่แตกต่างกันระหว่าง “สาลี” ซึ่งทำงานให้รัฐบาลและ “อ้ายน้อยปี้ง” ผู้ประกอบอาชีพส่วนตัว นักเขียนมีความเห็นว่าการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นการกระทำที่ “เห็นแก่ตัว” และ “ไร้สำนึกในความเป็นชาติ”

วิเศษ แสวงศึกษา ปิศาจเรื่องสั้นโดยให้ “ดวงแก้ว” เปลี่ยนความคิดจากความคิดแบบปัจเจกบุคคลมาให้ความร่วมมือกับรัฐบาลพร้อมกับให้บทบาทของตัวละครหญิงปรากฏในเรื่องสั้นลาวยุคสังคมนิยมอย่างชัดเจน “ดวงแก้ว” แสดงความสามารถที่ฉลาดและกล้าหาญออกมาอย่างเต็มที่ ในฉากที่ “ดวงแก้ว” จับ “อ้ายน้อยปี้ง” ผู้มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาลส่งตำรวจ “ดวงแก้ว” เป็นผู้วางแผนจับและดำเนินงานเองทุกขั้นตอน *วิเศษ แสวงศึกษา* ยกย่องความสามารถของผู้หญิงในยุคสังคมนิยมที่มีความกล้าหาญไม่แพ้ผู้ชาย ดังนั้นบทบาทของสตรีชัดเจนขึ้นในเรื่องสั้นยุคนี้

เรื่อง “เมื่อตัวกับเมียเป็นสหายกัน” (เมื่อเมียกับเมียแค้นสะทลายกับ) ของ *ขุนทะนง ชมไชคน* เขาต้องการชักชวนให้ประชาชนลาวหันมาร่วมมือกับรัฐบาล โดยสละที่นาหรือที่ดินทำกินให้เป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐบาล พร้อมทั้งการรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์เกษตร รัฐบาลจะนำที่นาที่ประชาชนมอบให้ไปแบ่งปันให้ประชาชนทุกคนได้ทำนา ในเรื่องนี้นักเขียนเสนอแนวคิดโดยผ่านความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยาคนหนึ่ง “อุ่นแพง” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นหัวหน้าหน่วยสมาคมแม่หญิงลาวรักชาติประจำหมู่บ้านแห่งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกสหกรณ์เกษตร หน่วยสหกรณ์เกษตรของรัฐบาลมีประจำทุกแขวงทุกหมู่บ้านให้บริการและช่วยเหลือประชาชนหลายด้าน เช่นด้านการเกษตร ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่หน่วยขับลำ หน่วยฉายภาพยนตร์(รูปเงา) ตลอดจนองค์กรอนามัย(สุกศาลา) นางพยายามหาวิถีทางชักนำสามีของตนซึ่งมีความเห็นที่ขัดแย้งกับนางให้เล็งเห็นประโยชน์ของหน่วยงานต่างของรัฐ ขณะเดียวกัน“ทิดมาก” สามีก็พยายามชักชวนอุ่นแพงให้ออกจากสมาคมแม่หญิง เขาไม่เคยเห็นด้วยกับนโยบายของสังคมนิยมหรือสังคมนิยมไม่ว่าจะเป็นการนำที่นาเข้าร่วมกัน เนื่องจากเขายังมีความคิดแบบเสรีนิยมอย่างเช่นในสังคมนิยมเก่า ทิดมากจึงกลายเป็นคนแปลกแยกในสังคมนิยม

ບຸນທະນອງ ເລິ່ງເຫັນຄວາມສຳຄັນຂອງການທຳນາຮວມເນື່ອງຈາກການທຳນາຫຼືອ
ສວນເຄຊາຣ໌ຮວມກັນໃຫ້ຄວາມເທົ່າເຫັນກັນຕໍ່ປະຊາຊນທຸກຄົນ ປະຊາຊນຈະມີງານທຳແລະໄດ້ຜົນຜົດ
ໄປບຣິໂກຄເທົ່າເຫັນກັນໄມ້ທຳໃຫ້ເກີດຄວາມເລື່ອມລຳ້ກັນກາຍໃນສັງຄົມ ນັກເຊີນໃຫ້ຖານເປຣິຍເຫຼີຍ
ບຣຣາຍາຄາໃນຮ່ວງການທຳນາຮວມແລະການທຳນາເອກເທສ (ທີ່ນາສ່ວນບຸກຄລ)ວ່າ

ອະບວນກາບດຳບາຂອງຫນ້ອຍສະຫະກອນກະເສດດຳເມີນໄປຢ່າງຟືດຟື້ນ
ທຸກເຊົ້າທຸກແລງ, ສຽງໂຮຮອງຂັບລຳລະຈົມໄປທົ່ວທົ່ງນາ.
ອຸ່ນແພງໄດ້ເຮັດວຽກທັງສອງດາມ. ມອກຈາກລົງດຳບາ
ຂອງສະຫະກອນແລ້ວ, ອຸ່ນແພງຍັງຕ້ອງຍາດເວລາອາງ
ຊ່ວຍຜົວໄຖມາຕີມອີກ. ທີ່ນາເອກເທສ... ມອກຈາກຈະບໍ່ມີສຽງຂັບ
ລຳແລ້ວຊ້ຳພັດໄດ້ຍິນສຽງຈົມອາດາຄອຍ ແລະແສງຕາທີ່ຮ່ວງຫລັ້ມງ
ປານປົກແມງຜູ້ຕີມ (ບຸນທະນອງ ຊົມໄຊຜົມ, 1983: 20)

(ບວນການດຳນາຂອງຫນ້ອຍສະຫະກອນຄຳເນີນໄປຢ່າງຮຸ່ນຮຸ່ນທຸກເຊົ້າເຊີນ
ເສີງໂຮຮອງຂັບລຳລະຈົມໄປທົ່ວທົ່ງນາ ອຸ່ນແພງໄດ້ທຳນາທັງສອງດຳນ ນອກຈາກດຳນາ
ໃຫ້ສະຫະກອນແລ້ວ ອຸ່ນແພງຍັງຕ້ອງແບ່ງເວລາວ່າຊ່ວຍຜົວໄຖມາຕີມອີກ ທີ່ນາເອກເທສ
ນອກຈາກຈະໄມ້ເສີງຂັບລຳແລ້ວຍັງໄດ້ຍິນເສີງບ່ນຄຳວາຍເພີ່ມອີກແລະຍັງມີສາຍຄາທີ່
ເຊີຍເລື່ອມຮາວປົກແມງຜູ້ຕີມ)

ການໃຫ້ຖານເປຣິຍເຫຼີຍຄວາມແຕກຕ່າງຮ່ວງການທຳນາຮວມແລະນາສ່ວນບຸກຄລ
ເປັນຄວາມວິຊາເຊີຍເຫຼີຍໃຫ້ປະຊາຊນລາວເປຣິຍເຫຼີຍຄວາມຄິດແບບປັດຈຸບັນເຫັນຄວາມສຳຄັນ
ຕໍ່ການທຳນາຮວມ ບຸນທະນອງ ບຣຣາຍາໃຫ້ເຫັນຄວາມສຸກສານແລະຄວາມສາມັດຄີ
ໃນການທຳນາຮວມນອກຈາກຈະມີຜົນຮ່ວງງານມາກມາຍແລ້ວບຣຣາຍາຜົນຮ່ວງງານຍັງມີການຮຸ່ນຮຸ່ນທຳ
ເພື່ອຜ່ອນຄວາມເນື້ອຍ ຫນ້ອຍທີ່ໃຫ້ຄວາມເລິ່ງເຫັນໃນການຂັບລຳເປັນຫນ້ອຍສະຫະກອນ
ຂອງຮຸ່ນຮຸ່ນເຫັນ ດັ່ງນັ້ນການທຳນາຮວມມີຄວາມສຸກກວ່າການທຳນາບຸກຄລເພີ່ມອີກເພີ່ມອີກ
ດັ່ງທີ່ນັກເຊີນໄດ້ບຣຣາຍາໄວ້ຂ້າງດັ່ງເຫັນວ່າ “ອຸ່ນແພງ” ຕ້ອງທຳທັງນາຮວມແລະນາສ່ວນຕົວເຊິ່ງເປັນທີ່ດິນ
ຂອງສາມີ ເນື່ອງຈາກສາມີຂອງນາງໄມ້ຍ່ອມສະທີ່ນາໃຫ້ເປັນກຣມສິນທິຂອງຮຸ່ນຮຸ່ນ ເມື່ອນາມາຊ່ວຍສາມີ
ທຳນາ ນາງທຳນາຮວມຢ່າງໄມ້ເປັນສຸກເມື່ອນາຮວມກັບບຣຣາຍາບ້ານໃນນິຄົມເຄຊາຣ໌ຮວມ
ຊັ່ງທາງຮຸ່ນຮຸ່ນເປັນຜູ້ຈັດຕັ້ງຂຶ້ນ

บุณฑะนอง มีความเห็นว่าประชาชนในระบอบสังคมนิยมต้องเป็นคนที่มีความคิดแบบใหม่และความเชื่อแบบงมงายไม่ควรส่งเสริม ในฉากที่ถูกชายคนโตของทิดมากป่วยหนัก เขาไม่ยอมพาลูกไปหาหมอที่สุขศาลาของสหกรณ์เกษตรที่เปิดบริการให้แก่ประชาชนทั่วไป ทั้งผู้ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์เกษตรและผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก เขาพาลูกไปหาหมอผี “อุ่นแพง” จึงแนะนำสามีของนางให้พาลูกไปหาหมอที่สุขศาลา แต่สามีของนางปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่า

“...อั้นแพดอั้นตั้นตั้นอิมิอิอิตยัด!
 เจ้าเจ็ญทาบปัดด้อยยาดันเมืองกบ่ได้สูกได้ธุม...บ่มีภูมิอาย
 ...ลาฤอาอาถิมบ่มีพ้แปด! ไปตากพ้จามพุมยัดกิวกาไรก้ออิเดเฮา”
 (บุณฑะนอง อิมิเญเนบ, 1983: 22-23)
 (อั้นแพทย์ชั้นต้นจะมีดีอะไร พุดถึงการรักษาด้วยยาพื้นเมืองก็ไม่ได้สูตรได้เรียน
 ไม่มีครู คาถาอาคม ไปหาพ่อจาร์โน้นยังดีกว่าไกลกัทนเอา)

ทิดมากยังมีความเชื่อทางสังคมแบบเก่าคือไม่ยอมเป็นสมาชิกสหกรณ์เกษตร รวมทั้งยังมีความเชื่อเรื่องผีสาร สังคมสมัยนี้ถือว่าเป็นเรื่องงมงายและเป็นความเชื่อที่รัฐบาลกำลังลบล้างให้หมดไปจากสังคม ทั้งนี้เพราะรัฐบาลมีความเห็นว่าศาสนาเป็นเรื่องเหลวไหล ส่วนการถือผีถ้ายังมีผู้กระทำอยู่จะถูกเรียกตัวไปอบรมสั่งสอนเพราะตามนโยบายของรัฐบาลใหม่ ถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องงมงาย (บุญปลูก ส่วนพงษ์, 2521: 267-268)

บุณฑะนอง พยายามเขียนถึงประโยชน์ของสหกรณ์เกษตรที่ประชาชนลาวจะได้รับเพื่อขานรับนโยบายของรัฐบาล จะเห็นจากในฉากที่อุ่นแพงภรรยาของทิดมากให้แพทย์ของสหกรณ์เกษตรมารักษาลูกชายจนหายจากอาการเป็นไข้และได้รับความเอาใจใส่จากแพทย์อย่างใกล้ชิดรวมทั้งคณะอำนวยการสหกรณ์เกษตรและสมาชิกชาวนาสหกรณ์ต่างก็มาเยี่ยมเยียนถามทุกข์สุขเกี่ยวกับอาการป่วยไม่เว้นแต่ละวัน ด้วยเหตุนี้ทำให้ทิดมากนึกถึงการทำนารวมหมู่ของสมาชิกชาวนาสหกรณ์เกษตรซึ่งได้ผลดีและมีปริมาณมากและความช่วยเหลือที่สหกรณ์ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือหลังจากภัยน้ำท่วมครั้งใหญ่สิ้นสุดลง รวมทั้งบริการให้ความบันเทิงกับประชาชนโดยการฉายภาพยนตร์ซึ่งทิดมากเองก็เคยแอบไปดูอยู่ในมุมมืด ตลอดจนส่งแพทย์มาประจำหมู่บ้านให้การรักษาคูแกลประชาชนอย่างใกล้ชิด ถึงเวลานี้เขาเห็นว่าในหมู่บ้านมองไปทางใดก็มีแต่ผลงานของการจัดตั้งสหกรณ์เกษตรทั้งสิ้น เขาจึงตัดสินใจก้าวออกจากโลกแห่งความโดดเดี่ยวแล้วก้าวเข้าสู่เส้นทางแห่งสังคมนิยมอย่างภาคภูมิใจมุ่งหน้าสู่ความหวัง

ในอนาคตจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นดีมากและอุ่นแฟงจึงเป็นสหายนั่นตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

ตัวละครในเรื่องนี้เป็น “ชาวนา” ต่างจากบทบาทของตัวละครในช่วงที่ 2 เพราะ ชาวนาในช่วงนี้เป็นชนชั้นที่มีความสำคัญต่อสังคม *ขุนทะนง* จึงให้ความสำคัญกับบทบาทของชาวนาและตัวละครเอกหญิงซึ่งมีบทบาทชื่อนานโยบายของรัฐ

เรื่อง “แอกผัว” (*แอกผัว*) *ขุนทะนง* *หมไชคน* เสนอแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของสหกรณ์เกษตรอีกเช่นกันคือสหกรณ์เกษตรช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนลาวให้ดีขึ้น เขานำเสนอแนวคิดนี้โดยผ่านความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา คู่หนึ่งเหมือนอย่างในเรื่อง “เมื่อผัวกับเมียเป็นสหกรณ์” แต่เรื่อง “แอกผัว” เป็นปัญหาเศรษฐกิจภายในครอบครัวและในเรื่องนี้ *ขุนทะนง* ให้ความสำคัญกับบทบาทของตัวละครฝ่ายหญิงซึ่งมีความอดทนและต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตอย่างไม่ท้อถอย

“ขวัญแพง” มีสามีเป็นกรรมกรถีบสามล้อ ฐานะทางครอบครัวยากจน เมื่อ “คำเพ็ช” สามีของขวัญแพงมีปัญหาเรื่องเงินที่ต้องใช้จ่ายภายในครอบครัว เขามักจะหาทางออกโดยการดื่มสุราและเที่ยวโศภณี เมื่อกลับถึงบ้านทั้งคู่จะมีเรื่องทะเลาะกัน คำเพ็ชมักจะทุบตีขวัญแพงเป็นประจำ ขวัญแพงต้องอดทนต่อเหตุการณ์เช่นนี้มาเป็นเวลานานจนกระทั่งนางตัดสินใจออกไปทำงานนอกบ้านรับจ้างซักผ้าตามบ้านของผู้มีฐานะดี นอกจากนี้นางยังรับผ้ามาเย็บตอนกลางคืนจนดึกดื่นทุกคืนจึงเข้านอน งานที่นางหาได้ถึงแม้ว่าจะยังไม่ถาวรแต่ก็พอจะช่วยบรรเทาสภาพขาดสนได้ ในใจจึงเริ่มมีข่าวสาร อาหารเริ่มมีเก็บไว้ในตู้ ลูกๆ 5 คน มีอาหารรับประทาน นางจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งรายได้อันน้อยนิดของสามีอีกต่อไป

ขุนทะนง ให้ความสำคัญต่อบทบาทของสตรีในระบอบสังคมนิยมยุคฟื้นฟูประเทศอย่างเด่นชัด ผู้หญิงสมัยใหม่ยุคสังคมนิยมในมุมมองของ *ขุนทะนง* ต้องยืนอยู่บนลำแข้งของตนเอง มีความขยัน อดทน สามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้ นอกจากนี้ผู้หญิงในยุคสังคมนิยมจะประพฤติดนอย่างผู้หญิงในระบอบศักดินาไม่ได้แล้วเพราะผู้หญิงสมัยนั้นเปรียบเสมือน “ทาส” *ขุนทะนง* ยกเรื่องราวตอนหนึ่งในเรื่อง “นางภาวดีแม่หญิงตัวอย่าง” กล่าวว่านางภาวดีเป็นผู้หญิงในสังคมศักดินา เมื่อเข้านอนต้องให้สามีนอนก่อนและเวลานอนต้องขยับหมอนให้ต่ำกว่าหมอนของสามี ตื่นก่อนสามี เรียกสามีว่า “ป๊าป๊า” ซักเสื้อผ้า ดูแลบ้าน

และทำความสะอาดบ้านเองเป็นต้น (บุญทะนง ชมไชยน, 1983: 67) แล้วกล่าวถึงขวัญแพงว่า นางเคยอ่านหนังสือเล่มนี้และพยายามทำตัวเป็น “แม่หญิงลาวตัวอย่าง” แต่แล้วนางไม่อาจเป็น ภรรยาที่ดีหรือแม่หญิงลาวตัวอย่างตามแบบฉบับของนางภาวดีได้เพราะนางไม่ใช่ “ทาส” บุญทะนง เสนอความคิดเกี่ยวกับแม่หญิงสมัยสังคมนิยมที่ต้องพึ่งตนเองเป็นหลักผ่านความคิด ของขวัญแพงว่า

“ฉันผู้ทึ่งนึกเกิดมาบ่อาจยั้งทลียุบายยอมมีมันสะทมอง
และสองฝ่ามือ, แต่ละฉันต้องนำใจพาตะนะถักภาวเมื่อลัฏฐอุบ.
ภามมีอุยอิดอยู่ด้อยปลาตเทื่อแรงแจງจามของอินฮีนมัน
ยอมนำมาแต่ถอามตำตอย, บ่เขັນโตของโตเอง,
เอ้าแต่เอ้าจะตะตีบิโยยทลียะตี๋มยามใดกั๋บรัฐ...” (บุญทะนง
อุ้มไฉยน, 1983: 67)

(คนหนึ่งเกิดมาไม่ว่าหญิงหรือชายย่อมมีมันสมองและสองฝ่ามือ แต่ละคนต้อง ใช้พาหนะดังกล่าวเพื่อเลี้ยงชีพ การมีชีวิตอยู่ด้วยหยาดเหงื่อแรงงานของคนอื่น นั้นยอมนำมาแต่ความต่ำต้อยไม่เป็นตัวของตัวเอง เขาจะตะโບยตีหรือทั้งเมื่อใด ก็ไม่รู้)

บุญทะนง มองว่าถึงแม้จะเกิดเป็นผู้หญิงแต่ก็ไม่ใช่เพศที่อ่อนแอ ผู้หญิงมีความสามารถในการทำงานหาเลี้ยงตนเองและลูกๆ ได้เช่นเดียวกับผู้ชายและสิ่งสำคัญ ที่สุดก็คือผู้หญิงไม่ควรอยู่ในฐานะ “ทาส” เหมือนอย่างผู้หญิงในสมัยศักดินาเช่นนางภาวดี อีกต่อไปผู้เล่าเรื่องบรรยายถึงขวัญแพงว่า

นางอาจเขັນ “เมยທີดี” ทลีย “แมยยิวลาอตัวอย่าง” ตามแบบสะ
บับของนางพาอะติเภาะนางบ่แมม อ้อยฮ้าທີดี
ในตือของแมยยิวผู้ทึ่งนึกสมิถอนมีลุนลัภสะนะของ ถอามเขັນเมย
และถอามเขັນแม, แต่สิ่งทีบ่ถอนมันแมมถอามเขັນ ฮ้าทาดมันเอง!
นางสามาดเขັນแมยยิวที่อนมันอมตอมทินแต่นางกั
บ่อาจสามาดกัมทือยอมจำนิน, วัฏฐูธูธูบสธวดา, กัวัทลิว
ธูบไม่แส้ทลียินทกัอยู่ในสะพาบอ้อยฮ้ามาตาวางของ “ผู้เจ้าทาด”
ยิวถัดถาด, ..ออันแวงบ่รัฐอานายทุมอุธิดกัามะทอนแมงไถ,
ผู้อุยอุธิดแมยยิวแมงไถ, แต่นางรัฐอานายทุมอุธิดกัามะทอนแมงไถ,

โศกตัทธุมทาลุมกับบ่าวเก็นไปเสียแล้ว. (ขุนทะนง
อุ้มไฉฉิน, 1983: 68)

(นางไม่อาจเป็นเมียที่ดีหรือแม่หญิงลาวตัวอย่างตามแบบฉบับของนางลาวดีเพราะนางไม่ไร้ซึ่งข้าที่ดี ในตัวของผู้หญิงคนหนึ่งสมควรจะมีลักษณะของความเป็นเมียและความเป็นแม่ แต่สิ่งที่ไม่ควรนั่นคือความเป็นข้าทาส นางสามารถเป็นแม่หญิงที่อ่อนน้อมต่อมคน แต่นางไม่สามารถก้มหัวยอมจำนนเจียงหุ่ยรับคำค่าโง่หลังรับไม้แสร้หรือทนทุกข์อยู่ในสภาพข้อยข้ำมั่วต่างของผิวเจ้าทาสอย่างเด็ดขาด ขวัญแพงไม่รู้ว่านายทุนชุนครีกรรมกรอย่างไร ผู้ชายชุนครีผู้หญิงอย่างไรแต่นางรู้ว่าผิวของนางทำไม่ถูกต้อง โศกเทียมทารุณกับนางเก็นไปเสียแล้ว)

ขุนทะนง ชมไฉฉิน เห็นว่าอาชีพที่ขวันแพงทำนั้นถึงแม้จะไม่มีเกียรติ แต่ก็ยังเป็นอาชีพที่สุจริต ซึ่งผู้หญิงที่มีความทุกข์ยากคนหนึ่งสามารถหาเงินเลี้ยงตนเองและลูกทั้ง 5 คนได้ โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ขณะเดียวกันขุนทะนงสร้างตัวละครหญิงอีกตัวหนึ่งให้มีอาชีพเป็นหญิงโสเภณีซึ่งเป็นหญิงที่ “คำเพ็ช” สามีของขวัญแพง คิดพันอยู่เป็นประจำ ถึงแม้ว่า “หวานดา” จะเป็นโสเภณีแต่ทำไปเพราะความจำเป็นเพื่อหาเงินเลี้ยงชีพไปวันๆ และนางไม่หวังที่จะแย่งสามีของผู้อื่น นางเป็นผู้หญิงที่มีความหวังในชีวิตไม่เคยมีความคิดทอดทิ้งแม้แต่น้อย แม้ว่านางจะขายตัวแต่นางก็มีความคิดว่านางจะไม่ขายตัวไปตลอดเพราะนางคิดไว้ในวันข้างหน้ารูปโฉมที่เคยงดงามก็จะร่วงโรย ขณะที่นางยังยึดอาชีพโสเภณีนางจึงพยายามเก็บรวบรวมเงินและใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็น ขุนทะนง บรรยายคำพูดของ “หวานดา” ขณะที่กำลังพูดให้กำลังใจ “คำเพ็ช” ซึ่งกำลังทอดถอนใจว่า

“...อ้อยรู้ดีว่าเจ้ามีเชื้อแรงแจกสามาดลัฎฐกุมถิมเองได้...แต่ยาม
ขาดอฐกธัฎฐามทำเจ้าภักอดบับันทาวาละ
ลอบลือภักบัทนอว...อ้อยบ่ดีเจ้าอดอก...สิ่งใดบ่
อุยเจ้าได้อ้อยจะอุย.เต็ญแมนอ้อยบ่ได้เป้นเสถติ
แต่อ้อยภักมีเวีนจันอนทนีว...และอ้อยภักบ่อดตาย
ตราบใดที่อ้อยยังมิเชื้อแรงแจกเวีนที่ได้มาอดจะแมน
ด้วยภานอายมูมอี่แมนแต่อ้อยภักได้มาถอยโตอ้อยอ้อยเอง...
บ่มีใผจะเว้าทยังไต่อ้อยได้ แต่ละถินยอมมิทิมทาวเอีจอิฉิดลอด.
เจ้าเป้นผู้อุยแต่ญ...เป้นทยังจี้งเสีจโสก!เป้นทยังจี้งท้อย!

เจ้ามิสอวฟามี...มีแอมเอาก้าวทักมีป่าโล่ผิงผาย,
 เจ้าจะย่านตยักร? เวก้าตามถอามจิวได้อายผัย...
 ออยเร็ดถีน้าเจ้าททสึงอิมบับบ่แอมผื่อไท้เจ้าม้าว
 ถอบม้าวถือมาตาออยถอก! เอ้าแปงน้ำแแดงอ้อยอ้อมตามบับ
 บ่แอมผื่อเร็ดไท้เจ้าเบือทนายเบือทบักที่แแดงทอและ
 แดงม้าวออยเมยเจ้าถอก! ออยแอมผัย...ออยถิดเต้มใจ
 ลุกผัยอิมกับกับออย... (บุญทะนອງ ภูมิไฉผิม, 1983: 65-66)

(ข้อรู้คือว่าเจ้ามีเหงื่อแรงสามารถเลี้ยงตนเองได้แต่เมื่อไม่มีงานทำเจ้าก็อาจ
 พบปัญหา ภาวะครอบครัวก็หนักหน่วง ข้อยไม่คิดเจ้าหรือก สิ่งใดพอช่วยเจ้าได้
 ข้อยจะช่วย ถึงแม้ข้อยไม่ได้เป็นเศรษฐีแต่ข้อยพอมีเงินจำนวนหนึ่งและข้อย
 ก็ไม่อดตายตราบใดที่ข้อยยังมีเหงื่อแรง เงินที่ได้มาอาจจะได้มาด้วยการขาย
 มูลอิมแม่แต่ข้อยก็หามาได้ด้วยตัวของข้อยเองไม่มีใครจะว่าอะไรข้อยได้ แต่ละคน
 ข้อมมีหนทางจะเอาชีวิตรอด เจ้าเป็นผู้ชายแท้ๆทำไมจึงเศร้าโศก ทำไมจึงทอดอ
 เจ้ามีสองฝ่ามือ มีแขนขาแข็งแรง บ่าไหล่ผิงผาย เจ้ายังจะกลัวอะไรอีก
 พุดตามความจริงเลขนะอายเพีย ข้อยทำดีกับเจ้าทุกสิ่งนั้นไม่ใช่เพื่อให้เจ้าทำลาย
 ครอบครัวแล้วมาหาข้อยหรือก แป้ง เครื่องสำอางซึ่งข้อยแค้นทานั้นไม่ใช่เพื่อ
 ทำให้เจ้าบื้อหน้าข้อยเนื้อหนังที่แห้งเหี่ยวและค้ำก่าของเมียเจ้าหรือก ข้อยเป็นผู้หญิง
 ข้อยคิดเห็นใจลูกผู้หญิงเหมือนกันกับข้อย)

นี่เป็นคำปลอบใจจากปากของโสภณีซึ่งมีจิตใจที่ดีและมีอุดมการณ์ทางความคิด
 ที่สอดคล้องกับสังคมใหม่ คำปลอบโยนของ “หวานตา” ช่วยชี้นำแสงสว่างให้แก่ “คำเพีย”
 ที่กำลังทอดอต่อชีวิตที่ทุกข์ยาก จากคำปลอบโยนนี้สามารถเปลี่ยนคำเพียให้เป็นคนใหม่
 เขาเลิกดื่มสุรา เลิกเที่ยวโสภณีตามสถานเริงรมย์ หันมาตั้งใจทำงานเก็บเงิน ช่วยภรรยาเลี้ยงลูก
 และทำงานบ้านทุกอย่างและทั้งสองสามีภรรยาก็เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เกษตร การเข้าร่วมสหกรณ์
 เกษตรช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในครอบครัว ส่วนหวานตาถูกส่งตัวไปอบรมการเมือง
 ในระบอบสังคมนิยมและได้ฝึกงานด้านตัดเย็บ รัฐบาลต้องการให้ผู้หญิงที่เคยประกอบอาชีพ
 โสภณีมีอาชีพติดตัวเพื่อสามารถพึ่งตนเองได้ ฉะนั้นบุญทะนองเห็นว่าการที่ผู้หญิงจะเป็นโสภณี
 ไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงคนนั้นจะเป็นผู้ที่มีจิตใจต่ำเสมอไปแต่เป็นเพราะการที่ผู้หญิงเป็นโสภณี
 ด้วยเหตุผลทางสังคมมากกว่าและบุญทะนองสร้างตัวละคร “หวานตา” ให้เป็นตัวแทนของโสภณี
 ในสังคมใหม่ที่กำลังจะได้รับการปลดปล่อย

ชนชั้นของตัวละครในเรื่องนี้เป็นชนชั้นกรรมกรและโศภณีถือว่าเป็นชนชั้นระดับล่างในสังคมซึ่งนักเขียนให้ความสำคัญกับบทบาทของชนชั้นดังกล่าวมากขึ้น

เรื่อง “มุลแม่” (มุลแม่) บุนทะนอง ชมไซพน แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างแม่กับลูกสาวซึ่งมีแนวคิดที่ขัดแย้งกัน แม่มีความคิดแบบสังคมเก่าคือให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัว ส่วนลูกสาวมีความคิดแบบสังคมใหม่คือเห็นความสำคัญในเรื่องส่วนรวม “หล้าซ้อย” สาวงามผู้หนึ่งซึ่งหนุ่มๆหลายคนต่างก็หลงรักแต่มีอุปสรรคอยู่ที่แม่ของหล้าซ้อยยังมีความคิดแบบสังคมเก่า กล่าวคือแม่ของหล้าซ้อยหวังไว้ว่าชายหนุ่มผู้ที่จะมาเป็นลูกเขยในอนาคตต้องเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวย มีกรรมสิทธิ์ในไร่นาของตนเอง นอกจากนี้แม่ของหล้าซ้อยจึงให้นางออกจากโรงเรียนเพื่อมาทำสวน ทำไร่ ทำนาเพราะนางมีที่ดินทำกินส่วนตัวเป็นจำนวนมากไม่สามารถดูแลเองได้หมด นางจึงต้องให้หล้าซ้อยช่วยดูแลทุกอย่างที่ลูกสาวของนางอยากเรียนหนังสือ หล้าซ้อยเคยแนะนำแม่ให้สละที่นาเข้าร่วมกับสหกรณ์เกษตรแต่แม่ของนางปฏิเสธ “อ้ายดวงใจ” เป็นกรรมกรในระบอบสังคมใหม่ซึ่งผ่านการร่ำเรียนทางการเมืองมาแล้ว เขาพยายามช่วยหล้าซ้อยให้ได้รับความเป็นอิสระภาพจากผู้เป็นแม่ซึ่งยังมีความคิดแบบสังคมระบอบเก่า “อ้ายดวงใจ” และ “หล้าซ้อย” ร่วมมือกันวางแผนการช่วยเหลือหล้าซ้อยโดยอ้ายดวงใจให้พ้นงานของการจัดตั้งมาสู่ขอหล้าซ้อยแต่งงานแต่แม่ของหล้าซ้อยปฏิเสธเพราะอ้ายดวงใจมีฐานะยากจนและเป็นเพียงกรรมกรคนหนึ่งเท่านั้น หล้าซ้อยจึงเสนอข้อแลกเปลี่ยนว่าถ้าไม่ให้แต่งงานก็ควรจะอนุญาตให้เรียนหนังสือ แม่ของนางจึงตกลงให้ลูกสาวไปเรียนต่อคือทำให้แต่งงานกับกรรมกรผู้ไร้ทรัพย์สินส่วนตัว

บุนทะนอง ชมไซพน มองว่าการนำที่ดินทำกินเข้าร่วมเป็นสมบัติส่วนรวมให้รัฐบาลเป็นผู้ดูแลและแบ่งที่ดินให้ผู้ไม่มีที่ดินทำกินได้ทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพอย่างทั่วถึงในเรื่องนี้ถึงแม้ว่าแม่ของหล้าซ้อยจะมีความคิดที่ไม่ตรงกับนโยบายทางสังคมยุคใหม่สมัยนี้คือไม่ยอมสละที่ดินส่วนตัวเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์เกษตรแต่ “หล้าซ้อย” ก็ไม่ได้เห็นด้วยกับแม่ของนางและไม่เคยคิดที่จะเอาชีวิตทั้งชีวิตผูกไว้กับที่นาแห่งนี้ซึ่งเป็นสมบัติของแม่

“เว้าตามถอามจิ๋วแล้วม้องกั๋บ่ยกเอาอิอิอิ
และอะบาคอิอิอองมาลามาไว้กับทังนามีอิอิ,
ม้องกั๋บ่ใจอ่าเมื่อแม่ตมิถบุมไป. ดินที่นาเขปัมมมมมมมมมม
มอบไต้สะตะกอม. เผื่ออ่าตุมกุกยกกั๋บ่มีบ่าเร็ดจะไดมิ
บอมล้าอยู่กะท่ากิม ..(บุนทะนอง ฉิมไซพน, 1983 : 154)

(พูดตามความจริงแล้ว น้องก็ไม่อยากเอาชีวิตและอนาคตของน้องมาแลกไว้กับทุ่งนาแห่งนี้หรอก น้องตั้งใจว่าเมื่อแม่หมดบุญแล้วดินนาที่เป็นมรดกแห่งนี้ น้องจะมอบให้สหกรณ์ เพื่อว่าผู้ทุกข์ยากไม่มีนาทำจะได้มีที่สร้างอยู่ทำกิน)

บุณฑระนอง มีความเห็นว่ากรณีที่ประเทศได้รับอิสรภาพแล้วประชาชนในประเทศก็ควรจะได้รับอิสรภาพเช่นกัน เมื่อแม่ของหล้าซ้อยไม่เปิดโอกาสให้ลูกสาวได้เรียนหนังสือ แต่ให้ลูกมาดูแลสวนและนาเป็นการกระทำที่ยังเป็นแบบศักดินาและหล้าซ้อยเองก็เท่ากับว่า ยังไม่ได้รับอิสรภาพเนื่องจากแม่ของนางยังมีความคิดแบบสังคมนเก่าจึงมีผลให้ชีวิตของนางเหมือนตกอยู่ในความคิดแบบศักดินาในสังคมนเก่าเช่นกัน ความคิดดังกล่าวเป็นความคิดที่ยังล้าหลัง

ตัวละครกรรมกร ชาวนา เป็นบทบาทใหม่ เรื่อง “เมื่อศิวเมียเป็นสหกรณ์” “มูลแม่” มีตัวละครเอกเป็นกรรมกร นักเขียนเรื่องสั้นต่างให้ความสำคัญกับกลุ่มชนชั้นกรรมกรมากขึ้น

สหกรณ์เกษตรเป็นหน่วยงานใหม่ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นหลังจากประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นแบบสังคมนิยมทั่วประเทศ รัฐบาลจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นเพื่อให้ประชาชนลาวทุกคนมีสิทธิในการประกอบอาชีพเท่าเทียมกัน เรื่องสั้นลาวส่วนหนึ่งจึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของสหกรณ์เกษตรเพื่อเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกพร้อมทั้งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการอยู่รวมกันในสังคมน

4.3.2 ความขัดแย้งระหว่างความรักและหน้าที่

เมื่อประเทศปกครองแบบสังคมนิยมความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมนั้นเป็นสิ่งสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด รัฐบาลพยายามรณรงค์ให้ประชาชนลาวตั้งใจทำงานเพื่อประเทศชาติเป็นหลัก โดยหวังว่าเมื่อประเทศเจริญก้าวหน้าจะทำให้ทุกคนในสังคมนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นหน้าที่ส่วนรวมจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในชาติควรรีด้วยความสำคัญ

เรื่องสั้นลาวที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักและหน้าที่ได้แก่เรื่อง “หากอ้ายเป็นทหาร”(ตากอ้ายเป็มชะตางม) “เรายังจะพบกันอีก” (เรายังจะพบบันฮ็อก) “คำของเหงื่อ” (ຄຳຂອງເຫືອ) ของบุณฑระนอง ชมไชพน

เรื่อง “หากอ้ายเป็นทหาร” (หากอ้ายเป็นทหาร) เป็นความขัดแย้งทางความคิดของชายหนุ่มหญิงสาวคู่หนึ่งระหว่างความเป็นส่วนตัวกับความเป็นส่วนรวมคือการเป็นทหารรับใช้ชาติ เรื่องราวของชายหนุ่มหญิงสาวคู่นี้ คือ “วันดี” และ “บุญชม” ทั้งสองต่างก็รักกันและคิดจะแต่งงานกันในอนาคตแต่มีเหตุที่ทำให้ทั้งสองไม่เข้าใจกันกล่าวคือ “บุญชม” ต้องถูกเกณฑ์เป็นทหารต่อสู้ป้องกันประเทศชาติแต่บุญชมซึ่งเมื่อก่อนเคยเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติเคียงบ่าเคียงไหล่กับวันดีขณะนี้เขามีความคิดที่เปลี่ยนไป คือเขาไม่ยอมเป็นทหารเพราะถ้าเขาเป็นทหารก็เท่ากับเขาต้องทิ้งพ่อแม่ เรือสวนไร่นาซึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่และที่สำคัญกว่าสิ่งอื่นใดก็คือความหวังที่จะได้แต่งงานกับวันดีหญิงคนรักทั้งหมดนี้เป็นผลประโยชน์ส่วนตัว บุญตะนอง เห็นว่าประชาชนลาวจำนวนหนึ่งยังมีความคิดเห็นแบบปัจเจกบุคคลแบบในสังคมเก่า คือ สังคมในยุคสงครามอินโดจีน ดังเช่น “บุญชม” ตัวละครเอกของเรื่อง

บุญชมที่ไม่ยอมเป็นทหารเพราะยังเป็นห่วงตัวเอง การที่บุญชมมีความคิดเช่นนี้ขัดแย้งกับความคิดของวันดีหญิงคนรัก นางกลับมองเห็นความสำคัญส่วนรวมมากกว่าความสุขส่วนตัว ความคิดของผู้หญิงในระบอบสังคมนิยมนี้ บุญตะนอง แสดงผ่านการสนทนากันระหว่างบุญชมและวันดีที่ได้ด้นมะขาม

“...หากอ้ายเป็นทหารก็ไปจากบ้านเคยอยู่เคยนอน, ความรักของพวกเรานี้เคยมีมาบ้างแม่บ่อาจจะจืดจางหายไปบ้างแต่อย่างใด-บ่อภักสาขามกับอ้าย, บ่อภจะสัดฮู้และอภจะ...อับที่อ้ายกับมา...” (บุญตะนอง อุ้มไข่มุก, 1983: 162)

(ถ้าหากอ้ายเป็นทหารถึงไปจากบ้านเคยอยู่เคยนอน ความรักของพวกเราที่เคยมีมาก็ไม่ใช่ว่าจะจืดจางห่างเหินไปแต่อย่างใด น้องกล้าสาบานกับอ้ายน้องจะสัดฮู้ซื้อและคอยวันที่อ้ายกลับมา)

วันดีผู้เป็นสมาชิกชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติลาวซึ่งนางสอนบุญชมเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน นางให้ความเชื่อมั่นในความรักเพียงใดก็ตามก็ไม่สามารถทำให้บุญชมเปลี่ยนใจเข้าเป็นทหารได้

ขุนทะนง สร้างบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือด้านการเมือง ขณะที่บุญชมหนีการระดมทหารไปยังเมืองหลวงพระบางต่างๆที่ไม่มีจุดหมายปลายทาง เขาจึงอาศัยวัดเชียงทองเป็นที่พักนอน ขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ที่วัดเขามีหน้าที่เป็นสังกาสีวัดที่ตีคนหนึ่งคือ ทำหน้าที่ เช็ดบาตร ล้างถ้วยชาม ปัดกวาดกุฏิวิหาร เขาอาศัยอยู่ที่วัดระยะหนึ่งพระผู้ซึ่งอนุญาตให้บุญชมเข้าพักอาศัยในวัดได้อธิบายให้เขาเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและหน้าที่อันมีเกียรติของงานปกป้องประเทศชาติและความสงบสุขของประชาชน พระสงฆ์อธิบายเช่นนี้ทุกวันวันละเล็กน้อยทำให้บุญชมเกิดสำนึกได้และเข้าใจความสำคัญในหน้าที่รับใช้ชาติ เขาจึงตัดสินใจที่จะเลิกอาศัยอยู่ที่นั่นอย่างกาฝากเช่นนี้ เขาจึงกลับบ้านเพื่อบอกให้คนทางบ้านรู้ว่าเขาเปลี่ยนใจที่จะเป็นทหารรับใช้ชาติ บทบาทของพระสงฆ์ในการปกครองแบบสังคมนิยมไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เทศนาเรื่องธรรมะเพียงอย่างเดียวเท่านั้นยังมีหน้าที่ปลุกฝังให้ประชาชนถึงความสำคัญของสังคมส่วนรวมอีกด้านหนึ่งด้วย ฉะนั้นสำหรับหน้าที่ของพระสงฆ์คือมีความรู้และรักชาติให้การศึกษาแก่ประชาชนที่ยากไร้ตามหลักการของพุทธศาสนาแต่สาระเนื้อหาของคำสอนนั้นต้องสอดคล้องกับระบอบสังคมนิยม ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีหน้าที่ช่วยรัฐบาลในการรณรงค์ทางการเมืองเพื่อให้ความรู้แก่สังคมด้วย ขุนทะนง แสดงบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการเมืองเพียงผิวเผินเท่านั้น ทั่วๆ ที่บุญชมกลับใจได้ก็เพราะพระสงฆ์เป็นผู้เทศนาทุกวัน

นอกจากบทบาทของพระสงฆ์ ขุนทะนง ยังให้ความสำคัญกับบทบาทของสตรียุคสังคมนิยมที่มีความกล้าหาญอย่างเช่น “วันดี” ซึ่งตัดสินใจไปเป็นทหารรับใช้ชาติ กล่าวคือเมื่อบุญชมกลับถึงบ้านไม่พบพ่อแม่ เพราะทั้งสองออกไปทำงานทำสวนตามปกติ เขาจึงไปหาวันดีที่บ้านเขามีความหวังว่าวันดีจะดีใจเมื่อเขากลับมาและจะสมัครเป็นทหารแต่เมื่อถึงบ้านของวันดีปรากฏว่าเขาฆ่ากินไปนางไปเป็นทหารแล้ว ขุนทะนง ใช้บทบาทของสตรีเป็นฝ่ายชักนำผู้ชายที่ยังมีความคิดเห็นแบบปัจเจกบุคคลให้หันมาเห็นความสำคัญต่อหน้าที่ส่วนรวม ในตอนท้ายเรื่องคือเมื่อวันดีจากไปเป็นทหาร วันดีได้ฝากจดหมายให้บุญชมโดยมีข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า

...ທາກອ້າຍຍັງມີຈິຕສຳນຶກຂອງຊາວໜຸ່ມຄົນໃໝ່ ອ້າຍຈະເຂົ້າໃຈດີວ່າ
ຄວາມອັບອາຍຂາຍໜ້າ

ແລະການເສຍກຸຣຸດນັ້ນມັນໜັກໜ່ວງເຖິງພຣູໄດ.

ອ້າຍເອງເປັນຜູ້ເຮັດໃຫ້ຄວາມເປັນລູກຜູ້ຊາຍຂອງອ້າຍໝົດລຸນລາ,

ເຮັດໃຫ້ສັກສີແຫງໄວໜຸ່ມປະຕິວັດເສື່ອມເສຍ ເມື່ອອ້າຍທາກເດີນທາງ

ບໍ່ສຸດເສັ້ນ ກໍຈົງບຸງສິ້ນ ແລ້ວກໍບັງເຜົາເຮືອນນັ້ນເຖິດ ສວນນ້ອງຂໍໄປຕາມ

ເສັ້ນທາງດຽວທີ່ນ້ອງໄດ້ເລືອກໄຕ

และภักจะโตโตโตโตโตจตุทมาทยปายทาก.....(บุญทะนອງ อุ้มโฮะผิม,
1983: 174)

(หากอ้ายยังมีจิตสำนึกของชาวหนุ่มคนใหม่ อ้ายจะเข้าใจดีว่าความอับอาย
ขายหน้าและการเสียเกียรตินั้นมันหนักหน่วงถึงเพียงใด อ้ายเองเป็นผู้ทำให้
ความเป็นลูกผู้ชายของอ้ายหมดคุณค่า ทำให้ศักดิ์ศรีแห่งวัยหนุ่มปฏิวัติเสื่อมเสีย
เมื่ออ้ายเดินทางไม่ถึงจุดมุ่งหมายก็จงนุ่งสั้นแล้วก็นั่งเฝ้าเรือนเออะ ส่วนน้อง
ขอไปตามเส้นทางเส้นเดียวที่น้องได้เลือกได้และก็จะไต่ให้ถึงจุดหมายปลายทาง)

ผู้หญิงลาวในสังคมนิยมมีบทบาทและความสำคัญต่อหน้าที่การงานในการป้องกัน
ชาติไม่แพ้ผู้ชาย บุญทะนอง มองว่าผู้หญิงในสังคมใหม่ต้องเป็นผู้หญิงที่กล้าหาญ รักเกียรติและ
ศักดิ์ศรีเท่าชีวิตและนักเขียนก็สังเกตเห็นว่าประชาชนควรให้ความรักต่อประเทศชาติเป็นอันดับหนึ่ง
ส่วนความรักส่วนตัวเป็นเรื่องรอง

ตัวละครที่มีบทบาทชักนำประชาชนลาวให้มีความคิดเพื่อสังคมคือพระสงฆ์และ
ผู้หญิงในเรื่องนี้ บุญทะนอง ให้บทบาทของผู้หญิงชัดเจนกว่าพระสงฆ์

เรื่อง “ค่าของเหงื่อ” (ลาอ๑๑๑๓๑๑) เรื่องนี้ บุญทะนอง แสดงให้เห็นความ
ขัดแย้งระหว่างความรักกับหน้าที่ เป็นเรื่องราวความรักของชายหนุ่มหญิงสาวคู่หนึ่ง “วินัย” ตัวเอก
ฝ่ายชายเป็นกรรมกรสร้างทางทำน้ำที่ควบคุมรถชุดถนน ส่วน “พรประพันธ์” ทำงานในร้านกินดื่ม
(ร้านอาหาร) ของรัฐริมถนนสามแสนไทย ทั้งสองได้พบกันเพราะการทำงานและต้องจากกัน
เมื่อฝ่ายชายสร้างถนนสายนั้นเสร็จ บุญทะนอง สร้างความขัดแย้งภายในใจให้กับตัวละครเอกหญิง
คือนางไม่ต้องการพลัดพรากจาก “อ้ายวินัย” แต่ทั้งสองจำเป็นต้องจากกันเพราะฝ่ายชายต้องย้ายไป
ทำงานตามถนนสายอื่นที่ยังไม่เจริญ สำหรับ “พรประพันธ์” ก็มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานในร้าน
กินดื่มให้ดีที่สุด การจากกันของหนุ่มสาวทั้งสองเป็นการจากกันอย่างมีความหวัง

บุญทะนอง มีความเห็นว่าหน้าที่การงานนั้นสำคัญกว่าความรักเพราะถ้าประชาชน
มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานเป็นอย่างดี สังคมก็จะดีขึ้นเช่นกัน เมื่อสังคมดีขึ้นคนในสังคม
ก็มีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นความรักระหว่างหนุ่มสาวทั้งสองจึงเต็มไปด้วยความหวัง
ดังที่ บุญทะนอง บรรยายว่า

ผายในธามกีนถิม บันจู่ไວດວຍຄວາມຫວັງ.
 ພອນປະພັນຫວັງວາມີຫນຶ່ງເຂົາຈະຕ້ອງມາພົບບາງທີມີ.
 ບາງຍັງຫວັງອີກວານ້າເຕືອຂອງບາງຈະຕ້ອງມີຄຸມຄາຂຶ້ນມາຈົນໄດ້.
 ຄວາມຫວັງມີໄດ້ກາຍເປັນພະລັງແຮງແຫ່ງຊີວິດ.
 (ບຸນທະນອງ ຊົມໄຊຜົນ, 1983: 57)

(ภายในร้านกินดื่ม บรรจู่ไว้ด้วยความหวัง พอนปะพันหวังว่าวันหนึ่งเขาจะต้อง
 มาพบนางที่นี้ นางยังหวังอีกว่าน้ำเหงื่อของนางจะต้องมีคุณค่าขึ้นเงินได้)

ความหวังในความรักกลายเป็นพลังให้ทั้งสองมีกำลังใจในการทำงานเพื่อสังคม
 ต่อไป เป็นความหวังของตัวละครที่จะได้มาพบกันอีก เมื่อภาระกิจการงานของแต่ละฝ่ายเสร็จสิ้น

บทบาทของกรรมกรได้รับการยกย่อง “อ้ายวินัย” เป็นกรรมกรสร้างทางมีหน้าที่
 ขับรถชุดคิน เขาเป็นคนขยันทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำคืน เป็นคนมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือชาวบ้าน
 แม้ว่าเขาจะทำงานหนักอานเหงื่อต่างน้ำแต่เขาก็ยังเบิกบาน เขาเป็นกรรมกรสร้างถนนที่น่าเอา
 ความเจริญเข้ามาสู่สังคมและความสะดวกสบายมาสู่ทุกคนที่อาศัยตามหมู่บ้านและผู้ผ่านมาตาม
 เส้นทางถนนสายนี้ ดังนั้นคุณค่าของเหงื่อของกรรมกรคือนำความเจริญเข้ามาสู่สังคม
 ตามถนนที่เขาได้สร้าง

เรื่อง “เรา仍将พบกันอีก” (เรายังจะพบบันอิก) บຸນທະນອງ ຫມໄຊຜົນ ເສນອ
 ความขัดแย้งระหว่างการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งที่ควรยกย่องมากกว่าการทำงาน
 เพื่อนำผลประโยชน์มาสู่ตนเองเป็นเรื่องราวที่เข้าใจในต่างประเทศคือสหภาพโซเวียต
 ชีวิตของหนุ่มสาวคู่หนึ่งทั้งคู่จากกันเป็นเวลานานหลังจากการปฏิวัติสิ้นสุดลงและเป็นเวลาที่
 ประเทศลาวกำลังฟื้นฟู “แก้วใจ” ได้ทุนจากรัฐบาลมาเรียนต่อยังสหภาพโซเวียต ส่วนตัวละครเอก
 ฝ่ายชายคือ “อ้ายเพชร” เป็นผู้เล่าเรื่องได้รับหน้าที่ให้ทำงานอยู่ในประเทศลาวนั้นมีโอกาสมาเยี่ยม
 แก้วใจที่กรุงมอสโก ทั้งสองจึงมีโอกาสหวนรำลึกถึงความหลังที่เคยต่อสู้เพื่อปลดปล่อย
 ประเทศชาติด้วยกันมาในอดีต

ບຸນທະນອງ ແສດຊະນີໃຫ້ເຫັນດຶງຄວາມສຳຄັນຕໍ່ອາການຮັບໃຊ້ປະເທສາດີ
 ເພື່ອປະໂຫຍນຕໍ່ປະຊາຊນໃນສາດີຊຶ່ງເປັນສິ່ງສຳຄັນກວ່າເຣື່ອງຜລປະໂຫຍນສ່ວນຕົວ ບຸນທະນອງ
 ມີຄວາມເຫັນວ່າໃນຂະນະທີ່ປະເທສກຳລັງຕໍ່ສູ້ເພື່ອເອກຣາຊທຸກຄນໃນສາດີຄວຽວຮ່ວມມືອັກຄ່ຳສູ້ ກາຣະທັງ
 ປະເທສາດີເພື່ອຫລບຫນີໄປຫາຄວາມສຸຂສ່ວນຕົວເຢັ່ງຄຳຟັງເປັນສິ່ງທີ່ມີຄວຽກຣະທຳແລະສິ່ງສຳຄັນ

อีกประการหนึ่งคือประเด็นเรื่องความรัก นักเขียนให้ความสำคัญกับความรักที่มีต่อประเทศชาติ และประชาชนเป็นสำคัญ นักเขียนถือว่าเป็นความรักที่ยิ่งใหญ่ ดังที่นักเขียนได้บรรยายว่า

“... อ้อยทิมอยู่ดี ไปบ่ได้แล้ว!
 อ้ายแพ็ด... ฤๅเจ้ารักอ้อยเจ้าต๋ອງโตนไปบ่... อ้อย
 พวกรเ้าจะมีอ้อวามสุกทีสุดอยู่ต๋างปะเขตด-อ้อวามธู้อั้มพวกรเ้าไปใสกั
 บ่ต๋าย บ่ธิด - อธูกรเ้าต๋างทำ... ” นางเว้าทล่ายสึงทล่ายแผน
 จิมอ้อยเมือยฝັງ. ฤๅเจ้าแผนภามปะต๋อด
 อ้อยส่ามต๋ายต๋างเจ้าได้, เร้าต๋างสึงทล่ายต๋างตามล้า
 บั้มธู้ออธูกรเ้าได้!
 อ้อยรักเจ้า... ในทมาททอใจอ้อยมีเจ้า... แต่กัแผนสอวนทมึง
 เทอมนั้ม! ธอຍสอวนบั้มอธูกรเ้ามีปะเขตดธู้อดและปะธู้อจิม
 ลอว. ฤๅอ้อวามธู้อจะยั้งไทຍปามใด แต่อ้อยกับ่ส่ามต๋
 ทมิปะปะเขตดธู้อ
 ทล่ายธิดต๋าล้าปะต๋ายมต๋าทมาทปะต๋อด!
 อ้อยจะบ่ยิมยอມไท้ออวามธู้อแกถึงไปทาทมบั้มธู้อ-ไปทาทจ
 จิมอธู้อธู้อธิด และภามทล่ายอธู้อธู้อธิด!” (บุณทะนອງ ฐิมไธเฒิม,
 1983: 91)

(“ช้อยทนอยู่ต๋อไปไม่ได้แล้วอ้ายแพ็ด ถ้าเจ้ารักช้อยเจ้าต๋องหนีไปกับช้อย
 ไปอยู่ต๋างประเทศพวกรเ้าจะมีความสุกทีสุด ความธู้ออย่างพวกรเ้าไปไหนกัไม่ต๋าย
 ไม่อธู้อขาก มีกัธมึงงานทำ” นางพุดทล่ายสึงทล่ายแผนจิมอ้อยเมือยฝັง “ถ้าเจ้าคือ
 กัธปฏิวัติ ช้อยส่ามต๋ายแทนเจ้าได้ ทำทุกสิ่งทุกอย่างตามค้ำบญชาของเจ้าได้
 ช้อยรักเจ้า ในหัวใจช้อยมีเจ้า แต่กัเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ร้อยส่วนพันของหัวใจ
 มีประเทศชาติและประชาชนลาว ถึงความรักจะยั้งใหญ่ปามใดแต่ช้อย
 กัไม่ส่ามต๋อหนีประเทศชาติ ทธศต๋อค้ำปฏิญาธอหน้าธกัปฏิวัติ ช้อยจะไม่
 ยิมยอມให้ความรักธึงไปหาหม้อนรคไปหาจธู้อจบของชีวิธและการทำธาลาย
 ธนาคศ”)

จะเห็นว่าประเทศชาติและประชาชนมีความสำคัญมากกว่าความรักส่วนตัว
 ระหว่างหนุ่มสาว บุณทะนอง ปิคเรื่องโดยใช้ฉากในกรุงมอสโก ให้ทั้งสองคนสนทนากัน
 ถึงความหวังที่จะได้พบกันอีกในประเทศลาว ประชาชนลาวทุกคนต่างก็รอคอยดวงแก้วกลับมา

รับใช้ประเทศชาติรวมทั้งأيายเพ็ดก็หวังจะได้ร่วมสาครร่วมหมอนสร้างครอบครัวและประเทศชาติให้เจริญเท่าชาติอื่นๆ ทั้งสองคนแยกกันท่ามกลางอากาศที่หนาวเย็นแต่ภายในหัวใจทั้งสองเต็มไปด้วยความอบอุ่นของเปลวไฟแห่งการปฏิบัติและความซื่อสัตย์ต่อกันรวมทั้งพลังแห่งความหวังที่จะได้สร้างครอบครัว

เรื่องสั้นที่กล่าวมาข้างต้นนักเขียนต่างก็แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างความเป็นปัจเจกบุคคลกับความเป็นส่วนตัวแต่ปัญหาที่นำเสนอแตกต่างกัน

4.3.3 ความขัดแย้งระหว่างระบอบเก่ากับระบอบใหม่

แม้ว่าในระยะนี้ประเทศลาวจะเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม แต่นักเขียนยังนิยมเขียนเรื่องราวที่หววนรำลึกถึงพฤติกรรมของข้าราชการในระบอบเก่า อาทิ การฉ้อราษฎร์บังหลวง การรับสินบนเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นเตือนให้ประชาชนทำแต่สิ่งที่ดีเป็นแบบอย่างของสังคม เรื่องสั้นที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับข้าราชการในสังคมเก่าได้แก่ เรื่อง “ดอกเตอร์” (ดอภชาติ) “เป็นหมัน” (เว็บบทมัม) “ของขวัญวันเกิด” (อองอวบอวบเกิด) เขียนโดย วิเศษ แสงศึกษา เรื่อง “รักนี้เพื่อการปฏิบัติ” (ธัมมี้เผื่อถามปะเถียด) ของบุญทะนอง ชมไซฝน และเรื่อง “พ่อแท้” (พ่อแท้) ของอุทิน บุญยาว

เรื่องดอกเตอร์ (ดอภชาติ) เป็นความขัดแย้งระหว่างความคิดเก่ากับความคิดใหม่ วิเศษ เสนอภาพชีวิตของนายแพทย์คนหนึ่งซึ่งมีแนวคิดแบบคนในสังคมเก่า เขามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อจรรยาบรรณแพทย์ผ่านการเล่าเรื่องแบบกระแสดำเนิน “ดร. บังอาจ” เป็นนายแพทย์และเป็นอาจารย์สอนนักเรียนแพทย์ที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ในนครหลวงเวียงจันทน์ ดร.บังอาจเป็นหมอที่มีความประพฤติไม่ดี เขามีคลินิกส่วนตัวที่โถงโถง มียาจำหน่ายเป็นจำนวนมาก เมื่อสอนนักศึกษาแพทย์เขามักจะให้ความสนใจกับนักศึกษาหญิงเป็นพิเศษและให้คะแนนมากกว่านักศึกษาชายเสมอและสิ่งที่เขากระทำเป็นประจำเมื่อมีโอกาสคือ มจี้นหญิงสาวที่มารับการรักษาเป็นประจำ

วิเศษ มีความคิดเห็นว่าในสังคมเก่าเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับเงิน ดังนั้น “เงิน” เป็นปัจจัยที่ทำให้คนกระทำการสิ่งที่ไม่ดีเช่นการฉ้อโกงเพื่อให้ได้เงิน ดังเช่น ดร. บังอาจมักจะคคโกงยาหลวงเป็นประจำดังที่วิเศษบรรยายว่า

ດອກເຕີບັງອາດແມ່ນທ່ານຫມໍ່ຫົວໃສ່ຫມາຍເລກຫນຶ່ງ.
 ເພື່ອສ້າງຕົນເອງໃຫ້ມີສິດຜູກຂາດໃນດ້ານການໂກງຍາຫລວງ,
 ທ່ານດອກເຕີຍູໂຮງຫມໍ່ຫລວງໃຫ້ຕົກຢູ່ໃນສະພາບເປັ້ງລ່ອຍ, ອາດຍຸກຢາ,
 ຂາດຕຽນອນ, ຂາດການເບິ່ງແຍງບົວລະບັດ,
 ແຕ່ເຕັມໄປດ້ວຍເຈົ້າຂອງໃບປະກາດທີ່ຍັງຍືນການເຕັມແກໂຕ.
 ດັ່ງນັ້ນກະລິນິກຣິມຖະຫນົນແຫ່ງບຸນຂອງເຂົາຈຶ່ງຄັບຄາຫນາແຫນ້ນໄປ
 ດ້ວຍຜູ້ຄົນທຸກຊົນຊັ້ນແລະຊັ້ນຄົນ, ນັບແຕ່ຜູ້ມີເງິນລົ້ນຫີບ
 ຈົນຮອດຄົນອະນາຖາທີ່ຍັງຢາກມືນຕາເບິ່ງໂລກກົມໆຫນ່ວຍນີ້.
 ສໍາລັບເຈົ້າບາຍ ເສດຖີມີມັງ, ເລືອງຊື່ຢາບໍ່ໃຫ້ເວົ້າ, ແຕ່
 ສໍາລັບພວກຍໍາຕອກຫາເຊົ້າກິນແລງແລ້ວກໍ...ຮືງ ຕ້ອງໄດ້ແລກເອົາ
 ຊີວິດນໍາທ່ານດອກເຕີດ້ວຍເມັດນໍ້າຕາ.
 ຫມໍ່ບັງອາດບໍ່ເຄີຍຄິດກະດຽມໃຈຕໍ່ການສໍ້ໂກງຂອງເຂົາ.
 ສິ່ງດຽວທີ່ເຂົາຕ້ອງການຄືເງິນ!ເງິນ!ເງິນເທົ່ານັ້ນ!
 (ວິເສດ ສະແຫວງສຶກສາ, 1985: 55-56)

(ດອກເຕີບັງອາດເປັນທ່ານໜ້ອຍໜ້ອຍໜຶ່ງ ເພື່ອສ້າງຕົນເອງໃຫ້ມີສິດທິ
 ຜູກຂາດໃນດ້ານການໂກງຍາຫລວງ ທ່ານດອກເຕີບັງສັນນຸນໂຮງໝໍ່ຫລວງໃຫ້ຕົກຢູ່
 ໃນສະພາບເປັ້ງລ່ອຍ ຫາດຫຼຸກຍາ ຫາດເຕີຍນອນ ຫາດການຄູແລ້ວກໍຍາ ແຕ່ເຕັມໄປດ້ວຍ
 ເຈົ້າຂອງໃບປະກາດທີ່ຍືນຍັນການເຫັນແກ່ຕົວ ດັ່ງນັ້ນຄລິນິກຣິມຖະຫນົນແຫ່ງບຸນຂອງເຂົາ
 ຈຶ່ງໝາຍໄປດ້ວຍຜູ້ຄົນທຸກຊົນຊັ້ນແລະຊັ້ນຄົນ ນັບຕັ້ງແຕ່ຜູ້ມີເງິນດີນັ້ນຫາຈົນເຖິງ
 ຄົນງານອນາຖາທີ່ຍັງອອກຄືມຕາຄູໂລກຄຸມໆໃບນີ້ ສໍາລັບເຈົ້າບາຍ ເສຍສິ່ງມັ່ງມີ
 ເຣືອງຊື່ອຍາ ໃຜບໍ່ຕ້ອງພູດຶງແຕ່ສໍາລັບພວກຍໍາຕ້ອກຫາເຂົ້າກິນຄໍາແລ້ວກໍຕ້ອງໄດ້ແລກເອົາ
 ຊີວິດກັບທ່ານດອກເຕີດ້ວຍເມັດນໍ້າຕາ ໜ້ອຍໜ້ອຍໜຶ່ງ ໃຜບໍ່ເຄີຍຄິດກະເດີຍມໃຈ
 ຕໍ່ການນໍ້ອໂກງຂອງເຂົາ ດັ່ງເດີຍທີ່ເຂົາຕ້ອງການຄືເງິນ ເງິນ ເງິນເທົ່ານັ້ນ)

ວິເສດ ເຊິ່ຍນຶ່ງຄວາມສໍາຄັນຂອງເງິນໃນສັງຄົມເກົ່າແລະພຸດທິກຣມການນໍ້ອຣາຍຜູ້
 ບັງຫລວງຂອງເຈົ້າບາຍ ການນໍ້ອໂກງໃນວາຣາການເຊ່ນນີ້ເກີດຂຶ້ນເປັນປະຈໍາ ນອກຈາກນີ້ ວິເສດພາຍາມ
 ຈະບອກວ່າກຸ່ມທີ່ມັກຈະທໍາການນໍ້ອໂກງມັກຈະເປັນຜູ້ທີ່ຢູ່ໃນຕໍາແໜ່ງສູງຫຼືມີສາດສະດຸກຸລທີ່ດີ ໃນທີ່ນີ້
 ວິເສດ ກໍລ່າວເສີຍສິດສະດຸກຸລສັດສິນາທາງກາດໄດ້ຂອງລາວໄດ້ແກ່ສະດຸກ ທຸ ຈໍາປາສັກໂດຍບຣຣາຍາວ່າ

ດອກເຕີບັງອາດ ອາຍຸ 35 ປີຮູບຮ່າງສູງຂາວປ່າອດອດ, ຍິ່ງງ່າຍ,
 ປາກເວົ້າຄົມຄາຍ, ເຂົາມີລັກຊະນະສຸພາບບຸລຸດຢືດ
 ຕາເວັນຕົກຮອຍສ່ວນຮອຍ. ເຂົາເກີດຢູ່ເມືອງເກົ້າແອວງຈໍາປາສັກໃນ

ຄອບຄົວທີ່ຝາກຊີວິດໄວ ກັບງ່ອມໄຖ.
 ເຂົາເປັນກຳພ້າແຕ່ຫົວທີ່ຫມາກກອກ. ແຕ່ໂຊກດີ...ເຈົ້າຫລີຜິຈິດ
 ຊື່ເຂົາເຂົ້າວົງຕະກຸນອະພິສິດ. ຊີວິດແລະ
 ໂລກກະທັດຂອງທ່ານດອກເຕີໄດ້ບັນຈຸທາດແທ້ຂອງວົງຕະກຸນນັ້ນໄວ້ຢ່າງ
 ສົມບູນ. (ວິເສດ ສະແຫວງສຶກສາ, 1985: 56)

(ຄອກເດອຣ໌ບັງອາຈອາຍຸ 35ປີຮູ່ປ່າງສູງຂາວປ່າວຄວດ ຍິ່ງງ່າຍ ປາກພູດຸກມະຄາຍ
 ເຂົາມີລັກສະນະສຸກາພູນຸຣຸຍື່ນ້ຳອັດວັນຕຸກຣ໌ອ່ຍສ່ວນຣ໌ອ່ຍ ເຂົາເກີດທີ່ເມືອງເກ່າແຂວງ
 ຈຳປາສັກ ໃນຄອບຄົວທີ່ຝາກຊີວິດໄວກັບຄັນໄຄ ເຂົາກຳພ້າດັ່ງແຕ່ເວັ້ນທ່າລູກມະກອກ
 ແຕ່ໂຮກດີເຂົ້າຫລີຜິຈິດເຊື່ອເຂົາເຂົ້າວົງຕະກຸນອະພິສິດ ຊີວິດແລະໂລກທັສນ໌
 ຂອງທ່ານຄອກເດອຣ໌ ໄດ້ບໍຣຸຈຸຮາດຸແທ້ຂອງວົງຕະກຸນນັ້ນໄວ້ຢ່າງສົມບູນ)

ວິເສຍ ສ້າງຕົວລະຄຣ ດຣ.ບັງອາຈອນ້າມາເພື່ອເປັນຕົວແທນຂອງຂ້າຮາກາຣຸຊື່ນ້ອໂກ
 ໃນສັງຄມເກ່າ ໃນທີ່ນີ້ *ວິເສຍ* ກ່າວເຖິງຕະກຸນ ພ ຈຳປາສັກ ຈຶ່ງເປັນຕະກຸນທີ່ເຄຍມີຜູ້ຄຳຣາງຕຳແໜ່ງ
 ນາຍກຣຸຊມນຕຣ໌ໃຫ້ກັບຣຸຊບາລຝ່າຍຮາອາພາຈັກລາວໂດຍໄດ້ຣັບກາຣສນັບສນຸນຈາກສຸຮຸອເມຣິກາ
 ເນື່ອງຈາກຕ້ອງກາຍັບຍັງກາຍຂາຍຕົວຂອງລັກຣິສັງຄມນິຍມໃນເອເຊຍຕະວັນອອກເຖິຍງໄດ້
 (ພອນຕ໌ ທິມເຈຣີຣຸ, 2538: 83)

ວິເສຍ ໃຫ້ຄວາມສຳຄັຍກັບບທບາທຂອງສຕຣ໌ສມັຍໃໝ່ຈຶ່ງເປັນຜູ້ຮຸຊິງຈຸລາດ
 ມີຄວາມກ່າວຫາ ໂດຍດ່າຍທອດລັກສະນະດັ່ງກ່າວຜ່ານຕົວລະຄຣເອກຮຸຊິງຄື ບັງອຣ" ບັງອຣເປັນນັກຮຶກຮາ
 ພາທ໌ ບັງອຣວາງແຜນທີ່ຈະກຳຈັດ ດຣ.ບັງອາຈອດ້ວຍຕົວຂອງນາງເນື່ອງຈາກນາງມີຕ້ອງກາຍຜູ້ຮຸຊິງ
 ອຶກຫລາຍຄນຕກເປັນເຫື່ອອຶກຕ່ອໄປ ນາງຈຶ່ງວາງແຜນແກລັ່ງປ່ວຍເພື່ອໃຫ້ຮຸຊິງບັງອາຣັກຮາແລະນາງຈຶ່ງ
 ຈັດກາກັບຮຸຊິງໃນຕອນນັ້ນ *ວິເສຍ* ແສດຣິງຄວາມກ່າວຫາຂອງຜູ້ຮຸຊິງໃນສັງຄມໃໝ່ໂດຍຜ່ານບທບາທ
 ຂອງ "ບັງອຣ"

ບັງອອນກ່າວຂາເຂົ້າຫ້ອງ ພິເສດ ດ້ວຍທາທິລະມັດລະວັງ.
 ຫ້ອງນີ້ຕິດອາຍເຢັນສະບາຍ. ໃນຫ້ອງມີຕຽງໄມ້ຍູງຄວັດລາຍດອກຈັນ.
 ເສືອນອນ, ຜ້າປູແລະປັກຊິມໄປດ້ວຍກິນອາຍຕ່າງປະເທດ.
 ຍູ່ຝາເທິງຫ້ອງມີຮູບແຕ້ມຝີມິປັກາໂຊແອວນສະວ່າຢູ່.
 ທາງຂອກຂ່າງຕຽງເບື້ອງຝາມີແວນຂະຫນາດໃຫຍ່
 ລອຍໄປຕາມລວງຍາວຂອງຕຽງ.....
 ດອກເຕີບັງອາດລົ້ມໄລປະຕູຫ້ອງດັງ " ກະແລກ "

“ເຊິ່ນນ້ອງບົງເຄື່ອງ, ອາຍຊີກວດໃຫ້ຄັກໆ”
 ບັງອອນ ເຮັດຊິງລິງ.
 ນາງຈຳຕ້ອງໄດ້ເຮັດບາງຢ່າງທີ່ຂາດມະໂນທຳແຕ່ຈຳເປັນ.
 ນາງປີນຂຶ້ນຕຽງ, ປອກເບືອກໂຕເອງເປັນທອນໆຕາມຄຳສັ່ງ.
 ລິ້ນດອກເຕີກວາດນ້ຳລາຍຫນຽວລົງຮູຄໍສຽງດັງ “ເກືອກໆ”
 ແຕ່ຫມໍ່ແກ້ງເຮັດຫນ້າເປັນປົກກະຕິໄວ້ໄດ້.
 ຫມໍ່ເອົາເຄື່ອງມືຈຳ ຕາມສັນຫລັງ,
 ຫນ້າເອິກແລະທຳທາຝັງຢ່າງເອົາຈິງເອົາຈັງ. ບິດຫນຶ່ງ,
 ຫມໍ່ຊ້ຳບົງເຄື່ອງມືແລ້ວເລີ້ມບິບ ຕາມຂໍ້ແອນ, ບາໂຫລ, ...
 ບັງອອນຕິຕາງຫລັບຕາຜໍ່ຫີບຮີ... ບິດຫນຶ່ງເຫດການທີ່ນາງຄາດຝັນໄວ້ກໍ
 ເກີດຂຶ້ນ. ຫມໍ່ບັງອາດໂກຍຂຶ້ນຕຽງ.....
 ບັງອອນໃຊ້ມືຂວາຫຍບຄໍ່ຫອຍຫມໍ່ບັງອາດຈົນລິ້ນ
 ລາກອອກ... ນາງທົ່ວຫຼຸດູຕໍ່ສູ້ຂຶ້ນແລ້ວຍັດກຳປັ້ນໃສ່ຄາງຕະໂກຫມໍ່ດັງ
 “ອອກ” ບາດແຂ້ມໆດອກເຕີລິ້ມປ່າງງາງລົງຕຽງ.
 ເລືອດຂອອກຈາກປາກຫມໍ່ປັບໆ. “ອີຊົວ, ກູຊິມຽນມືງຄາຫ້ອງນີ້” ຫມໍ່
 ບັງອາດໂຍນກຳປັ້ນວິດມາແຕ່ຖືກຕະຕັດ. ສິ້ນຕີນດີບໆອອງ
 ບັງອອນຍັດເຂົ້າໂຮງສີດອກເຕີ, ເຮັດໃຫ້ຫມໍ່ເສຽຫລັກ....
 ນາງໂດດເຂົ້າໄປເອົາຫົວເຂົ້າແດກເຂົ້າກອງທ້ອງນ້ອຍຫມໍ່ບັງອາດ. ຫມໍ່
 ລິ້ມລົງຊັກດາວໆຢູ່ຝື້ນເຮືອນ.... (ວິເສດ ສະແຫວງສຶກສາ, 1985: 65
 -66)

(ບັງອາດເຂົ້າຫ້ອງພິເສດດ້ວຍທຳທີ່ຣະມັດຣະວັງ ຫ້ອງນີ້ຕິດແອ້ຣ໌ເຢັນສບາຍ ໃນຫ້ອງ
 ມີເຕີຍໄມ້ຍູງຂວັດລາຍດອກຈັນ ເຄື່ອນອນ ຝ້າງູ ປັກຄຸມໄປດ້ວຍກິ່ນອາຍຕ່າງປະເທດ
 ດ້ານຝ່າຍນ້ຳເຕີຍມີຮູປາກຝີມື້ອປິກັສໂຮໝວນອ່າຍສ່າງ ທາງຂ້າງເຕີຍເນື້ອງຂວາ
 ມີກະຈກຂາດໃຫຍ່ຕິດໄປຕາມຄວາມຍາວຂອງເຕີຍ .....

ດຣ. ບັງອາດລິ້ນຄອນປະຕູຫ້ອງດັ່ງແກ້ຄັກ
 “ເຈີເຊີນ້ອງຄອດຝ້າ ອ້າຍຈະຕຽງໃຫ້ແນ່ຈັດ” ບັງອາດຕັດລິ້ນ ນາງຈຳຄິ້ອງທຳບາງຢ່າງທີ່
 ຈັດມໂນຣຣມແຕ່ຈຳເປັນ ນາງປີນຂຶ້ນເຕີຍ ປອກເປື່ອກຕົວເອງເປັນທ່ອນໆຕາມຄຳສັ່ງ
 ດິນດຣ. ກວາດນ້ຳລາຍເນີ້ຂວລຽກອາດເສີຍດັ່ງເຄືອກໆ ແຕ່ຫມອແກ້ລິ້ນທຳເນົາເປັນປັກຕິ
 ໄວ້ໄດ້ ຫມອເອາເຮື່ອງມື້ອຈຳຕາມສັນຫລັງ ຫນ້າອັກແລະທຳທຳຟັງອ່າຍເອາຈິງເອາຈິງ
 ດັກກູ່ໜຶ່ງ ຫມອວາງເຮື່ອງມື້ອແລ້ວເລີ້ມບິບຕາມຂໍ້ແອນ ບ່າ ໄຫລ່.....
 ບັງອາດຕິດາງຫລັບຕາພອຮືບຮື ດັກປັກເຫຼດກຸກຸກຸກທີ່ນາງຄາດຝັນໄວ້ກໍເກີດຂຶ້ນ ຫມອ
 ບັງອາດໂກຍຂຶ້ນເຕີຍ.....

บังอรใช้มือขวาขำคอบหอยหอมบังอาจงนลินห้อย นางหัวหูกู่ต่อสู้ขึ้นแล้วชัก
กำปั้นใส่คางตะโกมอดัง “อ็อก” ดอกเตอร์ล้มลงบนเตียง เลือดขุออกจากปาก
“อีชั่ว กูจะเก็บมึงค่างนี้” หอมบังอาจโยนกำปั้นมาแต่ถูกเตะตัด สิ้นคืนดิบๆ
ของบังอรชักเข้าโรงสีดอกเตอร์ ทำให้หอมเสียหลัก นางโคคเข้าไปเอาหัวเข้าแดก
เข้าได้ห้องน้อยของหอมบังอาจ หอมล้มลงชักคำวๆบนพื้นเรือน.)

วิเศษ บรรยายให้เห็นความเข้มแข็ง ความกล้าหาญและความฉลาดของผู้หญิง
ในสมัยสังคมนิยม บังอรตัวละครเอกหญิงเป็นคนที่กล้าหาญและฉลาดในทางวางแผนและลงมือ
ทำงาน ผู้หญิงอย่างบังอรเป็นตัวแทนของหญิงลาวในยุคสังคมนิยมอย่างเด่นชัด

เรื่อง “รักนี้เพื่อการปฏิวัติ” (รักนี้เพื่อเอกราชปะเทอด) *บุณทะนง* แสดงความ
ขัดแย้งภายนอกระหว่างสังคมนิยมเก่ากับสังคมนิยมใหม่ คือความสำคัญระหว่างความรักชาติ
กับอำนาจของ “เงิน” *บุณทะนง* นำเสนอแนวคิดโดยผ่านความขัดแย้งระหว่างชายหนุ่มสองคน คือ
สินสะไหมและหุมเพ็ง สินสะไหมเป็นผู้มีอุดมการณ์ทางสังคมนิยมแต่หุมเพ็งเป็นผู้ที่
เห็นความสำคัญของอำนาจเงินและความสุขส่วนตัวมากกว่าสภาพความเป็นไปในสังคม ทั้งสอง
เคยเป็นเพื่อนเรียนหนังสือด้วยกัน หลังจากสินสะไหมจบการศึกษาเขาจึงถูกทางราชการส่งตัว
ให้มาทำงานเป็นครูสอนวิชาวาดภาพที่เมืองหลวงพระบาง สินสะไหมจึงได้ทำงานรับใช้
ประเทศชาติ สำหรับหุมเพ็งนั้นพ่อและแม่บังคับให้ออกจากโรงเรียนตั้งแต่ชั้น ม. 1 เพื่อทำงาน
ทุกอย่างเพื่อ “เงิน” เพราะครอบครัวของเขาจน เขาทำงานทุกอย่างโดยไม่คิดถึงเกียรติและ
ศักดิ์ศรีไม่คิดว่าจะงานนั้นจะต่ำต้อยเพียงใดเช่น เข็นรถในตลาด ถีบสามล้อ ขับรถโดยสารและ
ขณะนี้เขาซื้ออาชีพขับเรือและมีฐานะที่ดีมีเรือเป็นของตนเอง มีร้านขายของ ชีวิตพ่อแม่ ภรรยา
และลูก ก็สุขสบาย ความคิดของหุมเพ็งนั้นขัดแย้งกับสภาพสังคมในปัจจุบันซึ่งทุกคนต้องร่วมกัน
ทำงานรับใช้รัฐบาลและสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

บุณทะนง สร้างตัวละครเอกฝ่ายชายคือ “สินสะไหม” ให้เป็นแบบฉบับ
ของคนใหม่ในสังคมนิยมเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในชีวิตเขาถือว่าการทำงานให้กับรัฐบาลเป็น
การแสดงความรักต่อประเทศชาติและเป็นหน้าที่ที่มีเกียรติ แม้ว่าจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐบาล
เพียงเล็กน้อย *บุณทะนง* มีความเห็นว่าบุคคลอย่างสินสะไหมเป็นผู้ทำงานรับใช้สังคมอย่างแท้จริง
สินสะไหมจะตกเดือนหุมเพ็งให้เห็นความสำคัญต่อการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศ
การทำตัวไร้ประโยชน์เป็นแบบฉบับของคนในสังคมเก่าไม่เป็นผู้ทำงานรับใช้สังคมอย่างแท้จริง

“ເວົ້າເລື່ອງເງິນຄຳກຳແກ້ວເຮົາບໍ່ມີຄືຫມູ່ດອກ,ແຕ່ເຮົາກໍສຸກໃຈທີ່ໄດ້
ຈັບຟອຍຫາສີຂຶ້ນມາຈຸມໃສ່ຖາດສີແລະໄດ້
ລະບາຍຄວາມຮູ້ສຶກນິກຄິດ ຂອງຕົນອອກໃສ່ແຜ່ນຜ້າ ເຮົາເປັນສຸກໃຈ
ທີ່ໄດ້ເຫັນຮອຍສີ,ເຫັນຮູບແຕ້ມຂອງເຮົາຕິດຢູ່ຕາມແຈຫາງ, ອາງສະແດງ
ໃນຮ້ານ ໃນມື້ບຸນປະວັດສາດແລະເອຍ້ອງຕາມສຳນັກງານອົງການຕ່າງໆ.
ຮູບແຕ້ມເຮົາຊ່ອຍລະດົມໃຈໃຫ້ກຳມະກອນບັນຊາເລື່ອງຈັກຢ່າງຫ້າວຫັ້ນ,
ໃຫ້ຊາວນາຕັ້ງຫນ້າຜະລິດຜົນ,
ໃຫ້ທະຫານມີຈິດໃຈເດັດດຽວຫນຽວແຜ່ນນ, ມີ
ໃຫ້ນັກຮຽນນັກສຶກສາກັມຫນ້າໃສ່ການຮຽນ, ຄຽງຄູ່ກັນນັ້ນ
ຮູບແຕ້ມເຮົາກໍໄດ້ສະທ້ອນສື່ສອຍລົດງົດງາມຂອງທຳມະ
ຊາດແຫ່ງມາຕຸພູມ, ສະທ້ອນເຖິງມູນເຊື້ອຕໍ່ສູບ້ຍອມຈຳນົນ,
ມູນເຊື້ອຮັກຫອມສີລະປະວັນນະຄະດີຂອງຄົນລາວ.
ເຮົາເປັນສຸກໃຈທີ່ຜົນງານເລັກນ້ອຍດັ່ງກ່າວເປັນປະໂຫຍດຕໍ່ສັງຄົມ,
ຕໍ່ການປະຕິວັດເຮົາແມ່ນ ປະເພດຄົນທີ່ມີ
ຊີວິດເພື່ອບໍ່ຫັ້ນໃຈໃຫ້ເປືອງອາກາດ...” (ບຸນທະນອງ ຊົມໄຊຜົນ 1983: 185-186)

(ພູດຶງເຣື່ອງເງິນທອງແດ້ວເຮົາບໍ່ມີເໝືອນເພື່ອນຫຼອກ ແຕ່ເຮົາກໍ່ສຸກໃຈທີ່ໄດ້ຈັບ
ແປງທາສີແລະໄດ້ລະບາຍຄວາມຮູ້ສຶກນິກຄິດຂອງຕົນລຽນແຜ່ນຜ້າ ເຮົາເປັນສຸກໃຈ
ທີ່ໄດ້ເຫັນຮອຍສີ ເຫັນຮູບຮ່າງຂອງເຮົາຕິດຢູ່ຕາມຮູບຮ່າງ ວາງແສດຊະນະໃນຮ້ານ
ໃນວັນບຸນປະວັດສາດສາດສະດັກແຕ່ງຕາມສຳນັກງານ ອົງການຕ່າງໆ ຮູບຮ່າງຂອງເຮົາ
ຊ່ອຍລະດົມໃຈໃຫ້ກຳມະກອນບັນຊາເລື່ອງຈັກຢ່າງຫ້າວຫັ້ນ ໃຫ້ຊາວນາຕັ້ງຫນ້າຜະລິດຜົນ
ໃຫ້ທະຫານມີຈິດໃຈເດັດດຽວຫນຽວແຜ່ນນ ໃຫ້ນັກຮຽນນັກສຶກສາກັມຫນ້າໃສ່ການຮຽນ
ຄຽງຄູ່ກັນນັ້ນ ຮູບແຕ້ມເຮົາກໍໄດ້ສະທ້ອນສື່ສອຍລົດງົດງາມຂອງທຳມະ
ຊາດແຫ່ງມາຕຸພູມ ສະທ້ອນເຖິງມູນເຊື້ອຕໍ່ສູບ້ຍອມຈຳນົນ ມູນເຊື້ອຮັກຫອມສີລະປະ
ວັນນະຄະດີຂອງຄົນລາວ ເຮົາເປັນສຸກໃຈທີ່ຜົນງານເລັກນ້ອຍດັ່ງກ່າວເປັນປະໂຫຍດຕໍ່ສັງຄົມ
ຕໍ່ການປະຕິວັດເຮົາແມ່ນ ປະເພດຄົນທີ່ມີ
ຊີວິດເພື່ອບໍ່ຫັ້ນໃຈໃຫ້ເປືອງອາກາດ...) (ບຸນທະນອງ ຊົມໄຊຜົນ 1983: 185-186)

ຈາກຄຳພູດຶງຂອງສິນສະໄໝທີ່ພູດຶງກັບພູມເພິ່ງເປັນຄຳພູດຶງທີ່ເປັນກະບອກເສຍ
ແຫນຽມຮູບຮ່າງເພື່ອຕ້ອງການຈັກຂວນປະຊາຊນທຳງານໃຫ້ກັບຮູບ ກຳເຫນົ້າທີ່ເປັນປະຊາຊນທີ່ດີ
ໃນຮະບອບສັງຄມນິຍມຕ້ອງທຳງານເພື່ອສ່ວນຮວມເປັນຫລັກ ຜົນງານທີ່ປາກກູຕ້ອງເປັນປະໂຫຍດຕໍ່ສັງຄມ
ແລະຕ້ອງເປັນສິ່ງກະດຸ້ນເຕືອນຈິດໃຈຮັກຊາດໃຫ້ແກ່ປະຊາຊນທຳງໄປ

ขุนทะนง มีความคิดเห็นว่าอำนาจของเงินยังคงมีอิทธิพลต่อประชาชนลาว อำนาจดังกล่าวมาจากสังคมเก่าจนถึงบัดนี้ประเทศเป็นสังคมนิยมก็ไม่สามารถปลงล้างความคิดเดิมของประชาชนได้หมดทุกคน เช่นคนอย่างหุมเพ็งทำทุกอย่างเพื่อ “เงิน” และใช้เงินซื้อทุกอย่างที่ตนเองปรารถนาแม้แต่การใช้เงินซื้อผู้หญิง “ผาสุก” เป็นหญิงสาวซึ่งสินสะไหมเคยรักใคร่ชอบพอ แต่บัดนี้นางกลายเป็นภรรยาใหม่ของหุมเพ็งแล้ว เนื่องจากหุมเพ็งเป็นคนมีเงิน เขาใช้เงินหลอกล่อให้ผาสุกเข้ามาติดกับเท่านั้นไม่ได้หวังจริงจังอันใดเลยเขาคิดว่าการใช้เงินเป็นเหยื่อล่อผู้หญิงเป็นชัยชนะ ขุนทะนง ใช้ฉากระหว่างการสนทนาระหว่างหุมเพ็งกับสินสะไหมพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวทำให้รู้ความจริงว่าผู้หญิงอย่างผาสุกเป็นเพียง “เหยื่อ” ชิ้นหนึ่งของอำนาจเงิน

“เลื่องอองโตกับผาสุกเป็นแบบใด?”

สินสะไหมถามอย่างตบตาเสียว.

“โตมาสืบเฮົາเลื่องเฮົาจ้จขี้บอะ?” ทมแต้วสิทบ้จเล็ງฮึม.

สินสะไหมแกว่งท้อปะติเสด.

“ยากรู้กัได - เฮົาข้บปิดฮ้จาดอก! ผาสุกกัเป็นผะจวงโงแหมโตทมีจ้อจื่อเฮົาพอมเฮົาเตยฮ้อล้มาเฮົาลี้กเพื่อ... ฮ้ากิบ!

เวົาเต๋กันั้น โตลือเฮົาใจได่ถ่าจ่าแหมบลูกผู้ฮ้อยที่แท้จื่อ!”

“มีลฮ้อมสุขยู่บ้จเวົาข้บโตฮ้อยังมีลฮ้อมสุขยู่บ้จกามถื่อะถัม

ทลอรลอวฮ้อกบ! ฮ้อดธด” (ขุนทะนง อิมไซยิม, 1983: 186 - 187)

(“เรื่องของตัวกับผาสุกเป็นอย่างไร” สินสะไหมถามอย่างหน้าตาเฉย “ตัวมาสืบเอาเรื่องเราอย่างนั้นหรือ” หุมเพ็งสีหน้าเคร่งขรึม สินสะไหมแกว่งหัวปฏิเสธ “อยากรู้ก็ได้เราไม่ปิดบังหรอก ผาสุกก็เป็นเพียงแม่ไก่ตัวหนึ่งซึ่งเรากำลังเอาเหยื่อล่อมาเข้ดกเพื่อฆ่ากิน พวกแค่นี้ตัวคงเข้าใจได้ถ้าเป็นลูกผู้ชายแท้ๆ”

“มีความสุขอยู่กับเงินไม่พอ ตัวยังมีความสุขอยู่กับการหลอกลวงอีกน้อ จี้เตียด”)

คนอย่างหุมเพ็งเป็นคนที่มียุติวิธีชีวิตแบบคนในสังคมเก่าอย่างชัดเจน เขาใช้ “เงิน” หลอกลวงผาสุกเพื่อจะได้นางมาเป็นภรรยาของเท่านั้น ไม่ได้คิดจริงจังกับชีวิต ทั้งๆที่ภรรยาและลูกของตนเองมีอยู่ก่อนแล้ว ประกอบกับฐานะทางบ้านของผาสุกไม่คินัก นางจึงตกเป็นเหยื่อของอำนาจเงิน สดกทำย ขุนทะนง ปิดเรื่องโดยให้หุมเพ็งกลับใจใหม่เลิกคบกับเพื่อนที่มีแนวคิดแบบสังคมเก่าเลิกซึ่งเป็นคนหลอกลวงและกลับไปหาลูกและภรรยา เมื่อหุมเพ็งสำนึกต่อความผิดที่เคยทำมาแล้วตั้งแต่อดีต เขาจึงสารภาพผิดต่อผาสุกและทั้งสองตกลงเป็นเพียงพี่น้องกันธรรมดา

และผาสุกก็สารภาพผิดต่อสินสะใหม่ต่อการที่นางยอมเป็นภรรยาของหนุ่มเพ็งก็เพราะต้องการเงินเท่านั้น นางหลงผิดคิดว่าเงินคือผู้บันดาลความสุขมาให้แก่ชีวิต เรื่องราวจบลงด้วยมิตรภาพ

เรื่อง “เป็นหมัน” (เข็บทมับ) เป็นความขัดแย้งระหว่างระบอบเก่ากับระบอบใหม่ วิเศษ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเพื่อรับใช้รัฐบาลในระบอบสังคมนิยมคือทุกคนต้องทำงานตามที่รัฐบาลมอบหมายให้เป็นวิถีทางในการช่วยเหลือประเทศได้ดีที่สุด วิเศษเสนอแนวคิดโดยผ่านการสนทนาระหว่างเพื่อนสนิทสองคนได้แก่ “บรรจง” และ “เศรษฐา” ซึ่งเป็นข้าราชการตั้งแต่ในสมัยระบอบสังคมนิยมก่อนกระทั่งปัจจุบันเขาเป็นข้าราชการในระบอบสังคมนิยม เขาจึงเห็นความแตกต่างในการทำงานของทั้งสองระบอบการปกครองได้ชัดเจนและเศรษฐาก็นำเรื่องราวในการทำงานมาเล่าและวิจารณ์ให้บรรจงซึ่งเป็นเพื่อนได้รับรู้

เรื่องราวที่เศรษฐาเล่าให้บรรจงฟังเป็นเรื่องของหลานชายที่เรียนจบวิชาครูจากเมืองนอกแต่เมื่อกลับมาอยู่เมืองลาวเขาไม่ยอมเป็นครูตามที่รัฐบาลได้จัดเตรียมโรงเรียนไว้ให้ปฏิบัติงาน เขาอยากทำงานในกระทรวงกสิกรรม การทรวงการต่างประเทศหรือบริษัทรัฐวิสาหกิจ โดยหลานชายให้เศรษฐานำชายของคนฝากเข้าทำงานจะนั้นความคิดของหลานเป็นความคิดแบบคนในสังคมนิยมซึ่งขัดแย้งกับสังคมนิยมและขัดแย้งกับ “เศรษฐา” ผู้เป็นน้ำชาข วิเศษ มองว่าการใช้อำนาจหรือตำแหน่งทางหน้าที่การงานเพื่อชักนำพรรคพวกพี่น้องของคนเข้ารับตำแหน่งดีๆ ถือว่าเป็นอาชญากรผู้หนึ่ง สังคมนิยมในระบอบสังคมนิยมรับไม่ได้

“...ภามใ้อำนาจ, ยึดฤาษณ์ดาสิภ ทลิวเอนไอติบตาฮิงู
เพื่อแก่อิวเออัวภพอก, ฝืนอวอวอติบไปริบตบักที่” ติ
บับแมบอากสะยากำ, แมบภามอ้าบักอิฎากามผู้ทบิว, แมบ
เล็องฮัดฤททีละบอบพอกเออริบเออิวได้” (วิเสด สะแตอวฮีสสา,
1985: 144)

(“การใช้อำนาจขฐาบรรคาศักดิ์หรือเงื่อนไปขบตาอื่น ๆ เพื่อคิงเอาพรรคพวกพี่น้องของคนไปริบหน้าทีที่ “ติ” เป็นเรื่องอาชญากรรม เป็นการม่านักวิชาการผู้หนึ่ง เป็นเรื่องขี้เคียดที่ระบอบเรารับไม่ได้”)

ข้าราชการในระบอบสังคมนิยมต้องเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐบาลมอบหมาย การใช้อำนาจเพื่อสิทธิพิเศษส่วนบุคคลเป็นเรื่องที่ระบอบสังคมนิยมไม่ยอมรับ นอกจากนี้ *วิเศษ* ยังเสียดสีพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการในสังคมเก่าที่มักจะใช้ยศฐานบรรดาศักดิ์นำญาติพี่น้องเข้าทำงานในตำแหน่งอันมีเกียรติรวมทั้งมีการรับสินบนจากผู้มาติดต่อราชการดังเรื่องราวที่เศรษฐีเล่าให้บรรจงฟังถึงสมัยที่เขาเป็นข้าราชการในสังคมเก่า โดยมีตำแหน่งเป็นรองอธิบดีกรมศึกษาและการช่วยเหลือจากต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการว่า

สะพานบาทอนบั้นต๋ยงเตยงจินเริอาเก็อบเริอาทือบ่ลอด.
 แต่ละมีเริอาต๋องไถ่เริอาเส็กกับลู่กเจ้จ, กับภานจอบออยหลาย
 รูปหลายสีจากเสดทีเวิงเฝือดทึบ. แต่ทมีกทมอง
 และอริออดที่สุด, แมนภานต๋สอองเริอากับพอกที่มีอำนากภิก
 อุต่ายปายอู้ไ่บ. แต่ละมีเริอาธบโไทละอู้บตุ่ถาน, บางเเทื่อภ่าลาย
 เอ์นอะเฝิสิดเ็ดตามมา. บ้าธอน, บ้าจา, สะพากาเฝ, ภานเเค็บ
 เอิ้อธานมอຍธานไทยละบาดอู้บปาดพายลัด, แต่เริอาภ
 บ่ยอมอายโต, บ่ยอมกัมทม่าไ่บทาถลอวามอะท่า .....
 “เมื่อใ้ไ่มออนบ่เเก็ดเฝิม, พอกเริอาภใ้ไ่มเแกบมาบอู่อู่อูจินเริอา
 เทลือฮิด. เฝิสิดเสดแมนทานอะทึบ่ดีเจ้จกัมทิมเเวงไ่บโตภาน.
 ทม่ออกทากัม โดยภานอายหลายเเค็บ, อายทิมสิกสา
 แลเริอาเวิงและอำนาก. ทม่อเฒเริอาไ่บภ่าจอวอวอถอ์นได้.
 เริอาเเวงสำนามือบือหลายเเทื่อแต่ภ่าไ่บจ๊วบ...
 อะบอมธอจทอจอ์ลอวามไ่บท่าแฉลอมอออกไ่วปามไผไ้ทอม่ป่า.
 ทานอะทึบ่ดีและเจ้จมาบ่มีเเวลาลิดเลื่อจเริอาฮิก, เริอาภเสีย
 สะบายไ่บไป...!” (วิเสด สะแตอวสิกสา, 1985: 129-130)
 (“สภาพการตอนนั้นยุ่งเหยิงจนเราเกือบเอาตัวไม่รอดแต่ละวันเราต้องทำศึกกับ
 ลูกน้องกับการจอบออย (เอาใจ)หลายรูปแบบจากเศรษฐีเงินล้านหีบแต่หนักหน่วง
 และเขี้ยวขาดที่สุดคือการต่อสู้ของเรากับพวกที่มีอำนาจก๊กที่ตายปลายชีเป็น
 แต่ละวันเรารับโทรศัพท์จันทูด่าน บางทีก็มีลายเซ็นอภิสิทธิ์ตามมา น้ำร้อน น้ำชา
 สภากาแฟ บัตรเชิญเข้าร้านน้อร้านใหญ่ระบาคขึ้นเหมือนพายุแต่เราก็ไม่ยอม
 ขายตัว ไม่ยอมก้มหน้าเป็นทาสแห่งความอธรรม”....
 “เมื่อใช้ไ่ม่ออนไม่เกิดผล พวกเขาก็ใช้ไ่ม่แก่งุ่นเราเหลืออด พิเศษสุดคือท่าน
 อธิบดีเจ้ากรมนั้นเองเป็นตัวละคร หมอหากินโดยการขายลายเซ็น ขายทุนการศึกษา
 แลกเอาเงินและอำนาจ หมอเห็นเราเป็นทางขวางคอแต่ก็เป็นคั้งบุญ

ขบวนร้องทุกข์ขอความเป็นธรรมแผ่ลามออกไวปานไฟไหม้ป่า ท่านอธิบดีและ
เจ้านายไม่มีเวลาคิดเรื่องเราอีก เราก็ก็นอนสบายไป”)

การทำงานของข้าราชการในสังคมเก่ามีการรับสินบนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้างานหรือผู้บริหาร การที่ข้าราชการไม่ยอมขาย
ลายเซ็นเพื่อเงินเหมือนอย่างข้าราชการอื่นๆ *วิเศษ* มีความเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ต่างไปจากสังคม
สมัยนั้นและมักจะถูกมองว่าเป็นศัตรูที่ขัดขวางการทำงาน รวมทั้งการใช้ชีวิตในสังคมก็ไม่ปลอดภัย
อย่างเช่น “เศรษฐา” ตัวละครเอก เขาไม่ยอมขายลายเซ็นให้พวกเศรษฐีที่คิดจะให้เงินสินบนแลก
กับลายเซ็นในการใช้สิทธิ์ในทางที่ไม่ถูกต้อง ถ้าเรื่องราวที่เศรษฐาเล่าไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น
ท่านอธิบดีจะลงความผิดให้กับเศรษฐาในฐานะที่ไม่ยอมช่วยเหลือผู้อื่นในที่นี้คือเศรษฐีหรือคนที่มี
เงิน *วิเศษ* ยังแสดงน้ำเสียงที่ขบถของขบวนปฏิวัติ เพราะถ้าไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้นข้าราชการที่มี
ความซื่อสัตย์อย่าง “เศรษฐา” ต้องเผชิญกับชะตากรรมตามที่ท่านอธิบดีเป็นผู้ตัดสิน เรื่องที่เล่าเป็น
เรื่องของการทำงานในสมัยสงครามอินโดจีน แต่ในปัจจุบันเป็นระบอบสังคมนิยมดังนั้นพฤติกรรม
อันไม่ยุติธรรมเหล่านี้จะหมดไปจากความคิดของประชาชนลาวแล้วแต่ “เศรษฐา” ก็พบพฤติกรรม
เช่นนี้กับหลานชายของเขาเองซึ่งเรียนจบครูและต้องการให้น้าชายใช้ตำแหน่งงานช่วยเหลือ
ให้เขาได้เข้าทำงานในกระทรวงที่เขาต้องการ เขาจะไม่ทำงานที่รัฐบาลจัดไว้ให้ นักเขียนมองว่า
แนวคิดดังกล่าวเป็นความคิดที่เห็นแก่ตัว เมื่อได้รับทุนการศึกษาจากรัฐผู้ได้รับทุนจะเลือกเรียน
ในสาขาที่ตนต้องการ เมื่อเรียนจบต้องมาทำงานให้ตรงกับสาขาที่เรียนซึ่งรัฐบาลเป็นผู้มอบหมาย
ตำแหน่งให้ปฏิบัติแต่หลานชายของเศรษฐามีความคิดที่ขัดแย้งโดยเขาให้เหตุผลว่า

“ຫລາມມາຮອດເມືອງລາວຫາກໄດ້ສອງອາທິດເສດໆ,
ແຕ່ກໍເຂົ້າໃຈສະພາບບ້ານເມືອງໄດ້ດີກວ່າມະບ້າວ. ເລື່ອງຄົດນ້ຳ
ວິຊາສະເພາະຫັບ, ໃຜກໍຄິດຢູ່ດອກ, ແຕ່ເລື່ອງອະນາຄົດ, ເລື່ອງປາກ
ເລື່ອງທ້ອງຟັດແມ່ນບັນຫາຕັດສິນກວ່າ. (ວິເສດ ສະແຫວງສຶກສາ,
1985: 135)

(“หลานเพิ่งมาถึงเมืองลาวได้สองอาทิตย์เศษๆ แต่ก็เข้าใจสภาพบ้านเมืองได้ดีกว่า
น้าบ่าว เรื่องวิชาเฉพาะใครๆก็คิดอยู่หรอก แต่เรื่องอนาคต เรื่องปากเรื่องท้อง
เป็นปัญหาที่ตัดสินใจ”)

หลานชายของเศรษฐาเห็นว่าเรื่องงานไม่สำคัญแต่สิ่งที่สำคัญคือเรื่องความมั่นคงทางฐานะและไม่อดตายเท่านั้น *วิเศษ* มีความเห็นว่าการที่ประชาชนส่วนหนึ่งมีความคิดเช่นนี้เพราะมาจากระบบการศึกษาแบบตะวันตกเป็นการศึกษาที่ทำให้สังคมเสื่อมถอย ดังเช่นคำพูดของเศรษฐาดังต่อไปนี้

“งานศึกษาแบบข่อยอายุได้ยู่ปะเขตฮาดเอื้อไต้จิมยู่ในเตอ เล็กแหว่ถอามโจ้จา. ไผ่ภิกขวัจสี, ลุกฮอดทาจูดามถอามถิด, บักรวิฮากาบทิวไสก่าลัจแถภักวิภากาบไบทิวปะเขต, ” (วิเสด สะแตอวิสิทสา, 1985: 135)

(การศึกษาแบบขี้ข้าทำให้ประเทศชาติของเราจมอยู่ในเหวลึกแห่งความโง่ ภัยไม่รู้หนังสือ ถูกครึ่งทางความคิด นักวิชาการหัวใสกำลังแตกกิ่งก้านบานใบทั่วประเทศ)

การศึกษาแบบตะวันตกเป็นการศึกษาในระบบทาสจึงเป็นปัจจัยที่หล่อหลอมความคิดของประชาชนลาวให้เห็นความสำคัญในระดับปัจเจกบุคคลมากกว่าในระดับสังคม ในที่สุด*วิเศษ*จบเรื่องโดยให้หลานชายของเศรษฐายอมเปลี่ยนแนวคิดหันมาคอบสนองนโยบายของรัฐบาล เขาเห็นด้วยกับการทำงานให้ตรงกับสาขาที่เรียน

เรื่อง “พ่อแท้” (พ่อแท้) ของอุทิน บุนยวง เรื่องนี้เสนอความขัดแย้งระหว่างระบอบเก่ากับระบอบใหม่ เป็นเรื่องราวของ “กวิน” เด็กชายอายุ 3 ขวบ พ่อแท้ๆของเขาคือทหารในระบอบสังคมเก่าและหนีออกนอกประเทศไปหลังจากประเทศเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสังคมนิยม แม้ว่ากวินจะอยู่กับแม่แต่เขาก็ไม่มีปมด้อยเพราะมีทหารปลดปล่อยที่รักเด็กๆ และเป็นมิตรกับชาวบ้านทุกคนทำให้กวินรู้สึกว่าการปลดปล่อยคือพ่อแท้ๆของตน

ในช่วงแรกกวินกลัวทหารปลดปล่อยเพราะมีอาวุธ แต่เมื่อ อุทิน ให้ภาพในทางบวกว่าพวกเขาเป็นคนใจดีรักเด็กและเป็นมิตรกับประชาชนแต่จะจับพวกฝ่ายตรงข้ามเท่านั้นคือคนในสังคมเก่า กวินจึงไม่กลัวทหารปลดปล่อยอีก

ตัวละครในเรื่องนี้เป็นทหารของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว อุทิน แสดงน้ำเสียงที่ยกย่องความกล้าหาญ ความเป็นมิตรกับประชาชนและความมีน้ำใจของทหาร

เรื่อง “ของขวัญวันเกิด” (ของขวัญวันเกิด) ของวิเศษ แสงสว่าง เป็นชีวิตของนักเขียนคนหนึ่งเขาเคยมีอุดมการณ์ในการต่อสู้เพื่อประเทศชาติพ้นจากอิทธิพลการปกครองของอเมริกาแต่แล้วเมื่อประเทศได้รับเอกราชและเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม เขากลับเปลี่ยนไปกลายเป็นคนที่ไม่ยึดมั่นในอุดมการณ์เดิม เขากลายเป็นคนเกียจคร้าน เล่นการพนันและขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว ตลอดจนเลิกเขียนหนังสือ ความหวังที่เขาอยากเป็นนักปฏิวัติพังทลายลงเพราะเขามีเหตุผลว่าการเขียนในยุคสมัยนี้ไม่ให้สิทธิเสรีภาพในการขีดเขียน กล่าวคือการเขียนในยุคสังคมนิยมเป็นเรื่องจำกัดสิทธิในการขีดเขียน ตัวละครเอกซึ่งเป็นนักเขียนของเรื่องได้รับความคิดนี้มาจากอิทธิพลของหนังสือที่เขียนขึ้นโดยนักเขียนชาวอเมริกัน

วิเศษ แสดงถึงการต่อสู้ของนักเขียนคือ “บุญแสง” เขามีความขัดแย้งในใจเรื่องการเขียนกับนโยบายใหม่ของสังคมนิยม เขาเลิกเขียนหนังสือเพราะเขาเห็นว่าการเขียนไม่ควรถูกรวบงำโดยรัฐบาลหรือพรรคการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังที่วิเศษบรรยายว่า

“ปะดูชาติปะโต ที่มีขอบเขต บ่ແມ່ນປະຊາທິປະໄຕ, ສິດທິເສລີ
ພາບໃນການຂີດຂຽນຫມາຍເຖິງ ສິດທິທີ່ຈະເວົ້າຄວາມຈິງ
ໂດຍປັດສະຈາກອິດທິພົນ ຈາກພັກຝ່າຍຫລືກຸ່ມການເມືອງໃດໜຶ່ງ
”

.....
ບຸນແສງໄດ້ຂໍຄວາມນັ້ນຈາກບັນ “ສິດເສລີພາບໃນການຂີດຂຽນແລະ
ລະບອບປະຊາທິປະໄຕ” ຈັດພິມໂດຍ “ແລເຕີ ເອດິເຊິນ” ທີ່ສະຫະລັດ
ອາເມລິກາ .

ຍ້ອນອັນນີ້ບຸນແສງແລະນັກຂຽນຈຳນວນໜຶ່ງຈິ່ງພາກັນປົ່ງປາກກາ.
ນັກຂຽນເຂົ້າໃຈວ່າການເປັນຫມາເຕົ້າຊ້າງຂອງຕົນໃນ
ລະບອບເກົ່ານັ້ນແມ່ນສິດເສລີພາບຢ່າງເຕັມສ່ວນໃນການຂີດຂຽນ.
ພວກເຂົາເຫັນວ່າການຂີດຂຽນໄປຕາມທິດທາງຮອງຮອຍຂອງ
ລະບອບໃໝ່ເປັນເລື່ອງຈຳກັດຮັດແຄບສິດທິໃນການຂີດຂຽນ. ນັກຂຽນ
ບາງຄົນຍັງຕ້ອງຄວາມຫວັງແບບລົມໆແລ້ງໆເວົ້າ “

“ຈະຈັບປາກກາສິນໃໝ່, ເມື່ອສິດເສລີພາບຫາກຖືກຮັບປະກັນ” (ວິເສດ
ສະແຫວງສຶກສາ, 1985: 161-162)

(“ประชาธิปไตยที่มีขอบเขตไม่ใช่ประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพในการขีดเขียน หมายถึงสิทธิที่จะพูดความจริงโดยปราศจากอิทธิพลจากพรรคหรือกลุ่มการเมือง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง”

บุญแสวงได้ซื้อความนี้จากหนังสือ “สิทธิเสรีภาพในการขีดเขียนและระบอบประชาธิปไตย” จัดพิมพ์โดย “แลเคอ เอคิสัน” ที่สหรัฐอเมริกา เพราะเหตุนี้ บุญแสวงและนักเขียนจำนวนหนึ่งจึงพากันวางปากกา นักเขียนเข้าใจว่าการเป็นหมาเห่าข้างของคนในระบอบเก่านั้นคือสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มขั้น ในการขีดเขียน พวกเขาเห็นว่าการขีดเขียนไปตามทิศทางร่องรอยของระบอบใหม่เป็นเรื่องจำกัดสิทธิในการขีดเขียน นักเขียนบางคนยังตั้งความหวังลมๆ แล้งๆ ไว้ว่า “จะจับปากกาอีกครั้ง เมื่อเสรีภาพถูกรับประกัน”)

จากตัวอย่างนักเขียนส่วนหนึ่งเกิดความขัดแย้งภายในใจ เมื่อประเทศเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบอบสังคมนิยมพวกเขาหวังไว้ว่าจะได้รับเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการเขียน แต่ความจริงกลับตรงกันข้าม การเขียนเป็นการเขียนที่ถูกจำกัดขอบเขตและสิทธิเสรีภาพ นักเขียนต้องเขียนตามแนวทางที่รัฐบาลกำหนด เมื่อนักเขียนมองย้อนกลับไปในยุคสมัยที่อเมริกา เรื่องอำนาจเขาจึงเห็นชัดเจนว่าเวลานั้นเป็นการเขียนที่ได้รับเสรีภาพอย่างแท้จริงและเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ที่สุด การจำกัดขอบเขตด้านการขีดเขียนในยุคสังคมนิยมส่งผลให้นักเขียนอย่างบุญแสวงผิดหวังเขาจึงเลิกเขียนหันมาค้ำสุราเป็นกิจวัตร ปมคลั่งคลายลงเมื่อบุญแสวงสำนึกตัวได้และกลับมายึดมั่นในอุดมการณ์อย่างสังคมนิยมต่อไปพร้อมกับเริ่มเขียนหนังสือ ออกสู่สายตาประชาชนลาวและเลิกค้ำสุราเพื่อเป็นของขวัญให้กับการเกิดใหม่อีกครั้ง

สรุปได้ว่านักเขียนลาวบางคนยังคงเขียนวิจารณ์สภาพสังคมเก่า ค่านิยมเก่า ซึ่งบ่งบอกถึงความขัดแย้งระหว่างความคิดเก่ากับความคิดใหม่ ทั้งนี้ นักเขียนต่างก็มองว่าประชาชนลาวในยุคสมัยสังคมนิยมควรจะมีมือกันทำลายซากความคิดและวัฒนธรรมในสังคมเก่าให้หมดไปจากสังคมลาวพร้อมทั้งช่วยกันฟื้นฟูประเทศชาติให้ก้าวหน้าและดำเนินชีวิตตามระบอบสังคมนิยม

4.3.4 การพัฒนาประเทศ: ชากเดนจากสังคมเก่า

เมื่อประเทศมีการปกครองระบอบสังคมนิยมซึ่งเป็นการปกครองแบบใหม่ทั่วประเทศลาว โครงสร้างทางสังคมแบบเดิมๆก็หมดไปและมีสิ่งใหม่ๆเข้ามาแทนที่ ดังนั้นนักเขียนจึงเขียนถึงสังคมนิมนักเขียนมองเห็นว่าในสังคมนิมนิมีปัจจัยที่ดีในการสร้างสังคมให้เจริญเช่นสถานศึกษาคณะครูคณาจารย์ (เป็นสถานที่อบรมทางการเมืองของรัฐบาล) เรื่องสั้นของอุทิน บุนยวง แสดงให้เห็นการสร้างชาติและทำลายชากเดนที่สังคมนิมนิที่รุ่งรอยไว้ได้แก่เรื่อง “ตะวันขึ้นที่คองนาง” (ตะวันขึ้นที่คองนาง) และ “เรื่องแก้วปักดิน” (แก้วปักดิน)เขียนโดยอุทิน บุนยวง

เรื่อง “ตะวันขึ้นที่คองนาง” (ตะวันขึ้นที่คองนาง) อุทิน บุนยวง เสนอความขัดแย้งระหว่างโสภณผู้ยึดมั่นในความเป็นธรรมกับระบอบสังคมนิมนิ ภาพชีวิตของโสภณในระบอบสังคมนิมนิ หลังจากประเทศได้รับการปลดปล่อยและเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบสังคมนิมนิแล้ว ผู้หญิงที่เคยประกอบอาชีพโสภณได้รับการอบรมให้เป็นคนใหม่ของสังคมนิมนิ “นางเวียงจิต” ตัวละครเอกในเรื่องเหมือนกับผู้หญิงอื่น ๆ ที่มีอคติอันมืดมองในสังคมนิมนิ นางเป็นคนยากจนแม่ของนางเป็นเพียงภรรยาของเจ้าเมืองผู้หนึ่ง ส่วนพ่อผู้ให้กำเนิดและแม่ของนางหย่าร้างกันนานแล้ว เวียงจิตจึงต้องเดินทางสู่อาชีพโสภณด้วยความจำเป็นเพราะแม่ของนางป่วยหนักต้องให้เลือดและขาแต่นางเวียงจิตมีเงินไม่เพียงพอ นางจึงทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมารักษาแม่ นางถูกหลอกลวงให้เป็นนางบำเรอของเจ้านายผู้มีเงินแล้วนางยังถูกกล่าวหาว่าค้ำเงินดอลลาร์ปลอม เมื่อเป็นเช่นนั้นนางจึงไม่มีโอกาสได้เห็นหน้าแม่อีกเนื่องจากแม่ของนางสิ้นลมหายใจในเวลาทีเวียงจิตกำลังถูกคุมขังด้วยข้อกล่าวหาที่ไร้ความยุติธรรมคือ “ค้ำเงินดอลลาร์ปลอม” ต่อจากนั้นนางถูกหลอกลวงไปเป็นภรรยาของเจ้านายที่ตำรวจที่ประกันตัวนางออกมาจากคุก

อุทิน บุนยวง เสียชีวิตเกี่ยวกับการรับสินบนและการฉ้อโกงเงินหลวงโดยผ่านผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็นตัวละครเอกคือนางเวียงจิตว่า

ຂ້ອຍຕົກເປັນເມັຮຸ້ນຮູ້ເວົ້າໃຫ້ຖືກແທ້ ແມ່ນເປັນນາງບໍາເລືອງເຟີນ
ໂດຍໄດ້ຮັບສິ່ງຕອບແທນເປັນເງິນຊົ່ວໄລ

ແລ້ວເດືອນຫນຶ່ງເປັນຈໍານວນຫຼາຍກວ່າເງິນເດືອນຂອງເຟີນອີກ (ອຸທິນ
ບຸນຍາວົງ, 1983: 8)

(ຂ້ອຍຕກເປັນເມີຍນ້ອຍຫຼືພູດໃຫູ້ກກໍ່ຄືອນາງບໍາເລືອງເຟີນ ໂດຍໄດ້ຮັບສິ່ງຕອບແທນ
ເປັນເງິນ ຈຶ່ງນັບແລ້ວເດືອນໜຶ່ງເປັນຈໍານວນຫຼາຍກວ່າເງິນເດືອນຂອງເຟີນອີກ)

ເງິນທີ່ “ບຸນພັກທອງເລີນ” ນາຍຕໍາຣວງຜູ້ທີ່ໃຫ້ເງິນເປັນຄ່າຕອບແທນກັບນາງເວີງຈິດ
ຫຼາຍກວ່າເງິນເດືອນຕໍາຣວງທີ່ຄວນໄດ້ກໍ່ເທົ່າກັບວ່າບຸນພັກທອງເລີນຕ້ອງໄດ້ຮັບເງິນຈາກແຫຼ່ງອື່ນອີກ
ນອກເນື່ອງຈາກເງິນເດືອນຈາກຮູ້ນັ້ນຄືເຂົາຮັບສິນບນຈາກຜູ້ມີອິທິພົນ ການກະທໍາດັ່ງກ່າວຈັດແຍ້ງກັບ
ຮະບອບສັງຄົມນິຍົມ ອຸທິນເສນອາດຄິດເຫັນດັ່ງກ່າວຜ່ານນາງເວີງຈິດ ໃນຊາກທີ່ນາງກໍາລັງຄິດຕາມ
ສືບຫາທີ່ຢູ່ຂອງຜູ້ທີ່ກ່າວວ່ານາງຄ້າເງິນຄອດລາຣ໌ປລອມ

ຂ້ອຍພະຍາຍາມຕິດຕາມສືບຫາບອນຢູ່ຂອງເຖົ້າແກ່ອຸ້ງຈິນພົບ
ແຕ່ຄວາມຫວັງທີ່ຈະໃຫ້ມັນໄດ້ຮັບໂທດກໍານັ້ນ ແມ່ນບໍ່ມີທາງ
ທັງນີ້ກໍ່ເພາະເຖົ້າແກ່ອຸ້ງຕັ້ງຮ້ານຢູ່ໃນເຂດຮັບຜິດຊອບຂອງທ່ານທອງ
ເລີນເອງ. ເປັນທີ່ຊາບກັນວ່າຜູ້ບັງຄັບບັນຊາການຕໍາຫຼວດຂອງແຕ່
ລະກອງເມືອງ ສະໄໝປະຕິການຄອງອໍານາດກັບພໍ່ຄ້າ ນັກທຸລະກິດນັ້ນ
ປຽບຄືປາກັບນ້ຳ ເຂົາອາໄສຊື່ງກັນແລະກັນ ໃຫ້ສິນບົນກັນແລະບໍ່
ຈັບກັນຈັກເທືອ. ຕໍາຫຼວດຈັບກໍ່ແຕ່ພວກຄ້າເລັກຄ້ານ້ອຍ ຊື່ງບໍ່ມີ
ຊັບສິນຫຼວງຫຼາຍພໍທີ່ຈະໃຫ້ສິນບົນແກ່ເຈົ້າຫນ້າທີ່ (ອຸທິນ ບຸນຍາວົງ,
1983: 9)

(ຂ້ອຍພະຍາຍາມຄິດຕາມຫາທີ່ຢູ່ຂອງແມ່ແກ່ອຸ້ງຈິນພົບແຕ່ຄວາມຫວັງທີ່ຈະໄດ້ຮັບ
ໂທຍຸກຮຸນນັ້ນ ບໍ່ມີທາງ ທັງນີ້ກໍ່ເພາະແມ່ແກ່ອຸ້ງຕັ້ງຮ້ານຢູ່ໃນເຂດຮັບຜິດຊອບ
ຂອງທ່ານທອງເລີນເອງ ເປັນທີ່ທຣາບກັນວ່າຜູ້ບັນຊາການຕໍາຣວງຂອງແຕ່ລະກອງເມືອງ
ສມັຍປູກິດຮອງອໍານາດກັບພໍ່ຄ້າ ນັກຮຸກຮົງນັ້ນເປັນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນຮຸນ
ຈຶ່ງກັນແລະກັນໃຫ້ສິນບົນກັນແລະບໍ່ຈັບກັນສັກຄັ້ງ ຕໍາຣວງຈັບກໍ່ແຕ່ພວກຄ້າເລັກຄ້ານ້ອຍ
ຈຶ່ງ ບໍ່ມີທຣັພັສິນຫຼາຍພໍທີ່ຈະໃຫ້ສິນບົນແກ່ເຈົ້າຫນ້າທີ່)

นางจึงรู้ว่านายตำรวจทองเถลิงซึ่งนางเป็นภรรยาเฒ่าของเขายู่ในขณะนั้นรับสินบนจาก “เถ่าแก่อึ้ง” นักธุรกิจผู้มีอำนาจในเขตรับผิดชอบของท่านทองเถลิงเอง ดังนั้น “เถ่าแก่อึ้ง” จึงทำสิ่งผิดกฎหมายได้โดยไม่ต้องกลัวความผิด เมื่อเขาจ่ายเงินสินบนให้เจ้าหน้าที่เขาจะทำสิ่งผิดกฎหมายได้อย่างเสรีโดยที่เจ้าหน้าที่จะไม่สนใจ

ทางออกของปมขัดแย้งคือการปฏิวัติที่เกิดขึ้นในประเทศและเมื่อประเทศได้รับการปลดปล่อยคนอย่าง “ขุนพิทักษ์ทองเถลิง” ไม่สามารถมีชีวิตที่สุขสบายได้ “เถ่าแก่อึ้ง” ถูกจับและถูกยี่คร้าน ส่วนนางเวียงจิดถูกส่งไปอบรมที่คอนนางและที่นั่นเป็นจุดเริ่มต้นชีวิตใหม่ของนางชีวิตที่เต็มไปด้วยแสงสว่างและความหวังเหมือนดวงตะวันที่ฉายแสงอยู่เหนือคอนนาง อุทิน เห็นว่าการปฏิวัติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทำให้ประเทศและประชาชนมีชีวิตที่ดีสดใสดังดวงตะวันที่กำลังฉายแสง

การเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองบุรุษที่หนึ่งซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องนี้ส่งผลให้เรื่องนี้มีความจริงเหมือนกับผู้อยู่ในเหตุการณ์มาเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านฟังโดยตรง รวมทั้งการสร้างโครงเรื่องที่ตีความให้เรื่องน่าติดตามตลอดทั้งเรื่องและทำให้เรื่องราวที่ดำเนินอยู่สร้าง ความสะเทือนใจได้มาก

เรื่อง “แก้วปักดิน” (แก้วปักดิน) เป็นความขัดแย้งระหว่างความคิดแบบเก่ากับความคิดแบบใหม่อีกเช่นกันแต่ปัญหาของเรื่องอยู่ที่ทำอย่างไรจึงจะกำจัดซากเดนของสังคมเก่าให้หมดไปเพราะคนของสังคมเดิมยังอยู่และค่านิยมเดิมๆก็ยังมีอยู่ เรื่องนี้เป็นเรื่องราวของชาวสวนคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง หลังจากประเทศได้รับอิสรภาพแล้วเขาเย็ดอาชีพทำสวนผักริมแม่น้ำกิจวัตรประจำวันของเขาคือต้องรดน้ำผักทุกเช้าและเย็น ก่อนจะลงมือรดน้ำผักทุกครั้ง เขาต้องเก็บเศษแก้ว เศษกระป๋อง รวมทั้งถุงพลาสติกมารวมกันแล้วฝังดินให้เรียบร้อยก่อนแล้วจึงลงมือรดน้ำผัก การที่เขาต้องทำเช่นนี้ทุกวันเพราะว่าเขากลัวเศษแก้วแตกจะบาดเท้า เนื่องจากเคยมีปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยๆกับเด็กและผู้ใหญ่ อุทิน ต้องการจะบอกว่าเมื่อประเทศได้รับอิสรภาพแล้ว คนในประเทศควรช่วยกันทำลายเศษซากที่ไร้ประโยชน์จากสังคมเก่าให้หมดไปจากประเทศลาว อุทินนำสัญลักษณ์เข้ามาช่วยในการเล่าเรื่องได้อย่างน่าสนใจ

อุทิน มองว่าเศษแก้วแตกมีทั้งเศษแก้วจากขวดสุราที่จากต่างประเทศเป็นของฟุ่มเฟือยในสังคมเก่าซึ่งในขณะนี้กลายเป็นขยะฝังอยู่ริมแม่น้ำ อุทิน บรรยายผ่านผู้เล่าเรื่องว่า

อะนะที่ฝังปึกใบขອງงาม ละดับน้ำลิดลิวไปเลื้องงมับ สິงที่บ่จะ
 เลินตากร่ปะกิดไท้เต็มบ่อมງกัน,
 บับธึเฝืองแถวแถกພັນມາຈາກຫນ້າດິນຫຼາຍໆເຜືອງແຫຼມຄົມເປັນອັນຕະ
 ລາຮ, ກະບ່ອງເປົ່າຈໍາວນຫຼວງຫຼາຍ ບາງບ່ອງສິ່ງກິນເນົ້າເຫມັ້ນ,
 ຖົງປະລາສະຕິກເດັຽລະດາດໄປທ້ວແລະສິ່ງເສດເຫຼືອສາລະພັດຢ່າງ.
 ຫຼຽວເຕັ້ນແກວແຕກເປັນແວ່ນແຫຼມຄົມແລ້ວ
 ອອຍຣູສິກດຽມຄົງຈົມຂົນຫນາວລຸກ, ມັນຊຸຊັ້ນພື້ນອອກມາຈາກຫນ້າດິນ,
 ບາງເຜືອງສະຫ້ອນແສງແດດເປັນມາບແມບ ມີທັງເຜືອງຂອງຂວດເຫຼົ້າ
 ເບັຮ ໂຊດາ ວິສະກີ ແລະອື່ນໆຊິ່ງເປັນຂອງເສດເຫຼືອຊາກສິ່ງຟຸ່ມເຜືອງທີ່
 ບັມດາຊົມຊື່ນນາຍທຸນແລະຜູ້ຮັ່ງມີທັງຫຼາຍຈັບຈາຣຸຊື່ຫາມາກິນມາດິມຢ່າງ
 ບໍ່ອັນສະໄຫມລະບອບປົກຄອງເກາ (ອຸຫິນ ບຸນຍາວ, 1983: 56)
 (ขณะที่ฝักกำลังออกใบเขียวงามระดับน้ำลดลงเรื่อยๆนั้น สิ่งที่ไม่เจริญตา
 ก็ปรากฏให้เห็นไปพร้อมๆกัน นั่นคือเศษแก้วแตกโผล่พ้นจากหน้าดินหลายอัน
 แหวมคมเป็นอันตราย กระจิ๊งเปล้าเป็นจำนวนมาก บางกระจิ๊งส่งกลิ่นเหม็น
 ดุจพลาสติกเคียรคาคไปทั่วและสิ่งเศษเหลือสารพัดคอย่าง เหลียวเห็นแก้วแตกปลาย
 แหวมคมแล้วข้อยรู้สึกลัวจนขนลุก มันชูขึ้นพื้นออกมาจากหน้าดินบางอัน
 สะท้อนกับแสงแดดแวววับ มีทั้งเศษของขวดเหล้าเบียร์ โซดา วิสกี้และอื่นๆ
 ซึ่งเป็นของเศษเหลือจากสิ่งฟุ่มเฟือยที่บรรดาชนชั้นนายทุนและผู้มั่งมีทั้งหลาย
 จีบจ่ายซื้อหามาดื่มอย่างไม่อันในสมัยระบอบปกครองเก่า)

อุทิน บุนยาวง นำขวดเหล้า เบียร์ โซดา วิสกี้ เป็นสัญลักษณ์ของชนชั้น
 ปกครองในระบอบเก่าซึ่งบุคคลดังกล่าวมีวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมในยุคสงครามอินโดจีน
 รวมทั้งชนชั้นนายทุนและนักธุรกิจผู้มั่งคั่งที่มีเงินซื้อสิ่งเหล่านี้มาบริโภค การที่ตัวละครเอกซึ่งเป็น
 ผู้เล่าเรื่องมองเห็นเศษแก้วที่โผล่ออกมาจากผิวดินแล้วรู้สึกหวาดกลัวก็เพราะสิ่งดังกล่าวทำให้
 ตัวละครหวนรำลึก ไปถึงสภาพสังคมสมัยเก่าที่ประชาชนถูกกดขี่ข่มเหงอย่างไร้ความเป็นธรรม
 ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เจ็บปวดของประชาชนลาว

นอกจากนี้ อุทิน ยังสร้างตัวละครเป็นตัวแทนของบุคคลที่ลุ่มหลงอบายมุข ในสังคมเก่าคือชายหนุ่มอีกผู้หนึ่งเป็นคนสวนเช่นกันมีแปลงผักติดกับแปลงผักของตัวละครเอก ชายหนุ่ม ผู้นี้มักจะมารับผิดชอบในการทำงาน กล่าวคือเขามักจะนั่งมองผู้หญิงอาบน้ำที่ท่าน้ำ เป็นประจำ จึงไม่ใส่ใจกับการรดน้ำผักทำให้ผักในแปลงเหลืองไม่สวยงามและที่สำคัญเขาพิกเฉยกับเศษแก้วที่ฝังอยู่ตามพื้นซึ่งเป็นสิ่งที่จะนำความเจ็บปวดมาสู่ตัวเขา จนกระทั่งวันหนึ่งชายผู้นี้ลงไปงมสบู่ที่ตกน้ำให้กับสาว ๆ ที่อาบน้ำอยู่ที่ท่าน้ำ ทำให้เขาเหยียบเศษแก้วใต้น้ำ เศษแก้วที่ตำทำ ทำให้เกิดความเจ็บปวดถึงขั้นเสียวเลือด ความเจ็บปวดที่เขาได้รับจากเศษแก้วส่งผลให้เขากำจัดเศษแก้ว ก่อนที่เขาจะลงมือรดน้ำผักโดยการนำมาฝังดินก่อนเสมอ ทั้งนี้เพราะเขาไม่ต้องการได้รับบาดเจ็บจากเศษแก้วเหล่านี้อีกต่อไป ความเจ็บปวดที่ตัวละครในเรื่องได้รับจากเศษแก้วเปรียบเสมือน ความเจ็บปวดของประชาชนที่ถูกขูดรีดโดยนายทุนสมัยทุนนิยม เรื่องสั้นเรื่องนี้ อุทินเสนอแนวคิดโดยผ่านสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของความเป็นตะวันตกอาทิ ขวดวิสกี้ โขด และเบียร์ได้อย่างแนบเนียนและน่าสนใจ

4.3.5 ความรักชาติและมรดกทางวัฒนธรรม

หลังจากที่ประเทศได้รับอิสรภาพ ประชาชนจำนวนหนึ่งก็ยกมือออกนอกประเทศ เนื่องจากเคยทำงานให้รัฐบาลในสังคมเก่าและจำนวนหนึ่งออกนอกประเทศเนื่องจากไม่เข้าใจในการปกครองระบอบสังคมนิยมซึ่งเป็นสังคมแบบใหม่ในประเทศลาว ดังนั้นเมื่อเปลี่ยนรัฐบาลใหม่มาโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเข้ามาบริหารประเทศข้าราชการในสังคมเก่าจึงไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเช่นที่ผ่านมา เนื่องจากรัฐบาลใหม่เปลี่ยนโครงสร้างการบริหารประเทศใหม่ทั้งหมด ตั้งแต่การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมทำให้วิถีชีวิตของประชาชนลาวเปลี่ยนไปด้วย เมื่อมีผู้นอกนอกประเทศเป็นจำนวนมาก นักเขียนจึงเขียนเรื่องสั้นเพื่อให้ประชาชนเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการปกครองในระบอบสังคมนิยมรวมทั้งปลุกจิตสำนึกของประชาชนลาวให้เกิดความรักชาติและหวงแหนในวัฒนธรรมประจำชาติซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นลาวโดยแท้จริง

เรื่องสั้นที่เสนอแนวคิดดังกล่าวได้แก่เรื่อง “ฮัมมัน” (ฮัมมัน) “มุลมันแพง” (มุลมันแพง) เขียนโดยอุทิน บุณยาวง “ขอตายอยู่บ้านเรา” (ฮ้อตายอยู่บ้านเรา) เขียนโดยเปี่ยน ฤนละมุนตรี และเรื่อง “คองสองชั้น” (คองสองชั้น) เขียนโดยวิเศษ แสงวงศึกษา

เรื่อง “ขี้มนั้น” (ขี้มนั้น) อุทิน ใช้รูปถ่ายของ “มาลาทิพ” เป็นจุดกำเนิดของเรื่องราว “ข้อย” เป็นผู้เล่าเรื่องเดินผ่านร้านถ่ายรูปร้านหนึ่งเขาเห็นภาพของนางมาลาทิพติดอยู่หน้าร้าน เขาจึงรู้สึกชอบผู้หญิงคนนี้เพราะนางมีใบหน้าที้งงดงาม เขาพยายามสืบว่านางเป็นใครและเขาก็ได้รู้เรื่องราวของนางจากเพื่อนของเขาและเพื่อนของนางมาลาทิพว่านางเป็นลูกเจ้าหลานนายเคยเป็นเทพีในงานปีใหม่สากลในปี ค.ศ. 1973 พ่อของนางเป็นอดีตรัฐมนตรีนางแต่งงานกับชายหนุ่มชาวอเมริกันเพราะเป็นความต้องการของผู้เป็นพ่อเพื่อที่จะให้นางได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความต้องการของพ่อซึ่งมีความคิดแบบสังคมเก่าขัดแย้งกับความต้องการของ “นางมาลาทิพ” นางไม่อยากแต่งงานกับชาวอเมริกันแม้แต่น้อย หลังจากมีการประท้วงของนักศึกษาและประชาชนเพื่อปลดปล่อยประเทศชาติในนครเวียงจันทน์ นางจึงตามสามีไปอยู่ที่อเมริกา

อุทิน แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างชาวอเมริกันกับชาวลาวในสหรัฐอเมริกา เขาพยายามที่จะสะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนลาวในสหรัฐอเมริกาซึ่งไม่ได้สุขสบายอย่างที่ประชาชนลาวหลายคนเข้าใจ ดังที่อุทิน บรรยายถึงความเป็นอยู่ของนางมาลาทิพขณะที่อยู่อเมริกาตั้งแต่วันแรกที่นางก้าวเข้าสู่แผ่นดินอเมริกา นางเห็นคนอพยพจากอินโดจีนที่ถูกขนาบหลายเที่ยวบินและบริเวณข้างรั้วของอาคารสนามบินมีประชาชนอเมริกันมาชุมนุมประท้วงพร้อมกับถือป้ายที่เขียนประท้วงต่างๆ เช่น “ไปลงนรก พวกอพยพ” (ไปลึงวาทิ! อีบพะยิบ) “อยู่ที่นี้พวกเราไม่มีงานให้ทำ” (พวกเร้าขี้มีอฎฎากวมไตเร็ดยู่ที่นี้) “จงกลับไปอินโดจีนงานไม่มีพอให้ทำ” (จิวกับไปอีบดูจิบอฎฎากวมเร็ดยิวมีบับบ่ต้อบ) อุทิน มองว่าประชาชนลาวที่อาศัยอยู่ในอเมริกาไม่ได้ใช้ชีวิตอย่างสุขสบายอย่างที่หลายคนเข้าใจและชาวลาวเหล่านั้นถูกชาวอเมริกันมองด้วยสายตาที่ดูถูกเหยียดหยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุภาพสตรีลาวที่อาศัยอยู่ในอเมริกามักจะถูกมองว่าเป็นโสเภณี อุทิน เสนอตัวอย่างชีวิตของนางมาลาทิพ ผู้หญิงลาวที่ตามสามีไปอยู่อเมริกา ชีวิตของนางมีแต่ความทุกข์และที่สำคัญคือความทุกข์ทางจิตใจเนื่องจากสายตาของคนอเมริกันรอบข้างทำให้นางรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองต่ำด้อยไร้เกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ นางมาลาทิพก็เป็นหญิงลาวคนหนึ่งที่ถูกอเมริกันชนมองว่านางเป็นหญิงโสเภณี ดังที่อุทิน บรรยายกระแสดำเนินกของผู้เล่าเรื่อง “ข้อย” ว่า

“.....ລາວໜຶ່ງມີຜູ້ຊາຍຄົນໜຶ່ງຍ່າງກົງມາຕາມາລາທິບ
 ແລ້ວຖາມຫາກັບໄຟເພື່ອຂໍຕໍ່ຢາດູດ.ລາວບອກວ່າບໍ່ມີແຕ່
 ຊາຍຄົນນັ້ນພະຍາຍາມກັນທ່າບໍ່ໃຫ້ລາວຜ່ານໄປ
 ທັນໃດນັ້ນເຂົາກໍ່ອອກປາກຊອມລາວໄປດື່ມນ້ຳຊາທີ່ເຮືອນເຂົາ.
 ລາວປະຕິເສດສຽງແຂງແລ້ວຢ່າງໜີໄປແບບບໍ່ທວງ.ແນ່ນອນ
 ລະມັດເປັນການຊັກຊອມໄປໃນທາງໂລເລ.ບາງທີຊາຍຄົນນັ້ນອາດ
 ຊອມຍິງສາວຊາວອົບພະຍົບອື່ນໆແລະໄດ້ຜົນມາແລ້ວ ເພາະສາວອົບພະ
 ຍົບຈຳນວນໜຶ່ງຫາກິນດ້ວຍການຂາຍຕົວ .” (ອຸທິນ ບຸນຍາວິງ, 1980:
 14-15)

(ຄັ້ງໜຶ່ງມີຜູ້ຊາຍຄົນໜຶ່ງເດີນທາງມາຫາລາທິບ ແລ້ວຖາມໄຟຟ້າເພື່ອຕໍ່ຢາດູດ
 ນາງບອກວ່າບໍ່ມີແຕ່ຊາຍຄົນນັ້ນພະຍາຍາມກັນທ່າບໍ່ໃຫ້ນາງຜ່ານໄປ ທັນໃດນັ້ນເຂົາກໍ່ອອກ
 ປາກຊອມນາງໄປດື່ມນ້ຳຊາທີ່ເຮືອນເຂົາ ນາງປຸກເສຍເສຍແຂ້ງແຂ້ງແຂ້ງແຂ້ງແຂ້ງແຂ້ງ
 ໄປໄປຢ່າງ
 ໄມ່ທ່ວງ ແນ່ນອນລະ ມັນເປັນການຈັກຊອມໄປໃນທາງໄມ່ດີ ບາງທີຊາຍຄົນນັ້ນອາດເຄຍ
 ຊອມເພິງສາວຊາວອົບພະຍົບອື່ນໆແລະໄດ້ຜົນມາແລ້ວ ເພາະສາວອົບພະຍົບຈຳນວນໜຶ່ງ
 ຫາກິນດ້ວຍການຂາຍຕົວ)

ການທີ່ສາວອົບພະຍົບກໍ່ມາຊອມຜູ້ຊາຍຄົນນັ້ນກໍ່ເພາະຜູ້ເພິງທີ່ພົບມາຈາກ
 ອິນໂດຈີນສ່ວນໜຶ່ງຍື່ນອາຊີໂຕເກເນີເປັນຫຼັກ ເມື່ອນາງມາລາທິບເດີນເສຍຂ້າງກັບສາມີຂອງນາງເອງ
 ຄົນອາເມລິກາກໍ່ມາເປັນຜູ້ຊອມໂຕເກເນີ ເຫັນດັ່ງທີ່ອຸທິນບຸນຍາວິງບອກວ່າ

“ເວລາຍ່າງໄປນຳຜົວລາວກໍ່ຄິດວ່າອາຍໃນໃຈບໍ່ມີຄວາມ
 ສະຫງົບຈັກເທື່ອທັງນີ້ກໍ່ເພາະໃຜກໍ່ແນ່ນອນເບິ່ງທີ່ເຫັນ
 ລາວເປັນຄົນຜົວເຫລືອງຮ່າງນ້ອຍແຕ່ໄປເກາະແອນ
 ຊາຍຜົວຂາວສູງໃຫຍ່ເບິ່ງບໍ່ສົມກັນຈັກດີ.ລາວບໍ່ກ້າສູ້ກັບສາຍຕາ
 ເຫລົ່ານັ້ນແຕ່ກໍ່ເຊື່ອເອົາເອງວ່າເຂົາບໍ່ເບິ່ງດ້ວຍຄວາມຊື່ນຊົມດອກ
 ຫາກແຕ່ດ້ວຍຄວາມຢຽດຫຍາມຖືກຸ່ມວ່າເປັນຍິງລາຄາຖືກ
 ເປັນແມ່ຈ້າງນາງລື້ອທີ່ໃຜກໍ່ສາມາດເກາະແອນເອົາໄປນຳໄດ້.
 ລາວຄິດໄປແນ່ນອນແລ້ວກໍ່ບໍ່ຢາກໄປທາງໃດກັບຜົວ.....
 ມັນບໍ່ຄືລາວກ່ອນຕອນທີ່ຢູ່ບ້ານເຮົາເມືອງເຮົາໄປທາງໃດຖ້າມີຜູ້ເບິ່ງ
 ລາວກໍ່ເຮັດທາທາງສະຫງາບາດຍ່າງສິ່ງອື່ນໆ
 ອັນເປັນວາດຂອງຜູ້ທີ່ຮູ້ສຶກວ່າຕົນງາມເດັ່ນ.” (ອຸທິນ ບຸນຍາວິງ, 1980:
 15-16)

(เวลาเดินไปกับผัว นางคิดวุ่นวายในใจไม่มีความสงบสักครั้ง ทั้งนี้ก็เพราะ ใครก็มองว่านางเป็นคนผิวเหลือง ร่างเล็กแต่ไปเกาะแขนชายผิวขาวสูงใหญ่ดูไม่สมกันสักนิด นางไม่กล้าสู้กับสายตาเหล่านั้นแต่ก็เชื่อเอาเองว่า เขาไม่ได้มองด้วยความชื่นชมหรือ หากแต่ด้วยความเหยียดหยามถือว่าเป็นหญิงราคาถูกเป็นแม่จ้างนางกลัวที่ใครๆก็สามารถเกาะแขนเอาไปด้วยได้ นางคิดไปแวนั้นแล้วก็ไม่อยากไปทางใดกับผัว.....

มันไม่เหมือนคราวก่อนตอนที่อยู่บ้านเราเมืองเราไปทางใดถ้ามีคนมองนางก็ทำท่าทางสง่าอันเป็นลักษณะของผู้ที่รู้สึกว่าคุณงามเด่น)

การที่นางมาลาทิพใช้ชีวิตอยู่ที่อเมริกา นางถูกมองด้วยสายตาที่ดูถูกเหยียดหยาม ถูกมองว่าเป็นโสเภณี ตรงกันข้ามกับการใช้ชีวิตอยู่เมืองลาวซึ่งมีแต่ความสุข เมื่อครั้งที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงการปกครอง ขณะนั้นนางเป็นผู้หญิงงามเป็นเทพีงานปีใหม่สากล ใครๆเห็นก็ชื่นชมในความสง่างาม อุทินพยายามจะบอกว่าการอยู่ในประเทศลาวซึ่งเป็นบ้านเกิดเป็นถิ่นที่มีความสุขสบายทั้งกายและใจ อบอุ่นกว่าการใช้ชีวิตอยู่ต่างบ้านต่างเมือง “อิมมัน” ของนางมาลาทิพที่ผู้เล่าเรื่องเห็นเพียงในรูปถ่ายนั้นเป็นรอยยิ้มแห่งอดีตที่เคยใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในเมืองลาว ปัจจุบันอิมมันได้ลบเลือนไปจากใบหน้าอันสวยงามของนางจนหมดสิ้น คงเหลือเพียงใบหน้าที่แสดงถึงอารมณ์คิดถึงบ้านเกิดและความทุกข์ใจ อุทินใช้เรื่องสั้นเรื่องนี้โน้มน้าวใจประชาชนลาว ให้เห็นความอบอุ่นแห่งบ้านเกิดได้อย่างดี

เรื่อง “ดองสองชั้น” (ຄອງສອງຊັ້ນ) วิเศษ แสงวงศึกษาเสนอเหตุการณ์ในเรื่องเป็นช่วงเวลาเดียวกับเรื่อง “อิมมัน” ซึ่งเป็นเวลาที่ประชาชนกำลังช่วยกันพัฒนาประเทศ เป็นเรื่องราวของ “พ่อแปง” ชายชราผู้หนึ่งซึ่งมีความรักชาติ เขามีลูกชายคนหนึ่งลี้ภัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ลูกชายเขียนจดหมายมาหาพ่อแปงเพื่อชักชวนให้ไปอยู่ด้วยกันที่อเมริกาแต่พ่อแปงปฏิเสธอย่างเด็ดขาดเนื่องจากเขารักประเทศลาวและความเป็นชาวลาวพร้อมทั้งต้องการช่วยเหลือฟื้นฟูประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

เรื่องนี้ต้องการให้ประชาชนลาวเห็นความสำคัญของความเป็นชาติและร่วมกันพัฒนาประเทศโดยเสนอแนวคิดผ่านความขัดแย้งระหว่าง “พ่อแปง” ผู้มีความคิดแบบสังคมนิยมกับ “บัณจิต” ลูกชายมีความคิดแบบสังคมนิยมเก่า กล่าวคือ “บัณจิต” เป็นลูกชายคนเดียวของพ่อแปงอยู่อเมริกาและพอใจกับประเทศดังกล่าวเนื่องจากชีวิตมีความสุขสบายกว่าอยู่ในประเทศลาว

...ຈາກຫນັງສືຂອງລູກການໄປຢູ່ອະເມລິກາຂອງພໍ່ອາດຈະ
ອາບເອົາໄປດ້ວຍຄວາມສຸກຮ້ອຍແປດ, ພໍ່ຈະໄດ້ຢູ່ເຮືອນພື້ນພົມ, ເຕີດແອ,
ມີຊາລົງຄີບຊຸດ, ພໍ່ຈະໄດ້ກິນອາຫານທີ່ບແບບສາກົນຫລືແບບລາວ;
ມີຂາວຫນຽວ, ປາແດກ, ຕຳຫມາກຮຸງ, ເຂົ້າປຸ້ນ, ລາບມາເຜັງ,
ມີສິ່ງໄຄໃບອີຕູ... ລູກອາຍຸບອນລູກມີວັດເພື່ອເປັນບອນບຳບັດທຸກ,
ບຳເພັນສຸກສຳຫລັບອຸປະສັກອຸປະສັກາ. ລູກອາຈະພາພໍ່ຂີ່
ລົດຟອດຄັນງາມທຽວຊົມຕົວເມືອງແຊນແຟນ
ຊິດສະໂກແລະຂົວຄຳທີ່ຫນ້າອັດສະຈັນ (ວິເສດ ສະແຫວງສຶກສາ, 1985: 5)

(ຕາມຈຸດເໝາຍຂອງລູກ ການໄປຢູ່ອາເມລິກາຂອງພໍ່ອາດຈະແຕ່ງໄປດ້ວຍຄວາມສຸກ
ຮ້ອຍແປດ ພໍ່ຈະໄດ້ຢູ່ເຮືອນພື້ນພົມ ຈິດແອ ມີໂຮຖາກບຸກ ພໍ່ຈະໄດ້ກິນ
ອາຫານທີ່ບແບບສາກົນຫລືແບບລາວ ມີຂາວເຫນືວ ປາແດກ ຕຳຫມາກ ຈຸນມິນ ຄາບ
ມ່າເຜັງ ມີສິ່ງໄຄໃບອີຕູ ລູກທີ່ລູກອາຍຸມີວັດເພື່ອເປັນທີ່ນຳບັດທຸກບຳເພັນສຸກ ສຳຫລັບ
ອຸບາສກ ອຸບາສິກາ ລູກອາຈະພາພໍ່ຂີ່ຮົດຟອດຄັນງາມທີ່ຍວມຕົວເມືອງຊານຟຣານຊີສໂກ
ແລະສະພານທອງທີ່ຫນ້າອັດສະຈັນ)

ວິເສດ ເຫັນວ່າການທີ່ລູກເອົາອອກນອກປະເທດເປັນສິ່ງທີ່ໄດ້ສູນເສຍບຸກຄລ
ດັ່ງຄຳວ່າເຄື່ອງເປັນບຸກຄລຊາຍຊາດີ ຈຸນມິນ ຈຸນມິນ ວິເສດ ເຊີນວິຈານນາຍທຸນອາເມລິກາແລະຊາວລາວ
ທີ່ອາໄສໄປຢູ່ອາເມລິກາໂດຍຜ່ານຈຸດເໝາຍທີ່ພໍ່ແມ່ເຊີນຄອບລູກຊາຍຊາດີໄປຕາມວ່າ

ນາຍທຸນອາເມລິການັ້ນຫົວໃສ່ດີບໍ່ຢອກ. ເມື່ອຮູ້ວ່າອາຫານ
ລາວສາມາດນຳພົມກຳໄລເຂົ້າຖົງຢ່າງງາມ,
ພວກເຂົາກໍ່ແຂ່ງກັນເປັນເຈົ້າມີຈຳຫນ່າຍສິນຄ້າປະເພດນີ້.
ຄັນນາຕາເຊີງ, ຊື່ງເມື່ອກ່ອນນາຍທຸນອາເມລິກາເອົາຝັງດິນຫລືເກືອຫມາ,
ມາດຮວມີ ພັດການເປັນຕົ້ນກາລະຝັກ. ອົບພະຍົບລາວຈຳນວນຫນຶ່ງ,
ເມື່ອເຕີມິດປັນຍາຕໍ່ສູ້ໃນການດຳລົງຊີວິດ, ກໍ່ພາກັນຫນ້າຕຳຫມາກຮຸງ,
ເຮັດລາບຂາຍຫລືປຸກຫອມແກ້ມ, ແຕ່ກໍ່ບໍ່ຫອນວ່າ
ຊີໄປສູ່ເຈົ້າຂອງປະເທດທີ່ມີທຶນເຕີມິອກວ່າ (ວິເສດ ສະແຫວງສຶກສາ,
1985: 6)

(ນາຍທຸນອາເມລິການັ້ນຫົວໃສ່ດີບໍ່ຢອກ ເມື່ອຮູ້ວ່າອາຫານລາວສາມາດນຳຜົນກຳໄລ
ເຂົ້າກະເປົາຢ່າງງາມ ພວກເຂົາກໍ່ແຂ່ງກັນເປັນເຈົ້າມີຈຳຫນ່າຍສິນຄ້າປະເພດນີ້
ຊື່ງເມື່ອກ່ອນນາຍທຸນອາເມລິກາເອົາຝັງດິນຫລືເກືອຫມາ ມາເຮັດຂາຍຄັ້ງຄາຍ)

เป็นต้นกัลปพฤกษ์ ลาวอพยพจำนวนหนึ่งเมื่อหมดปัญญาต่อสู้ในการดำรงชีวิต ก็พากันหันมาค้าส้มตำทำลาบขายหรือปลูกหอมแต่ก็ไม่รู้ว่าจะไปสู่เจ้าของประเทศที่มีทุนเหนือกว่า)

วิเศษ มีความเห็นว่าความเป็นชาติเป็นสิ่งที่มีความค่าที่สุดของมนุษย์ การที่บัณฑิตไปอยู่อเมริกาสามารถเปลี่ยนสัญชาติเป็นอเมริกันได้แต่ความเป็นคนลาวหรือเชื้อชาตินั้นยังคงอยู่ตลอดชีวิตดังที่นักเขียนให้พ่อแปงบรรยายในจดหมายถึงบัณฑิตคนหนึ่งว่า

ลูกเอาใจเป็นสันดานอะเมอริกาได้โดยงานจ่ายเวม
 บังเอิญได้จับดอลลา, แต่งานเป็นดานนั้นอุ้อายกับ
 บังได้เด็ดขาด... ลูกเป็นลาวอ! (อีเสด สะแตอวสิทสา, 1985:
 7)

(ลูกอาจเข้าเป็นสัญชาติอเมริกาได้ด้วยการจ่ายเงินไม่กี่พันดอลลาร์ แต่การเป็นชาตินั้นซื้อขายกันไม่ได้เด็ดขาด ลูกเป็นคนลาว)

การเป็นชาติในที่นี้ *วิเศษ* หมายถึงเชื้อชาติซึ่งติดกายทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด เป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในสายเลือดคงบอกออกมาทางรูปลักษณะภายนอกของมนุษย์สิ่งนี้ไม่สามารถเปลี่ยนได้ตลอดชีวิต ดังตัวอย่างที่พ่อแปงบรรยายในจดหมายอีกคนหนึ่งว่า

"เฮ, พี่เออบลิม, ฐุสสิทีลูกๆายภอดกับสาวอะเมอริกาบั้นลักทลาย.
 บังได้เอ้าไต้จับทุมมาเบียวบ่า. บาวกว่าลัก
 แต่ที่อ่ายากเฮียวาดได้อาดทบิวเาะะเฒิมลูกดำ และถ่วงบั้งแตลมบั้ง"
 (อีเสด สะแตอวสิทสา, 1985: 9)

(เออ พ่อเกือบล้มรูปสี่ที่ลูกถ่ายกับสาวอเมริกันนั้นซัดมาก พ่อได้เอาให้
 จันทุมมาคู่ด้วย นางก็ว่าซัดแต่ตีว่ามันแปลกๆเพราะผมลูกดำและคั้งไม่แหลมพอ)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นลักษณะความเป็นเชื้อชาติอย่างชัดเจน เชื้อชาติซึ่ง *วิเศษ* ต้องการย้ำว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในขณะที่เดียวกัน *วิเศษ* มีความเห็นว่าระบบการศึกษาในระบอบสังคมน่าเป็นเหตุสำคัญให้ประชาชนลาวมีจิตใจที่ล้มชาติและไม่เห็นความสำคัญของประเทศชาติ การที่พ่อแปงส่งลูกชายเรียนหนังสือด้วยฐานะที่ยากจนเพื่อหวังว่าลูกจะได้เป็นเจ้าเป็นนายและไม่ลำบากในอนาคต จนกระทั่งลูกได้ทุนไปเรียนต่อสหรัฐอเมริกา เมื่อจบการศึกษา

กลับมาทำงานให้กับรัฐบาลในกระทรวงเศรษฐกิจตำแหน่งรองอธิบดี พ่อแปงได้ขึ้นมาอยู่ เวียงจันทน์กับลูกชายความสบายมีพร้อม มีคฤหาสน์หลังงาม มีรถขับ มีคนรับใช้ ทานอาหาร ใช้ช้อนส้อมซึ่งพ่อแปงรู้สึกไม่ถนัดเขาจึงรู้สึกที่ตนเองต่ำต้อย เขาเมื่อการตกทายเป็นแบบแค้นแค้นแค้น สิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมตะวันตกทั้งสิ้นประกอบกับบัณฑิตเป็นข้าราชการที่มีนิสัยชอบบูชาริด ประชาชนจึงทำให้เขาอยู่ในเมืองลาวไม่ได้ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง บัณฑิตทิ้งพ่อและคนรัก ไปใช้ชีวิตอยู่ในอเมริกาที่ซึ่งบัณฑิตคิดว่าเป็นความสุข นี่คือนิสัยการศึกษาแบบตะวันตก หล่อหลอมบัณฑิตให้ลืมความเป็นชาติ

บัณฑิตโดดปะบั้งและอธิภะเพื่อถามดำลิวฉิวถือ

อองอุถิมภามที่เอื้อาโดบิมเฒาะอยู่อะเมลิกาเกือบเอื้อา 5 ปี. (วิเสด สะแตอวสิทสา, 1985: 18)

(บัณฑิตโดดทิ้งพ่อและคูรัก เพื่อการดำรงคงตัวของอุดมการณ์ที่เขาได้บั้งเฒาะ อยู่อเมริกาเกือบ 5 ปี)

แม้ว่านักเขียนจะสร้างตัวละครเอก “พ่อแปง” ให้พบกับความผิดหวังในตัว ของลูกชายแต่สิ่งเข้ามาแทนที่ความผิดหวังคือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกนิคมเกษตรกรรมซึ่งทาง รัฐบาลเป็นฝ่ายจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านได้มีงานทำอย่างทั่วถึง ฉะนั้นการที่บัณฑิตทอดทิ้งพ่อแปง ไปอยู่สหรัฐอเมริกาจึงไม่ทำให้ชีวิตของพ่อแปงเดือดร้อนอีกต่อไป เนื่องจากสังคมรอบข้างเป็นฝ่าย ให้ความช่วยเหลือพ่อแปงและประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง พ่อแปงจึงมีความสุขกับการเข้าร่วม ทำนาร่วมกับคนในหมู่บ้านและภูมิใจที่ได้ร่วมมือพัฒนาประเทศลาวให้ก้าวหน้า

เรื่อง “ขอตาอยู่บ้านเรา” (อัตถายอยู่บ้านเรา)เขียน จุลละมุนตรีเขียนเรื่องนี้ เพื่อต้องการเปลี่ยนความคิดของคนลาวส่วนหนึ่งซึ่งมีความคิดที่จะหนีออกนอกประเทศหลังจาก ประเทศเปลี่ยนการปกครองให้หวนกลับคืนสู่เมืองลาวเช่นเดียวกับเรื่อง “ดองสองชั้น” ของ วิเศษ แสงสีกสา เขียนไม่ต้องการให้ประชาชนลาวทั้งประเทศเขาต้องการให้ประชาชนเข้าใจ การทำงานของระบอบใหม่สังคมนิยม

เขียน จุลละมุนตรี แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างคนกับระบอบสังคมนิยม เรื่องราวสะท้อนให้เห็นภาพหญิงสาวคนหนึ่งที่มีความคิดขัดแย้งกับระบอบสังคมนิยมจึงอพยพ ไปอยู่ในประเทศไทยและพบกับความลำบากจึงหวนกลับคืนสู่ประเทศลาว ขณะที่ประเทศเพิ่งจะ เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสังคมนิยม “นางสมแก้ว”ตั้งใจจะอพยพไปอยู่ประเทศไทยในขณะที่

พักอยู่ที่ค่ายอพยพหนองคายนางและผู้อพยพอื่นๆ ไม่ได้รับความสุขสบายแม้แต่น้อยแต่กลับถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและคนหนองคายมองด้วยสายตาที่ดูถูกเหยียดหยาม ความรู้สึกของนางสมแก้วไม่ต่างไปจากนางมาลาทิพในเรื่อง “ขี้มนั้น” แต่ในเรื่อง “ขอตายอยู่บ้านเรา” เป็นการเล่าเรื่องเฉพาะภายในศูนย์อพยพหนองคายเท่านั้น นางสมแก้วยังไม่ได้ใช้ชีวิตในประเทศไทยเพียงแต่นางถูกกักอยู่ในศูนย์อพยพก็ทำให้นางเป็นทุกข์เพราะเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยใช้อำนาจข่มขู่ผู้อพยพเปี่ยน อุบลมนตรี บรรยายสภาพที่โหดร้ายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยพร้อมกับเสนอถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในค่ายอพยพ ได้แก่ ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโสเภณี

“แมมแต่... ฤาเป็นมะนุดสะท่าอองฝิโงว แต่มัน บ่แมมมะนุดสะท่าแตงอวามเป้มมะนุด, พอกเจ้าทมาทึปะติทานไท มันปากทอวานแต่ใจอองมัน บ่ต่าทกับทริทกับสัตเด็ท ละสามป่าเอื้อม...

มันสอยโองภาคส้างอวามสุทอยู่เทิงทอทอของอณิลาว, มันทีฎิททมันปะตมาด, ยถดยามอณิลาวเร้า ง่ายบ่มีบอมไว้...”

นางสมแก้วเอ้าด้วยอวามรุสสิทอฎดแล้ม, อวามในใจทีได้เต้มมาและได้บับพัดอฎเทือเอออยู่สูมอึบพะ ยิบทีทมอจาย, ได้ฎิทลปะบายออมมาไท ฤาอบ้ามได้รุย่าจจะแจจ...นางได้เล้าไท ฤาอบ้ามรุยาอยู่ที่ทมอจายอันเป้มบอมเต้าโอมฤาอึบพะ ยิบจากรอิม โดจิมทอจายทออบอนอิมจุมัน, พอมอะทฎาฎไผโสเฟมิ, ฆ่าเสบตีด, เรโธอิม, และเป้มนัทเลว.

ผู้ทำอำมาดแอวทมอจายได้บักลับไท้พอกแมยั้งอยู่ในล้าฐ อึบพะยิบ, ทอจไปเร็ดอออึบเป้ม โสเฟมิเพือทจเวิมเต็ม, ฆ่าเสบตีดเอ้าเอ้าไปแบงบับไท้ผู้แ้วมในล้าจยอึบพะยิบ และไผแ้วมฆ่าเสบตีดทพอมอะทฎาฎเทือแรวในพอกผู้ฤาฐ และแมยั้งทีบ่มีอฎทเร็ดจามท่า. (อุทิม บุบยาอิว, 1983: 14)

(“แน่นอน ถ้าเป็นมนุษยธรรมของฝิโงว แต่มันไม่ใช่มนุษยธรรมแห่งความ เป็นมนุษย พวกเจ้าหน้าที่ไทยมันปากหวานแต่ใจของมันไม่แต่ต่างจาก สัตว์เดรฉานป่าเถื่อน มันฉวยโอกาสสร้างความสุขอยู่บนกองทุกข์ของคนลาว มันดูถูกหมิ่นประมาทเหยียดหยามคนลาวเราอย่างไม่มีไว้หน้า” นางสมแก้วพูด ด้วยความรู้สึกเคียดแค้น ความในใจที่ได้เห็นมาและได้พบด้วยตัวเองที่ศูนย์อพยพ หนองคาย ได้ถูกระบายออกมาให้ชาวบ้านได้รู้ว่าจะแฉ่ง นางได้เล่าให้ชาวบ้าน

ຮູ້ວ່າທີ່ນອງກາຍອັນເປັນທີ່ຮວມກາຍອອກຈາກອິນໂດຈີນມາກວ່າທີ່ອື່ນໆນັ້ນ ກໍ່ຄຳລັງຂາຍກັບໂສເກຣີ ຍາເສພຕິດ ເສໂຣອິນແລະເປັນນັກເລງ ຜູ້ກຸ່ມອຳນາດຂອງ ນອງກາຍໄດ້ບັງຄັບໃຫ້ພວກແມ່ເພີງໃນຄ່າຍອອກ ີ່ນຳອາຊີພໂສເກຣີເພື່ອ ຫາເງິນເພີ່ມ ນຳຍາເສພຕິດເຂົ້າໄປແບ່ງປັນໃຫ້ຜູ້ທີ່ຕິດຢາໃນຄ່າຍອອກແລະກັບ ຕິດຍາເສພຕິດ ກໍ່ຄຳລັງຂາຍຕົວແຂງໃນພວກຜູ້ຮາຍແລະຜູ້ເພີງທີ່ມີມິງນາທຳ)

ກາຍຊີວິດເປັນເນື້ອຢູ່ຂອງປະຊາຊນລາວຫຼັງການປ່ຽນແປງການປັດຮອງ ເປັນວິທີຊີວິດທີ່ປະຊາຊນລາວທຸກຄົນຕ່າງກໍ່ປາຣາຣນາ ເປັນຄຳວ່າເຖິງ “ນາງສມແກ້ວ” ຫຼັງຈາກທີ່ນາງ ກັບມາເຫັນສກາຍ ບ້ານເກີດຂອງຕົນມີການປ່ຽນແປງໄປໃນທາງທີ່ດີຂຶ້ນ

ຕັ້ງແຕ່ທີ່ນາງໄດ້ກັບຄືນມາສູ່ບ້ານເກີດເມືອງນອນຂອງຕົນ ສິ່ງທີ່ໄດ້ ຮັບເຫືອທຳອິດກໍ່ຄືຄວາມອົບອຸ່ນໃຈແລະເຫັນວ່າຜົນແຜນດິນລາວ ແມ່ນມີຄວາມອຸດົມສົມບູນຢ່າງພຽງພໍທີ່ຈະຍືນຄວາມສຸກໃຫ້ແກ່ຜູ້ບໍ່ອ້າຄວາມ ມັກ ງາຣ

ຂະນະດຣວກັນສິ່ງທີ່ໄດ້ປາກົດຕໍ່ສາຍຕາຂອງນາງກໍ່ແມ່ນການປ່ຽນແປງ ຂອງ ນະຄອນວຽງຈັນນັ້ນ

ໄດ້ມີຄວາມເປັນລະບຽບຮຽບຮ້ອຍສິ່ງຄືມເກົ່າອັນເປື່ອຣເຍື່ອຣໄດ້ຖືກລົບ ລ້າງໄປ ຢ່າງສິ້ນເຊີງ

ຜູ້ຄົນທັງຫຼາຍໄດ້ພ້ອມພາກັນສາມັກຄີກັນອອກແຮງງານ ສ້າງຜົນຜະລິດ ເພື່ອເປັນເຈົ້າຕົນເອງຢ່າງແທ້ຈິງ ສິ່ງປະທັບໃຈຂອງນາງອີກອັນໜຶ່ງນັ້ນ ກໍ່ຄືປະຊາຊົນຕາມຄຸ່ມຕ່າງໆ ນອກຈາກພາກັນຮຽນຮູ້ດ້ານການເມືອງ ແລະກໍ່ຍັງພາກັນຕໍ່ສູ້ຮຽນຮູ້ເພື່ອປັດເປົ້າຄວາມກິກຫນັງສືໄດ້ເປັນຢ່າງດີ. ກຣວກັນເລື່ອງນີ້ຍິງສາວໄດ້ຍືນຍັນຕໍ່ຊາວບ້ານອີກວ່າ:

“ການປ່ຽນແປງຂອງລາວນັ້ນແມ່ນເປັນການປ່ຽນແປງໄປໃນທາງດີ ແລະຖືກຕ້ອງ, ຍ້ອນເປັນຄວາມປາຖະຫນາ

ຂອງຄົນລາວສ່ວນໃຫຍ່ທີ່ເປັນກຳມະກອນ, ຊາວໄຮຊາວນາ ແລະຜູ້ອອກແຮງງານບໍ່ມີການເອົາລັດເອົາປຽບກັນ, ແຕ່ກອນອ້ອຍ ບໍ່ໄດ້ ຄິດແນວນັ້ນດອກ

ຫຼັງຈາກໄດ້ໄປພົບພໍ້ຄວາມທຸກຍາກປາກຫມອງຢູ່ສູນອົບພະຍົບຫມອງຄາຍ ແລະ ຈິງຄິດຕົນຕົວເອງຄິດເຖິງຜົນແຜນດິນທີ່ໃຫ້ຄວາມ ອົບອຸ່ນມາຕັ້ງແຕ່ນ້ອຍເທົ່າໃຫຍ່, ແລ້ວກໍ່ໄດ້ຕັດສິນໃຈສ່ຽງຕາຣ ກັບຄືນມາ!” (ອຸທິນ ບຸນຍາວິງ, 1983: 18-19)

(ตั้งแต่นางกลับมาสู่บ้านเกิดเมืองนอนของตนสิ่งแรกที่ได้รับคือความอบอุ่นใจ และเห็นว่าผืนแผ่นดินลาวมีความอุดมสมบูรณ์พอที่จะขึ้นความสุขให้แก่ผู้ไม่คร้านมักง่าย ขณะเดียวกันสิ่งที่ได้ปรากฏต่อสายตาของนางก็คือ การเปลี่ยนแปลงของนครเวียงจันทน์มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สังคมเก่าอันเปื่อยเยี้ยวถูกลบล้างไปอย่างสิ้นเชิง ผู้คนทั้งหลายพร้อมกันสามัคคีออกแรงงานสร้างผลผลิตเพื่อเป็นเจ้าตนเองอย่างแท้จริง สิ่งที่น่าประทับใจนางอีกอย่างคือ ประชาชนตามคุ้มต่างๆ นอกจากพากันเรียนรู้ด้านการเมืองแล้วยังพากันต่อสู้เรียนรู้เพื่อปิดป่าความไม่รู้หนังสือได้เป็นอย่างดี เกี่ยวกับเรื่องนี้หญิงสาวได้ยืนยันต่อชาวบ้านอีกว่า: “การเปลี่ยนแปลงของลาวนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและถูกต้องเพราะเป็นความปรารถนาของคนลาว ส่วนที่เป็นกรรมกร ชาวไร่ ชาวนาและผู้ออกแรงงานไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกันแต่ก่อนข้อยไม่ได้คิดอย่างนี้หรอก หลังจากได้พบความทุกข์ยากปากหมองในศูนย์อพยพหนองคาย แล้วจึงคิดค้นตัวเอง คิดถึงผืนแผ่นดินที่ให้ความอบอุ่นตั้งแต่บัดนี้ขอให้อุณหภูมิแล้วตัดสติใจเสีียงตายกลับคืนมา”)

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองนางสมแก้วยังไม่เข้าใจระบอบสังคมนิยม นางจึงพยายามหนีข้ามไปฝั่งไทย เมื่อนางพบความลำบากจึงหนีออกจากค่ายแล้วกลับมายังบ้านเกิด นางกลับมาเห็นความเปลี่ยนแปลงในสังคมลาวในทางที่ดีขึ้น นางจึงเข้าใจระบอบการปกครองใหม่และเป็นการปกครองอย่างที่น่าต้องการจะให้เกิดขึ้นในสังคมลาวรวมทั้งประชาชนทั้งประเทศก็ต้องการเช่นกัน *เปี่ยน* เขียนเรื่องนี้เพื่อเปลี่ยนความคิดของประชาชนจากความคิดที่ว่า สังคมนิยมทำให้ประชาชนเดือดร้อนมาทำให้ประชาชนเห็นผลประโยชน์ของระบอบสังคมนิยมที่ประชาชนจะได้รับ

เรื่อง “มุลมันแพง” (มุลมันแพง) อูทิน บุนยวง เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาโบราณวัตถุอันมีค่าของประเทศชาติ กล่าวคือมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติเป็นสิ่งล้ำค่าไม่ควรนำสิ่งมีค่าของชาติไปขายเพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว อูทินเสนอแนวคิดผ่านความขัดแย้งภายในใจของ “นางเพา” ตัวละครเอกกล่าวคือลูกชายของนางเพาได้ทุนการศึกษาไปเรียนต่อต่างประเทศ นางต้องการซื้อนาฬิกาข้อมือให้ลูกชายแต่นางไม่มีเงินไม่เพียงพอ นางจึงคิดจะนำขันเงินซึ่งเป็นมรดกสิ่งเดียวที่มีอยู่ในครอบครัวยุไปขายแต่นางนึกเสียดายเพราะขันใบนี้เป็นขันโบราณเป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วคน ขันใบนี้มีความสำคัญต่อวงศ์ตระกูลมาก อาทิใช้ทำพิธี

แต่งงานลูกสาวคนโต หลายสิบปีก่อนหน้าี่ฉันไปนี้ใช้ทำบายสีและพาขวัญแต่งงานของพ่อแม่ และพี่น้องหลายคนด้วยกันฉันไปนี้จึงเป็นสมบัติอันสูงค่าของครอบครัว ก่อน “คำพา” สามีของนางเพาเสียชีวิตเขาตั้งนางว่า “บ่จົນຕາແຈອິຫລີ ຢ່າອາຍມູນມໍລະດົກກິນເນີ” (ถ้าไม่คอยหากจริงๆ อย่าขายมรดกกิน) อุทิน มองว่ามรดกเก่าเป็นสิ่งที่ค่าไม่ใช่มີค่าเพียงแค่ในตัวของมันเองคือขายได้ในราคาสูง แต่มีค่าทางด้านจิตใจ อุทินบรรยายถึงคำพูดของสามีนางเพาว์ว่า

...ມູນມໍລະດົກນັ້ນເປັນຂອງມີຄ່າບໍ່ສະເພາະ ແຕ່ໃນຕົວຂອງມັນເອງທີ່ນັ້ນ ແຕ່ຍັງມີຄ່າທາງຈິດໃຈຊື່ງຄ່າອັນຫລັງນີ້ ຈະບໍ່ມີອັນມາທົດແທນໄດ້ ຖ້າແມ່ນມູນອັນນັ້ນຫາກສູນເສຍໄປ. ດັ່ງນັ້ນເຮົາຄວນຫວັງແທນໄວ້ ຈົນເທົ່າຜອງໃດໃຫ້ເປັນສົມບັດສືບຕໍ່ໄປຮອກຊົ່ວລູກຫລານເຫລັ້ນຫລ້ອມ. ໃນຊີວິດຂອງຄຳພາ ສິ່ງທີ່ເຂົາຮຽດຊົງທີ່ສຸດກໍຄືການລັກເອົາວັດຖຸ ບູຮານເຊັ່ນ ພະພຸດທະຮູບ, ເຄື່ອງແກະສະຫລັກອັນເກົ່າແກ່ສິ່ງອອກໄປຂາຍຕ່າງປະເທດ. ເຂົາຈະຈົມວ່າດ້ວຍຄວາມຂົມຂື່ນຢູ່ໃນໃຈ ເມື່ອໄດ້ຍິນຂ່າວມີການ ລັກຕັດເອົາສຽນຫລື ລັກເອົາຫມິດອົງພະພຸດທະຮູບຈາກວັດຕ່າງໆ ຊື່ງເຄີຍໄດ້ຍິນເປັນຂ່າວເລື້ອຍໆ ໃນຄາວກອນ. ເຂົາຈະຮຽດແຄ້ມແທນອົງການ ຫລືສຳນັກງານທີ່ຮັບຜິດຊອບໃນເລື່ອງ ບູຮານວັດຖຸ ເຫມືອນກັບວ່າ ເຂົາເອງເປັນເຈົ້າຂອງໂດຍກົງໃນຊັບສົມ ບັດທີ່ສູນຫາຍໄປເຫຼົ່ານັ້ນ.....(ອຸຫິນ ບຸນຍາວິງ, 1980: 93)

(มรดกมรดกนั้นเป็นของมีค่าไม่เฉพาะแต่ในตัวของมันเท่านั้นแต่ยังมีค่าทางด้านจิตใจซึ่งค่าอันหลังนี้ จะไม่มีอันใดมาทดแทนได้ ถ้ามรดกนั้นสูญหายไป ดังนั้น เราควรหวงแหนไว้ให้เป็นสมบัติสืบต่อไปชั่วลูกหลานเหลนโหล่น ในชีวิตของ คำพา สิ่งที่เขาเกลียดชังที่สุดคือการลักวัตถุโบราณ เช่นพระพุทธรูป เครื่องแกะสลักอันเก่าแก่ส่งออกไปขายต่างประเทศ เขาจะบ่นว่าด้วยความขมขื่น อยู่ในใจ เมื่อได้ยินข่าวว่ามีการลักตัดเศียรหรือลักองค์พระพุทธรูปจากวัดต่างๆ ซึ่งเคยได้ยินเป็นข่าวเรื่อยๆ ในครั้งก่อน เขาจะเคียดแค้นแทนองค์การหรือสำนักงานที่รับผิดชอบในเรื่องโบราณวัตถุเหมือนกับว่าเขาเองเป็นเจ้าของโดยตรง ในทรัพย์สินสมบัติที่สูญหายไปเหล่านั้น.....)

“ฉัน” โบราณของครอบครัวนางเพาเป็นสัญลักษณ์ของโบราณวัตถุและให้ “คำพา” สามีนางเพาซึ่งจากโลกนี้ไปด้วยไข่มมาแลเรียเป็นแบบอย่างของผู้อนุรักษ์วัตถุโบราณ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากรณีที่ อุทินให้ “คำพา” เสียชีวิตเป็นเพราะในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญหรือคุณค่าของโบราณวัตถุ ดังนั้น “คำพา” จึงเป็นตัวแทนของผู้อนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ บุคคลอย่าง “คำพา” จึงเหลือน้อยลงทุกทีหรือกำลังหมดสิ้นไปจากสังคมลาวไม่ช้าก็เร็ว

ปมขัดแย้งภายในใจของนางเพาจึงคลี่คลายลงเมื่อนางตัดสินใจไม่ขาย “ขันเงิน” ซึ่งเป็นมรดกชิ้นเดียวของครอบครัว เนื่องจากวันหนึ่งนางไปซื้ออาหารเลี้ยงเปิดไก่ที่สหกรณ์ประจำตาแสง เมื่อนางไปถึงมีคนจำนวนหนึ่งอยู่หน้าห้องซึ่งติดกับห้องสหกรณ์ นางจึงเข้าไปดูใกล้ๆ เห็นจึงเห็นเครื่องเงินจำนวนมาก อาทิเช่น ขันเงินอยู่ในสภาพบุบเบี้ยว ไม่มีร่องรอยของความงามหลงเหลือแม้แต่น้อย ขันเงินเหล่านี้ดูเหมือนจะกระเบื้องนมที่ถูกทุบตีด้วยหมอนโดยบุคคลที่มีอารมณ์แค้นเคือง นางได้ขียนพนักงานชี้แจงว่าขันเหล่านี้ยืคได้จากพ่อค้าที่กำลั้งข้ามฟากไปขายฝั่งไทย การที่พ่อค้าต้องทุบขันเหล่านี้เพื่อให้ขนไปได้ง่ายและได้จำนวนมาก เมื่อนางเห็นเช่นนี้ นางจึงตัดสินใจไม่ขายขันเงินอย่างเด็ดขาดเพราะพ่อค้าได้ของมีค่าไปแต่ไม่เห็นคุณค่า พวกเขาหวังเพียงแต่นำของเหล่านี้ไปขายให้ได้จำนวนมากเพื่อได้เงินเพียงเท่านั้น

มีสรวงวิพากษ์วิจารณ์กันไปต่างๆนาๆว่า:

“บ้านเมืองเฮีย, อับแป็บจั๊ญอ๊ิมบับสิมลอมเฮົາโอเฮົາอับ
ไปอายແທງໄດ!”

“สะมีอับ... ออยภักถิดว่าอ๊อเฮົາโอเฮົาไปอายอ๊”

“ພໍ່ອາທັບຳເລືອດມັບອຸດຮຸມມີອຸ້ມບໍ່ ມັບເອົາແຕ່ຜົມປະໂຫຼດ
ສວນຕົວເປັນໄທຍ” . (ອຸທິມ ບຸນຍາວິງ, 1980: 101)

(มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ไปต่างๆนาๆว่า “บ้านเมืองเฮย ถ้าเป็นอย่างนี้มันไม่สมควรเอาขันเอาโอไปขาย” “ข้อยก็คิดว่าเอาขันเงินไปขายอยู่” “พ่อค้าหน้าเลือดมันจะยังมีอั้งนั้นหรือ มันเอาแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่”)

อุทิน มีความเห็นว่าพ่อค้าที่รับซื้อขันเงินและของมีค่าต่างๆไม่เห็นคุณค่าของเหล่านั้น เพียงแต่ต้องการขายให้ได้เงินมาให้มากที่สุดเท่านั้นและพ่อค้ามีแต่สร้างความสะดวกเสียให้กับศิลปินวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชาติเหมือนกับบุคคลที่ขโมยตัดเศียรพระพุทธรูป

หรือเครื่องแกะสลักโบราณ ไปขายยังต่างประเทศ ดังนั้นมูลมังมรดกทั้งหลายเป็นสิ่งที่มีความควรช่วยกันเก็บรักษาเพื่อเป็นสมบัติของชาติสืบต่อไป

เรื่องสั้นลาวในช่วงนี้นักเขียนเสนอแนวคิดภายใต้นโยบายที่รัฐบาลกำหนด โดยมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นแกนนำเพื่อต้องการให้ประชาชนในชาติมีความคิดเห็นในการสร้างสังคมเหมือนกันทั่วประเทศ เรื่องสั้นในช่วงนี้จึงอยู่ในกรอบของกฎหมายซึ่งรัฐบาลได้วางไว้ นักเขียนจึงไม่มีอิสระในการเขียนเสนอแนวคิดอื่นที่นอกเหนือไปจากกรอบความคิดที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามมีนักเขียนส่วนหนึ่งที่ไม่ได้เขียนเรื่องสั้นที่ขานรับนโยบายของรัฐบาลทั้งหมด กล่าวคือนักเขียนยังคงเขียนวิจารณ์รัฐบาลในสังคมเก่าและเสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม ความรักชาติ แนวคิดดังกล่าวจะพบได้จากเรื่องสั้นของ อุทิน บุนยวง และ วิเศษ แสงวงศ์ศึกษา

4.4 พัฒนาการของเรื่องสั้นลาวระหว่างปี พ.ศ. 2519-2530

พัฒนาการด้านกลวิธีการในช่วงระยะ พ.ศ. 2519-2530 นักเขียนเรื่องสั้นลาวในช่วงนี้ต้องเขียนเพื่อนำเสนอแนวคิดทางการเมือง ดังนั้นกรอบความคิดทางสังคมนิยมเป็นตัวกำหนดการเนื้อหาในงานเขียนคือกระแสในช่วงนี้เป็นการเขียนเรื่องสั้นตามแบบ Socialist Realism ถึงแม้ว่ามีกรอบความคิดจำกัดในการเขียนซึ่งพรรคการเมืองเป็นผู้กำหนดแต่ก็มีพัฒนาการด้านกลวิธีการประพันธ์ได้แก่การใช้สัญลักษณ์ ชนชั้นที่หลากหลายของตัวละคร โครงเรื่องแบบสูตรสำเร็จ (Stereotype)

4.4.1 พัฒนาการด้านโครงเรื่อง

โครงเรื่องในเรื่องสั้นยุคปัจจุบันมีลักษณะสูตรสำเร็จ (Stereotype) นักเขียนจะสร้างตัวละครในเรื่องเป็นผู้ที่มีความคิดที่ขัดแย้งกับระบอบสังคมนิยมและตัวละครอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ที่มีความคิดแบบสังคมนิยมพยายามโน้มน้าวตัวละครอื่นให้หันมาเห็นด้วยกับแนวคิดแบบสังคมนิยม เรื่องสั้นในยุคนี้จะพบปมขัดแย้งหลัก 2 ลักษณะคือความขัดแย้งระหว่างความเป็นปัจเจกบุคคลกับความเป็นส่วนรวม นักเขียนจะเสนอผ่านปัญหาเกี่ยวกับความรักหรือหน้าที่การงานและปัญหาเกี่ยวกับสหกรณ์เกษตรหรือการทำงานรวม ความขัดแย้งระหว่างกระแสความคิดแบบเก่ากับความคิดแบบใหม่ จึงเกิดการปะทะกันระหว่างความคิดสองกระแส

สุดท้ายตัวละครกลับใจเปลี่ยนความคิดแบบสังคมเก่ามาเห็นด้วยกับรัฐบาลเป็นการปิดเรื่องด้วยความหวัง ตัวละครมีความหวังว่าการงานรับนโยบายของรัฐบาลจะมีผลให้ประเทศเจริญก้าวหน้า

การปิดเรื่องในเรื่องสั้นช่วงที่ 2 ต่างจากเรื่องสั้นในช่วงแรก การปิดเรื่องในช่วงแรกเป็นการลงจบแบบพลิกความคาดหมายและการลงจบดังกล่าวสามารถสร้างความสะเทือนใจได้สูง นักเขียนลาวในช่วงแรกให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกส่งผลให้เรื่องสั้นลาวในช่วงที่ 2 มีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ ส่วนเรื่องสั้นในช่วงที่ 3 นักเขียนลาวไม่ใช้การปิดเรื่องแบบพลิกความคาดหมายแต่ปิดเรื่องโดยให้ตัวละครหาทางออกโดยเปลี่ยนความคิดให้สอดคล้องกับรัฐบาล เป็นการลงจบแบบมีความหวัง

4.4.2 พัฒนาการด้านกลวิธีการเล่าเรื่อง

การใช้สัญลักษณ์ในการสื่อแนวคิดเป็นกลวิธีหนึ่งซึ่งอุทิน บุนยวง นำมาใช้ให้เรื่องสั้นเกิดความน่าสนใจมากขึ้น ดังเช่น เรื่อง “แก้วปักดิน” อุทิน ใช้เศษแก้วจากขวดโซดาวิสกี้ ที่แตกแล้วนำมาเป็นสัญลักษณ์ของนักบริโภคนิยมในสังคมเก่าที่ยังคงหลงเหลือเศษให้เห็นกันอยู่ในปัจจุบันหรือเรื่อง “ปล่อยนก” บุนทะนอง ใช้สัญลักษณ์โดยให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงคือ “กาเหว่า” เป็นหญิงที่ถูกข่มเหงโดยนายทุนค้าไม้เถื่อน นางจึงตกเป็นภรรยาชู้ของนายทุนผู้นั้น นางจึงต้องใช้ชีวิตอย่างขมขื่นมาตลอด เมื่อนายทุนถูกตำรวจจับประจวบเหมาะกับเป็นช่วงเวลาที่บ้านเกิด ได้รับการปลดปล่อย “กาเหว่า” จึงได้รับอิสระภาพเหมือนคังนกซึ่งกาเหว่าปล่อยทุกปี ในบุญวันปีใหม่ลาว (สงกรานต์) ที่ถูกปลดปล่อยสู่เสรีภาพ ฉะนั้นประเทศชาติก็เช่นเดียวกันเมื่อได้รับเอกราชก็เหมือนกับนกที่ถูกปล่อยจากกรงบินสู่ท้องฟ้าแห่งเสรีภาพ

4.4.3 พัฒนาการด้านตัวละคร

นักเขียนเขียนเรื่องสั้นตามนโยบายของรัฐบาลมีผลให้ลักษณะนโยบายสังคมนิยมครอบงำวรรณศิลป์ทำให้เกิดลักษณะของสูตรสำเร็จในส่วนของตัวละคร นักเขียนจะสร้างตัวละครในเรื่องเป็นฝ่ายที่มีความคิดที่ขัดแย้งกับระบอบสังคมนิยมและตัวละครเอกเป็นผู้ที่มีความคิดแบบสังคมนิยมพยายามโน้มน้าวตัวละครอื่นให้หันมาเห็นด้วยกับแนวคิดแบบสังคมนิยมแล้วสุดท้ายตัวละครดังกล่าวจึงเปลี่ยนความคิดหันมาปฏิบัติตามแนวทางสังคมนิยม นักเขียน

ยังสร้างตัวละครที่เป็นแบบฉบับของคนในสังคมนิยม อาทิเรื่อง “ปล่อยนก” *บุณฑะนอง* สร้างตัวละครเอก “อ้ายภูเขา” ให้เป็นแบบฉบับของ “วีรบุรุษแห่งการปฏิวัติ” กล่าวคือเขาขอมสละความรักที่มีต่อคนรักเพื่อเข้าร่วมเป็นทหารปลดปล่อยเข้าร่วมต่อสู้จนกระทั่งประเทศได้รับชัยชนะ นอกจากนี้นักเขียนจะสร้างตัวละครที่เป็นวีรบุรุษแล้วยังสร้างตัวละครหญิงที่เป็นวีรสตรีที่มีความกล้าหาญเท่าเทียมกับผู้ชาย

ก. ลักษณะแม่หญิงลาวยุคสังคมนิยม

นักเขียนของยุคสังคมนิยมให้ความสำคัญกับบทบาทของสตรีเช่นกัน โดยสร้างตัวละครที่มีลักษณะเป็นวีรสตรี อาทิเช่น เรื่อง “ป่าพวงสี” *บุณฑะนอง* เล่าถึงวีรกรรมของ “นางเคน” ซึ่งนำมาตั้งเป็นชื่อกองร้อยคือ “กองร้อยนางเคน” เป็นชื่อหน่วยเอื้อยเลียงหรือฝ่ายทำอาหาร ป่าพวงสีซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่องต้องการรู้ที่มาของชื่อ “กองร้อยนางเคน” ว่าเหตุใดจึงต้องเป็นนางเคน แล้วนางก็ได้รับคำตอบว่า นางเคนเป็นนักปฏิวัติ นางถูกทหารหุ่น (ฝ่ายตรงข้าม) จับได้ นางไม่ยอมเปิดเผยความลับของการปฏิวัติให้ศัตรูรู้ นางเคนยอมเสียสละชีวิตเพื่อภาระกิจการปฏิวัติ ชาวหนุ่มตาแสงจึงนำแบบอย่างของนางเคนมาสอนคนรุ่นหลังและนำชื่อนางเคนมาเป็นชื่อกองร้อยอ้ายเอื้อยเลียง (*บุณฑะนอง* ชมไชน, 1983: 42) และในเรื่องเดียวกันได้กล่าวถึง “นางบัวลา” ซึ่งเป็นโรคหัวใจใหญ่ หมอสั่งห้ามทำงานหนักแต่นางก็ยังช่วงงานหนักเป็นประจำ นางยังเป็นอาสาสมัครเป็นกองกำลังไฟชาวหนุ่มตะลุมบอนและป่าพวงสีเองก็สร้างวีรกรรมในตอนท้ายเรื่องโดยการจับขโมยที่ปล้นบ้านในบริเวณนั้นได้และเรื่อง “ดอกเตอร์” *วิเศษ แสงศึกษา* ยกย่อง “นางบังอร” ซึ่งใช้สติปัญญาและกำลังในการจัดการกับคร.บังอาคให้พ้นจากสภาพความเป็นหมอและอาจารย์ เรื่อง “น้ำใจเอื้อยเพียงดี” *อุทิน บุณยวง* เขียนยกย่อง “เอื้อยเพียงดี” ผู้หญิงคนหนึ่งเป็นคนขยันทำงานและช่วยเหลือผู้อื่นทำงานไม่ว่าจะเป็นงานแบกไม้แบกหิน ชูคดีน งานหนักเพียงใดนางไม่เคยท้อถอยแม้แต่น้อยและสิ่งสำคัญที่ทำให้เพื่อนร่วมงานด้วยกันรักนางคือนางเป็นคนมีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ

นอกจากวีรกรรมของสตรีนักเขียนยังสร้างตัวละครหญิงให้เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลเพื่อชักนำให้ประชาชนหันมาร่วมมือทำงานกับรัฐ เช่นเรื่อง “แอกคิ้ว” และเรื่อง “เมื่อคิ้วเมียเป็นสหายกัน” *บุณฑะนอง* สร้างตัวละครเอกหญิงให้เป็นสมาชิกสหกรณ์เกษตรเข้าร่วมทำนารวมกับชาวบ้านสมาชิกด้วยกัน พยายามทำงานด้วยตนเองเท่าที่ความสามารถของผู้หญิงจะทำได้โดยไม่ต้องพึ่งฝ่ายชายซึ่งเป็นสามีและตัวละครเอกหญิงจะพยายามสรรเสริญถึงความดี

หลายๆประการให้กับสามิพึงเสมอจนในที่สุดฝ่ายหญิงก็ทำงานใหญ่สำเร็จคือ ฝ่ายสามิเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์เกษตร เรื่อง “หากอ้ายเป็นทหาร” ก็เช่นเดียวกัน *ขุนทะนอง* กำหนดให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงคือ “วันดี” สมัครเป็นทหารรับใช้ชาติและไม่เกรงกลัวต่อภัยอันตรายใดๆทั้งสิ้น สุดท้าย “อ้ายขุนชม” จึงเปลี่ยนใจเข้าร่วมเป็นทหารด้วยเช่นกัน นักเขียนลาวในยุคสังคมนิยมยกย่องบทบาทของสตรีอย่างชัดเจน

ตัวละครในยุคที่ 2 กับยุคที่ 3 แตกต่างกันอย่างเด่นชัด ตัวละครหญิงในยุคที่ 2 มีลักษณะผู้หญิงที่อยู่ในสังคมระดับสูงเป็นภรรยาของข้าราชการชั้นสูงเป็นคนฟุ่มเฟือยและนิยมเล่นการพนันเพราะถือว่าเป็นการเข้าสังคมอย่างมีระดับ ส่วนผู้หญิงยุคสังคมนิยมเป็นกรรมกรเป็นทหาร มีใจรักการต่อสู้ มีความอดทนและมีบทบาทในการตอบสนองนโยบายทางการเมือง

ข. ชนชั้นของตัวละคร

นักเขียนให้ความสำคัญกับชนชั้นที่หลากหลายในสังคม เช่น กรรมกร คนถีบสามล้อ ทหาร ชาวนา เกษตรกร นักเขียน พระสงฆ์ ข้าราชการ ดังนั้นนักเขียนในยุคนี้กล่าวถึงกลุ่มคนที่กว้างขึ้นถ้าเปรียบเทียบกับยุคที่ 1 และ 2 จะไม่พบตัวละครดังกล่าวนอกจากข้าราชการระดับสูง

นักเขียนยกย่องอาชีพกรรมกร เช่นเรื่อง “ค่าของเหงื่อ” ของ*ขุนทะนอง* *ชม ไซฝน* นักเขียนมองว่ากรรมกรจะทำงานหนักแต่พวกเขาทำเพื่อประเทศชาติ นักเขียนยกย่องการทำงานของกรรมกรเพราะถือว่าเป็นอาชีพที่ทำให้ประเทศก้าวหน้า

ตัวละครในระดับชนชั้นกลางตามที่กล่าวมาข้างต้น ถ้าเป็นตัวละครที่อยู่ในเรื่องสั้นช่วงที่ 2 จะไม่ได้รับการยกย่องในสังคมแต่ได้รับการข่มเหงจากข้าราชการ รวมทั้งเป็นกลุ่มตัวละครที่ใช้ชีวิตอย่างขมขื่นในสังคมยุคนั้น

พระสงฆ์เป็นตัวละครที่มีบทบาททางการเมืองในเรื่อง “หากอ้ายเป็นทหาร” *ขุนทะนอง* บรรยายบทบาทของพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ทำให้ตัวละครเอกกลับใจเปลี่ยนความคิดใหม่เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล

ตัวละครที่เป็นข้าราชการ ปัญญาชน นักธุรกิจในสังคมเก่ายังปรากฏอยู่ แต่อยู่ในฐานะผู้ร้ายในสังคม นักเขียนไม่ได้ยกย่องตัวละครกลุ่มดังกล่าว เช่นเรื่อง “ดอกเตอร์” ของ วิเศษ มีคร. บังอาจเป็นปัญญาชนในสังคมเก่ามีพฤติกรรมที่ไม่ดี กระทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง ข่มขืนคนไข้จึงถือว่าเป็นผู้ร้ายในสังคม ข้าราชการที่ดีในยุคสังคมนิยมต้องเป็นข้าราชการที่ซื่อสัตย์ รักษาดีค่านิยมชีวิตตามวิถีทางที่รัฐบาลกำหนด

เรื่องสั้นลาวในระหว่าง พ.ศ. 2519-2530 เป็นเรื่องสั้นที่เขียนหลังจากประเทศ เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วทั่วประเทศ พรรคประชาชนปฏิวัติลาวขึ้นมาบริหารประเทศ ในระบอบสังคมนิยมและพรรคการเมืองมีบทบาทในการกำหนดกรอบความคิดในการเขียนเรื่อง นักเขียนจึงไม่มีอิสระในการเลือกเสนอแนวคิดอื่นที่นอกเหนือไปจากแนวคิดแบบสังคมนิยม ทั้งนี้รัฐบาลให้นักเขียนทุกคนเป็นข้าราชการของรัฐจึงต้องเขียนผลงานรับใช้รัฐบาลเท่านั้น ฉะนั้น เรื่องสั้นลาวในช่วงนี้จึงให้ความสำคัญกับเนื้อหามากกว่ากลวิธีการประพันธ์